

Nr 2.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för präster m. m., dels o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 6 april 1951 dagtecknad proposition, nr 156, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade, här nedan återgivna förslag till

1) lag om upphävande av lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning m. fl. författningar angående prästerskapets löne- och pensionsförhållanden;

2) förordning angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (prästlönekostnadsförordning);

3) lag angående ändring i lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond;

4) lag om ändring i lagen den 27 juni 1947 (nr 275) om kyrkomusiker;

5) lag om upphävande av 17 och 18 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400);

6) lag angående ändring av 5 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;

7) lag angående ändring av 13 § 3 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel; samt

8) lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 november 1925 (nr 456) angående anlåtande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad *föredraganden, statsrådet Quensel*, enligt förenämnda protokoll förordat, utfärda prästlöneordning samt tjänstepensions- och familjepensionsordningen för präster, avsedda att träda i kraft den 1 januari 1952;

dels godkänna de särskilda grunder för löne- och pensionsregleringen och den ekonomiska regleringen i övrigt samt därmed sammanhängande detaljförslag, som *föredraganden* framlagt;

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. 2 avd. Nr 2.

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredraganden förordat utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bliva erforderliga i anledning av nyssnämnda regleringar;

dels ock medgiva, att kostnaderna för den verkställda sakkunnigutredningen rörande revision av bestämmelserna om prästerskapets avlöning må avföras på kyrkofonden.

Genom propositionen har Kungl. Maj:t vidare velat bereda tillfälle åt riksdagen att avgiva yttrande i anledning av vad föredraganden enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet förordat i fråga om tillfällig vakanssättning av prästerliga tjänster.

Propositionen har, såvitt angår dels de under 1—8 upptagna författningsförslagen, dels medgivande till vissa utredningskostnaders avförande på kyrkofonden, dels ock avgivande av yttrande i fråga om tillfällig vakanssättning av prästerliga tjänster, hänvisats till behandling av lagutskott och tilldelats första lagutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

I anledning av propositionen ha väckts fjorton motioner, nämligen inom första kammaren

nr 480 av herrar *Eskilsson* och *Arrhén*,

nr 481 av herrar *Bergh* och *Andersson, Lars*,

nr 482 av herrar *Bergh* och *Andersson, Lars*,

nr 483 av herr *Nilsson, Bror*,

nr 484 av herr *Forslund m. fl.*,

nr 485 av herr *Herlitz* och

nr 486 av herr *Lundqvist* samt

inom andra kammaren

nr 614 av herrar *Rubbestad* och *Carlsson* i Bakeröd, likalydande med motionen nr 483 i första kammaren,

nr 615 av herr *Senander m. fl.*,

nr 616 av herr *Hedlund* i Östersund *m. fl.*, likalydande med motionen nr 482 i första kammaren,

nr 617 av herr *Johansson* i Mysinge *m. fl.*, likalydande med motionen nr 480 i första kammaren,

nr 618 av herr *Hedlund* i Östersund, likalydande med motionen nr 481 i första kammaren,

nr 619 av herrar *Kyling* och *Nilsson* i Bästekille, likalydande med motionen nr 486 i första kammaren, och

nr 620 av herr *Gustafsson* i Bogla *m. fl.*, likalydande med motionen nr 484 i första kammaren.

Propositionen och motionerna ha efter överenskommelse mellan statsutskottet och första lagutskottet hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott.

I fråga om de i propositionen omförmälda förslagen till prästlönereglemen-

te samt tjänstepensions- och familjepensionsreglemente för präster tillåter utskottet sig att hänvisa till propositionen.

I motionen II: 615 hemställs, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition.

Vad motionärerna i övrigt hemställt återgives i det följande i samband med redogörelsen för de ämnen som beröras i motionerna.

Beträffande de i propositionen och motionerna anförda skäl, för vilka redogörelse icke lämnas här nedan, får utskottet hänvisa till propositionen och motionerna.

Utskottet har i ärendet mottagit dels en skrift från kyrkoherden Oskar Haapaniemi m. fl., dels en skrift från sammanslutningen Kyrklig information och opinion samt från Teologgruppernas samarbetsutskott vid Uppsala universitet, dels ock en skrift från prästerskapet i Fjäre och Viske kontrakt.

Inledning.

Sedan statsrådet Quensel inför Kungl. Maj:t i statsrådet den 1 mars 1946 anmält det trängande behovet av ny lagstiftning rörande avlöning och pensionering för präster, i första hand församlingsprästerna, tillkallade statsrådet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande samma dag särskilda sakkunniga i ämnet. De sakkunniga antogo benämningen 1946 års *prästlönekommitté*.

I skrivelse den 9 oktober 1948 anmälde prästlönekommittén, att den slutfört en första etapp av sitt arbete. Med skrivelsen överlämnade kommittén betänkande (Del I) med utredning och förslag beträffande nya grunder för avlöning av präster m. m. (SOU 1948: 44).

Över betänkandet avgav kyrkomötet med skrivelse den 7 december 1948 (nr 18) utlåtande.

Yttranden över betänkandet avgåvos i övrigt av ett antal myndigheter och sammanslutningar, varjämte skrifter inkommo från allmänna svenska prästföreningen, Sveriges yngre prästers förbund med flera.

I proposition den 1 april 1949, nr 204, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag angående nya grunder för avlöningen av präster m. m. Såsom i propositionen betonades innefattade förslagen i det hela endast själva principerna för en reform på det prästerliga löne- och pensionsområdet. Propositionen vilade i huvudsak på kommitténs förslag, men på några punkter — nämligen beträffande tjänsteklassindelningen för kyrkoherdarna och lönegradsplaceringen för komministrarna — förordades i propositionen en från kommitténs förslag i viss mån avvikande reglering. Med några ändringar av jämförelsevis mindre vikt bifölls propositionen av riksdagen (se sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2 och riksdagens skrivelse den 9 december 1949, nr 399).

Med skrivelse den 3 november 1950 har prästlönekommittén anmält, att den slutfört sitt uppdrag, samt överlämnat betänkande (Del II) med förslag till nya grunder för avlöningen av präster m. m. (SOU 1950: 43). Vid betänkandet voro fogade reservationer beträffande vissa spörsmål.

Över kommitténs slutliga förslag ha yttranden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd, statens bostadsnämnd, bostadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, försvarets civilförvaltning, domkapitlen, stiftsnämnderna samt svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och pastoratens riksförbund.

I ärendet ha inkommit skrifter från allmänna svenska prästföreningen och Sveriges yngre prästers förbund samt från vissa enskilda präster.

Propositionen innefattar en överarbetning av kommitténs förslag. Beträffande de av kommittén framlagda förslagen till prästlönerreglemente, tjänstepensionsreglemente för präster och familjepensionsreglemente för präster har förfarits så, att kommitténs förslag fogats såsom bilagor vid propositionen, i vilken angivits de ändringar i förslagen, som syntes böra vidtagas.

Den kyrkligt—ekonomiska lagstiftningens konstitutionella natur.

Allmänt kyrkomötes konstitutionella befogenheter finnas angivna i R. F. § 87 mom. 2, § 88 och § 114. Bestämmelserna äro — såvitt här är i fråga — av följande innehåll.

§ 87 mom. 2: Riksdagen äger gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäva kyrkolag, dock att därvid erfordras samtycke jämväl av allmänt kyrkomöte;

§ 88: Med förklaring över kyrkolag förhålles såsom med sådan lags stiftande. Har Konungen — då session ej pågår — till svar på inkommen förfrågan om lagens rätta mening genom högsta domstolen (jämlikt RF § 20) givit förklaring i ämne, som hör till kyrkolag, kan dylik förklaring ogillas av det allmänna kyrkomöte, som efter förklaringens meddelande först hålles, och må förklaringen, där den sålunda ogillats, ej längre gälla eller av domstolarna iakttagas och åberopas;

§ 114: Ej må ändring eller upphävande ske av prästerskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter utan genom Konungens och riksdagens sammanstående beslut och med bifall av allmänt kyrkomöte.

I R. F. § 87 mom. 2 är tillika stadgat, att över förslag till kyrkolag skall lagrådets yttrande inhämtas och, där proposition avlåtes, meddelas riksdagen.

I skrivelse den 29 oktober 1948, nr 3, begärde Kungl. Maj:t kyrkomötets yttrande över prästlönekommitténs principbetänkande med förslag till nya grunder för avlöningen av präster m. m.

I sitt betänkande (nr 1) över kommitténs berörda förslag anförde kyrkomötets särskilda utskott, att de nya huvudgrunderna i rättsförhållandet

mellan församlingarna och deras prästerskap torde böra regleras i lag, vid vars tillkomst kyrkomötet medverkat. Utskottet fortsatte:

På grund av tidens knapphet har förslag till ändringar i gällande prästlönelag eller en densamma ersättande ny lag icke kunnat av Kungl. Maj:t utarbetas och föreläggas kyrkomötet. För att då icke genomförandet av den välbehövliga avlöningsförbättringen för församlingsprästerskapet skall av formella skäl fördröjas, har utskottet ansett sig böra förorda det i och för sig mindre formenliga förfarandet, att kyrkomötet lämnar sin medverkan till att de bestämmelser i prästlönelagen, som finnas stridande mot kommitténs förslag med, i huvudsak, däri av utskottet förordade jämkningar, må suspenderas i avvaktan på att huvudgrunderna för den nya regleringen hinna fixeras i en lagtext, till vilken kyrkomötet sedan får tillfälle att giva sitt formella samtycke.

Utskottet hemställde, »att kyrkomötet måtte för sin del förklara, att på sätt utskottet angivit lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning ej skall utgöra hinder mot att prästerskapets avlöning reglerades i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet förordat».

Utskottets hemställan bifölls av kyrkomötet.

I sitt slutbetänkande har *prästlönekommittén* anfört, att utgångspunkten för de återgivna uttalandena syntes vara den åsikten, att regleringen av prästernas avlöningsförhållanden tillhörde kyrkolagsområdet samt att till följd härav den för lönereformen erforderliga författningsregleringen icke skulle kunna genomföras enbart genom samfällt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen. Kyrkomötet skulle här äga en konstitutionell medbeslutanderätt. Kommittén gjorde häremot gällande, att den av kyrkomötet hävdade uppfattningen om den kyrkligt-ekonomiska lagstiftningens grundlagsenliga natur blivit vid upprepade tillfällen efter senaste sekelskifte av Kungl. Maj:t och riksdagen underkänd.

De *prästerliga ledamöterna* i kommittén ha i denna statsrättsliga fråga anmält en avvikande mening, som närmare utvecklats i en vid kommitténs betänkande fogad promemoria. Enligt dessa ledamöter skulle kyrkomötet ha en vidsträckt medbeslutanderätt på området för den kyrkligt-ekonomiska lagstiftningen.

Under remissbehandlingen av prästlönekommitténs slutbetänkande ha *ett flertal domkapitel* anslutit sig till kyrkomötets ståndpunkt i förevarande fråga. *Kammarkollegiet* har däremot — under erinran, att 1910 års lagstiftning underställts kyrkomötet såsom privilegiefråga — biträtt kommitténs mening, att författningsregleringen på detta område icke är av kyrkolags natur.

Föredraganden, statsrådet Quensel, har i propositionen i denna del anfört följande.

»Ett studium av prästlönefrågans behandling vid riksdagen åren 1908, 1909 och 1910 ger enligt min mening vid handen, att mellan statsmakter-

na icke rådde någon meningsskiljaktighet om den konstitutionella karaktären av den sistnämnda år tillkomna prästlönelagstiftningen: den var icke av *kyrkolagsnatur* men erfordrade kyrkomötets samtycke enär den innebar upphävande av prästerskapets privilegier. De äldre privilegieskyddade löneförmånerna ersattes med nya, vilka enligt Kungl. Maj:ts förslag icke skulle — och grundlagsenligt ej heller kunde — omgärdas med ett dylikt skydd. Denna av Kungl. Maj:t och riksdagen samstämmit omfattade mening stod också i full överensstämmelse med av ålder följd konstitutionell sedvanerätt, enligt vilken den kyrkligt-ekonomiska lagstiftningen icke hänförts till kyrkolagsområdet. Lika litet som lagrådets yttrande inhämtades över 1910 års prästlönerregleringslag, emeritilönelag eller kyrkofondslag har detta skett vid senare ändringar i eller tillägg till denna lagstiftning. Från riksdagens sida har icke vid något tillfälle gjorts någon erinran häremot. Av nu anförda skäl är det för mig icke möjligt att biträda kyrkomötets uppfattning, att kyrkomötet har en grundlagsenlig medbestämmanderätt i fråga om den nu aktuella författningsregleringen.

Den omständigheten, att kyrkomötet i kyrkligt-ekonomiska angelägenheter icke äger — tillsammans med riksdagen — utöva någon *bestämmanderätt*, bör dock självfallet icke medföra, att mötet vid behandlingen av hithörande för kyrkans verksamhet ofta nog högst betydelsefulla frågor skjuts åt sidan. Där initiativ till fortgående reformer på detta avsnitt av den kyrkliga förvaltningen tages, icke av kyrkomötet självt utan — såsom i regel är fallet — av Kungl. Maj:t, bör fördenskull, om ärendet är av någon större vikt och ett övermäktigt praktiskt hinder för en remiss icke föreligger, kyrkomötets yttrande däröver inhämtas. En sådan behandlingsordning har också städse blivit av Kungl. Maj:t iakttagen. Över prästlönekommitténs principbetänkande, vari ställning togs till alla med lönerformen sammanhängande problem av väsentlig betydelse, har kyrkomötet avgivit sitt utlåtande. Det har varit av stort värde för förslagets slutliga utformning.

Det blir en given följd av prästernas inkopplande på det statliga avlöningssystemet, att framdeles skeende ändringar i och tillägg till de för de statliga befattningshavarna gällande avlönings- och pensionsreglementena i regel komma att påkalla ändringar i och tillägg till de motsvarande reglementen, som nu avses skola utfärdas för prästerna. Att i sådana fall, då jämkningarna i sistnämnda reglementen endast bli en från saklig synpunkt given konsekvens av jämkningarna i de förra, tynga och fördröja frågans behandling genom en särskild hänvändelse till kyrkomötet, torde icke vara lämpligt.»

I *motionen I: 485* anföres, att det, mot bakgrund av eljest iakttagna statsrättsliga grundsatser, måste betraktas som uppseendeväckande att lagar,

som tillkommit med kyrkomötets samtycke, skulle upphävas i annan ordning. Det riktiga vore att till detta upphävande begära samtycke av det kyrkomöte, som skulle sammanträda på hösten 1951; praktiska olägenheter kunde detta förfaringssätt knappast medföra, då det väl finnes all anledning antaga, att kyrkomötet icke skulle motsätta sig vad Konung och riksdag beslutat. På närmare övervägande finge däremot ankomma, i vilken utsträckning den nya lagstiftningen och dess framtida ändrande skulle bero av kyrkomötet; därvid borde beaktande skänkas åt vad i propositionen anförts och de praktiska olägenheterna av att nödgas hänskjuta varje hithörande detaljfråga till kyrkomötet.

Motionen utmynnar i hemställen, »att riksdagen vid besvarande av propositionen nr 156 måtte uttala sig på sätt som i motionen angivits».

Sambandet mellan prästlönereformen och vissa andra reformfrågor på det kyrkliga området.

I propositionen nr 204 till 1949 års riksdag berördes med viss utförlighet frågan om pastoratsindelningen i riket och den prästerliga organisationen inom dessa kyrkliga indelningsenheter. Föredraganden, statsrådet Quensel, lämnade därvid en del uppgifter rörande det omfattande administrativa arbete, som sedan åtskilliga årtionden tillbaka nedlagts för en fortgående rationalisering på hithörande avsnitt av den kyrkliga förvaltningen, men framhöll, att detta arbete hämmats av särskilda omständigheter av rättslig natur. Prästerna vore nämligen — i motsats till vad som numera gällde för så gott som alla större grupper av befattningshavare i allmän tjänst — icke underkastade förflyttningsskyldighet vid fall av organisationsändringar, och gällande lagstiftning om tillsättning av prästerliga tjänster vore icke avpassad för ett utkrävande av en sådan skyldighet. Föredraganden underströk emellertid, att de kyrkliga indelnings- och organisationsfrågorna — oaktat de arbetsresultat som på detta område hittills nåtts — måste under den närmaste framtiden påkalla en förstärkt uppmärksamhet, bland annat med hänsyn till utfallet av den beslutade allmänna kommunreformen. För att de här mötande problemen skulle kunna med någon högre grad av effektivitet praktiskt angripas och få en lösning inom rimlig tid, måste de rättsliga hindren först undanröjas. Vad anginge förflyttningsskyldigheten komme så att ske i och med genomförandet av den föreslagna avlösningsreformen. Beträffande prästvalsbestämmelsernas anpassning till det uppkomna nya rättsläget borde en utredning snarast möjligt igångsättas.

Dessa uttalanden godkändes av riksdagen.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 mars 1950 har statsrådet Quensel tillkallat två sakkunnigdelegationer för att inom ecklesiastikdepar-

tementet biträda med utredning av hithörande speciella frågor. De sakkunniga ha antagit benämningarna 1950 års prästvalskommitté respektive pastoratsindelningssakkunniga.

I sitt över prästlönekommitténs slutbetänkande avgivna yttrande har statskontoret anfört, att de problem, som pastoratsindelningssakkunniga och 1950 års prästvalskommitté hade att klarlägga, vore av grundläggande betydelse för den föreliggande lönereglingsfrågan. Löneregleringen borde därför enligt statskontorets mening icke sättas i kraft förrän dels ändringen i prästvalslagen trätt i tillämpning, dels ock den nödiga jämkningen av den kyrkliga indelningen kommit till stånd. Även verkningarna av en ifrågasatt ändring av *dissenterlagstiftningen* — har statskontoret fortsatt — vore ägnad att öva inflytande på församlingsorganisationen. Med hänsyn till den nya dissenterlagen vore det av stor vikt att nödig varsamhet iakttoges vid den förestående prövningen av den kyrkliga organisationen så att åt denna icke gäves en ram, som snart nog kunde tvinga till en begränsning för undvikande av överorganisation.

Föredraganden erinrar om att det av riksdagen år 1949 fattade principbeslutet innebär, att lönereformen borde föregå översynen av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen. Det avgörande skälet hade härvid varit, att lönereformen visat sig vara nyckelfrågan: först i och med lönereformens genomförande komme nämligen prästerna att bliva underkastade förflyttningsskyldighet och först med tillgången till detta institut i den kyrkliga administrationens hand kunde ställas i utsikt, att den eftersträfvade rationaliseringen av pastoraten och den prästerliga organisationen skulle kunna inom rimlig tid avsätta några handgripliga resultat.

Föredraganden har vidare framhållit, att han icke trodde, att någon allvarigare risk föreläge för att den avsedda ändringen i prästvalslagen, varigenom möjlighet skulle skapas att utnyttja en för prästerna föreskriven förflyttningsskyldighet, skulle komma för sent.

Beträffande sambandet med religionsfrihetslagstiftningen anför föredraganden:

»De för riksdagen i propositionerna nr 100 och 175 framlagda förslagen till en ny reglering av medlemskap i svenska kyrkan och därmed sammanhängande beskattningsförhållanden innebära en ändring av kyrkoväsendets ställning i samhället. Nygestaltningen har i första hand en principiell innebörd. Men man nödgas också räkna med, att denna nygestaltning — om de föreliggande förslagen upphöjas till lag — kommer att tvinga fram omläggningar såväl i den kyrkliga indelningen och den prästerliga organisationen som i finansiellt hänseende, omläggningar vilka måhända bli rätt ingripande. Många på bedömningen inverkan faktorer äro i närvarande läge synnerligen ovissa.

Det föreliggande förslaget till prästlönerreform har — såsom jag vid flera

tillfällen haft anledning att understryka — en dubbel innebörd. Reformen har i första hand en rent teknisk sida. Men den avser därjämte att omsider ge prästerna den löneförbättring, som redan för fyra år sedan kommit flertalet grupper av statens befattningshavare till del. Det bör enligt min mening vara uteslutet, att lönereformens genomförande nu skulle uppehållas av hänsyn till det pågående lagstiftningsarbetet i religionsfrihetsfrågan. Jag delar emellertid till fullo statskontorets uppfattning om angelägenheten av att den prästerliga organisationen i närvarande läge icke på den längre sikten låses fast. Såsom jag i det föregående understrukit kommer det för prästerna införda förflyttningsinstitutet att ge administrationen ett medel i hand att här hålla vägarna öppna. — — —

Utkrävandet av den för befattningshavare i allmän tjänst stadgade förflyttningsskyldigheten kan från förvaltningssynpunkt visa sig nödvändigt, men det bör icke undanskymmas, att åtgärden icke sällan träffar den enskilde befattningshavaren på ett nog så hårdhänt sätt. Föreligger möjlighet att åtminstone begränsa användningen av detta tvångsinstitut, synes sådan möjlighet böra tillvaratagas. Detta kan i den på det kyrkliga förvaltningsområdet nu uppkomna situationen ske genom en allmän vakanssättning under begränsad tid av de ordinarie församlingsprästerliga befattningarna. Anordningen skulle, med andra ord, innebära att dessa befattningar vid nu sittande befattningshavares avgång icke återbesattes med ordinarie innehavare utan finge enligt härför gällande bestämmelser tillsvidare uppehållas på förordnande. Till belysning av den praktiska betydelse, som en tillfällig vakanssättning av de församlingsprästerliga befattningarna i närvarande läge skulle kunna få, vill jag nämna att den årliga avgången från sådana befattningar av annan anledning än befordran för närvarande kan beräknas till omkring 80. Inom ett eller annat år efter det reformen i religionsfrihetsfrågan trätt i kraft, torde väl dess verkningar ligga i det hela klara. Vakanssättningen skulle sålunda icke behöva utsträckas utöver en relativt begränsad tid.

Jag vill ytterligare framhålla, att en kortvarig vakanssättning — på sätt här antytts — av de församlingsprästerliga befattningarna kan förväntas komma att mildra verkningarna av tvångsförflyttningens användning även för *pastoratens* del, nämligen såtillvida att därigenom reduceras antalet fall, då ett pastorat — såsom en konsekvens av tvångsförflyttningen — skulle tillfälligtvis nödgas avstå från prästvalsrätten.

Jag anser mig av skäl som här angivits icke kunna underlåta att nu förorda en tillfällig vakanssättning av de församlingsprästerliga befattningarna. Denna vakanssättning bör visserligen för att fylla sitt syfte vara — i princip — allmän, men den torde för den skull varken behöva eller böra göras ovillkorlig. Åtskilliga fall måste utan tvivel förekomma, då en viss befattnings bibehållande under överskådlig tid rimligen icke kan ställas i

fråga. Det bör då få ankomma på vederbörande domkapitel att göra den framställning till Kungl. Maj:t om tjänstens återbesättande i vanlig ordning, vartill omständigheterna må föranleda.

Jag anser det visserligen icke tveksamt, att befogenheten att i den på det kyrkliga förvaltningsområdet nu uppkomna situationen föreskriva en allmän vakanssättning tillkommer Kungl. Maj:t. Med hänsyn till det omedelbara samband, vari denna fråga står till de för den nu samlade riksdagen framlagda förslagen i religionsfrihetsfrågan, anser jag mig likväl böra hemställa att, innan en vakanssättning av Kungl. Maj:t beslutes, riksdagens yttrande däröver måtte inhämtas.

Därest riksdagen ej framställer erinran mot vad jag anfört och föreslagit, torde Kungl. Maj:t framdeles vilja utfärda erforderliga bestämmelser rörande vakanssättningen.»

I de likalydande *motionerna I: 484 och II: 620* hemställes — under förmälan att reformen av religionsfrihetslagstiftningen icke kunde beräknas medföra en sådan minskning av prästerskapets arbetsuppgifter att en allmän vakanssättning av prästerliga tjänster vore erforderlig samt att en sådan vakanssättning skulle vara till nackdel såväl ur församlingarnas som ur prästerskapets synpunkt — »att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om allmän vakanssättning av prästerliga tjänster».

I de likalydande *motionerna I: 483 och II: 614* anföres på denna punkt bl. a. följande.

»Man kan väl förstå att det kan erfordras ett visst vakanssättande med hänsyn till den nya pastoratsindelningen i de fall där det icke klart kan förutses att en ordinarie församlingspräst erfordras. Men den nya pastoratsindelningen är ju en sak, som tämligen snart bör kunna taga gestalt, under det att följderna på kyrkans område av religionsfrihetslagstiftningen äro mycket ovissa och kunna verka under mycket lång tid.

Ett vakanssättande med hänsyn till denna sak skulle därför medföra ett osäkerhetstillstånd, som vore olyckligt för kyrkan och den kyrkliga verksamheten över huvud taget.»

Motionärerna hemställa därför, att riksdagen måtte besluta »i anledning av begärt yttrande över ifrågasatt vakanssättning av ledigblivna prästbefattningar förklara, att intet är att erinra mot dylikt tillfälligt vakanssättande med anledning av den tilltänkta nya pastoratsindelningen i de fall, där icke kan förutses att en ordinarie prästtjänst erfordras, men att riksdagen i övrigt ställer sig avvisande till den ifrågasatta vakanssättningen».

Den allmänna anordningen av den nya författningsregleringen.

Föredraganden har under detta avsnitt anfört:

»Då lönereformen enligt statsmakternas principbeslut innebär, att det i

statens allmänna avlöningsreglemente och statens löneplansförordning utformade lönesystemet skall tillämpas jämväl för prästernas avlöande, måste de nya prästlönebestämmelserna självfallet nära anpassas efter dessa båda författningar. Såsom även prästlönekommittén föreslagit finner jag, att anpassningen efter den senare författningen bör ske på det sättet, att *löneplansförordningen* göres omedelbart tillämplig även å prästerna. I valet mellan att antingen inordna de övriga prästlönebestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente eller att upptaga dem i en hänvisningsförfattning till samma reglemente eller att utforma bestämmelserna i en självständig författning av samma typ som de särskilda avlöningsreglementena för folkskolan, för kyrkomusikerna och för övningslärarna har jag i likhet med kommittén stannat för att föreslå ett speciellt avlöningsreglemente för prästerna, benämnt *prästlönereglementet*. Till de skäl, som för mig härvidlag varit avgörande, torde jag få återkomma.

För pensionsregleringen föreslår jag, att särskilt *tjänstepensionsreglemente för präster* och nytt *familjepensionsreglemente för präster* utfärdas.

Beträffande åter den nu erforderliga författningsregleringen på det kyrkligt-ekonomiska området har kommittén erinrat om den centrala ställning, som här nu intages av gällande *lag om kyrkofond*. Även om anledning enligt kommittén icke saknades att företaga en allmän översyn av denna med betydande tekniska brister behäftade lag, har kommittén likväl — på i principbetänkandet närmare angivna skäl — icke ansett sig i förevarande sammanhang böra förorda andra och mera omfattande ändringar av lagen än som påkallas av avlöningsreformen.

Vissa av de nya reglerna rörande finansieringen av kostnaderna för församlingsprästernas avlöning har kommittén ansett icke lämpligen låta sig infoga i kyrkofondslagen och därför föreslagit att dessa bestämmelser sammanföras i en ny författning, benämnd *prästlönekostnadsförordningen*.

Lönereformens genomförande påkallar vidare smärre ändringar i ytterligare några författningar. Slutligen förutsätter reformen, att ett stort antal speciella författningar, som för närvarande reglera av reformen berörda prästers avlönings- och pensionsförhållanden, helt upphävas. De flesta av dessa sistnämnda författningar äro antagna av riksdagen. Vissa av dem innehålla såväl lönebestämmelser som stadganden rörande finansieringen av lönekostnaderna. Det skulle med hänsyn till denna de äldre författningarnas blandade natur vara från formell synpunkt mindre tillfredsställande att upphäva dem genom någon viss av de författningar, vari den nya regleringen föreslås bli utformad. Jag ansluter mig därför till ett förslag av prästlönekommittén, att hela detta författningskomplex upphäves genom en särskild lag.»

Förslaget till prästlöneordning.

Ordningens utformning m. m.

Prästlönekommitténs överväganden av den författningsmässiga utformningen av de för lönerenformen erforderliga avlöningsbestämmelserna utmynnade i ett förslag om en fristående avlöningsförfattning för prästerna, benämnd prästlöneordning (Pr).

Föredraganden har anfört, att han funnit sig i närvarande läge bära godtaga den av kommittén föreslagna ordningen med ett särskilt prästlöneordning. Efter att ha erinrat om att under år 1950 utfärdats särskilda avlöningsordningen för kyrkomusiker och övningslärare samt att till innevarande riksdag framlagts proposition om ett speciellt avlöningsordning för folkhögskollärare m. fl., har föredraganden fortsatt:

»I anslutning till framläggandet av dessa tre ordningsförslag har bl. a. påpekats, att bristande kännedom om den föreslagna detaljregleringens praktiska utfall talade för ordningen med en fristående författning och mot en utvidgad tillämpning av Saar med däri för ändamålet nyinförda särbestämmelser. Samma synpunkter kunna göras gällande vid den förevarande lönerordningen, som avser ett i många hänseenden särpräglat förvaltningsområde. Frågan om prästlönebestämmelsernas författningsmässiga sammanförande med avlöningsbestämmelser för andra i allmän tjänst anställda synes mig emellertid framdeles bära i lämpligt sammanhang omprövas.

Den särskilda prästlöneförfattningen, som i fråga om lönebeloppen bygger på tillämpning av statens löneplansförfattning, synes mig bära erhålla sin huvudsakliga utformning i enlighet med kommitténs förslag. Likaså tillstyrker jag den föreslagna benämningen av författningen.»

Föredraganden har vidare framhållit, att vid tillkomsten av avlöningsordningarna för kyrkomusiker och övningslärare den ordningen iakttagits, att av 1941 års lärarlönesakkunniga uppgjorda, inom vederbörande departement icke överarbetade ordningsförslag förelades riksdagen. I propositionen angåvos i stället de ändringar i förslagen, som syntes bära vidtagas. Bemyndigande utverkades för Kungl. Maj:t att utfärda avlöningsordningarna i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen framlagda förslagen.

Föredraganden har fortsatt:

»I fråga om utfärdandet av prästlöneordning torde bära förfaras på i huvudsak samma sätt som tillämpats beträffande avlöningsordningarna för kyrkomusiker och övningslärare. Enahanda ordning iakttoogs för övrigt även vid tillkomsten år 1949 av ordningarna för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare. (SPA-ordningen

tet). Jag förordar sålunda, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att utfärda *dels* prästlönereglamente i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag, som jag här kommer att förordna, *dels ock* — med iakttagande av vissa i det följande angivna huvudgrunder — för löneregleringen erforderliga övergångsbestämmelser.»

Specialmotivering till prästlönereglementets olika paragrafer.

Prästlönekommittén har inledningsvis framhållit, att det föreliggande förslaget till prästlönereglamente utformats i nära anslutning till Saar. Till bestämmelserna i detta reglemente har i Kungl. Maj:ts proposition nr 225 till 1948 års riksdag lämnats en ingående specialmotivering. Kommittén har påpekat, att på grund av prästlönereglementets sålunda givna utformning de motiveringar och tolkningsanvisningar, för vilka redogjordes i nämnda proposition, i stor utsträckning äga giltighet även i fråga om bestämmelserna i sistnämnda reglemente.

Av den i nu förevarande proposition lämnade specialmotiveringen skola här endast medtagas vissa avsnitt.

7 §.

Vikariatsförordnande m. m.

Prästlönekommittén har vid denna paragraf anfört bl. a. följande.

Å tjänster inom den för pastoratsadjunkterna fastställda reglerade befordringsgången, där befattningshavarens lönegradsplacering är beroende av hans anställningstid och icke av göromålens art, anser kommittén vikariatsförordnanden över huvud icke böra meddelas. Vad angår kyrkoadjunktstjänsterna, vid vilka lönesättningen är identisk med slutlönegraden i den nämnda befordringsgången, bör enligt kommitténs mening förordnande ifrågakomma endast under förutsättning, att Kungl. Maj:t bestämt särskilt tjänstgöringsområde för ifrågavarande kyrkoadjunkter.

I det föregående har framhållits, att det statliga lönesystemets konstruktion bygger på den administrativa ordningen, att en tjänstinnehavare i allmänhet endast skall meddelas vikariatsförordnande å tjänst, som är högre än hans egen. Emellertid kunna i vissa undantagsfall uppkomma fullt legitima behov att förordna en tjänstinnehavare såsom vikarie å en tjänst, vilken är lika hög som eller rent av lägre än vederbörandes egen tjänst. Förordnande av sist angivet slag bör dock i möjligaste mån undvikas, då lönen under vikariatet utgår efter vikariens lönegrad i stället för enligt den lönegrad, till vilken den uppehållna tjänsten är hänförd; därtill komma i vissa fall särskilda kostnader för uppehållande av vikariens egen tjänst. I anledning härav böra sådana förordnanden endast meddelas under förutsättning, att de uppenbarligen äro betingade av kyrkans intressen. Om församlingspräst under slutet av den tidsperiod av året, då konfirmationsundervisning pågår, utnämnts å högre tjänst i annat pastorat, får enligt kommitténs mening merendels anses föreligga ett sådant intresse. I här avsett fall bör den nyutnämnde kunna förordnas att uppehålla sin förra tjänst till nämnda periods slut eller annan därefter infallande lämplig tidpunkt

Yttranden. Även om vikariatsförordnande å biskopstjänst icke lärers kunna meddelas åt innehavare av annan tjänst har *statens lönenämnd* ansett det för tydlighets skull böra angivas i författningstexten, att paragrafen icke äger tillämpning å biskopstjänst. *Kammarkollegiet* har föreslagit, att i 4 mom. uttrycket »betingat av kyrkans intressen» bör utbytas mot orden »till fördel för församlingsvärderna» eller eventuellt, »till fördel för den prästerliga verksamheten». I förstnämnda uttryck kunde nämligen enligt kollegiets mening inläggas mera än vad, såvitt av motiven framginge, därmed avsåges.

Föredraganden har här anfört följande.

»Jag förordar det av statens lönenämnd föreslagna förtydligandet av paragrafens innebörd. Det i 4 mom. reglementsförslaget förekommande uttrycket 'betingat av kyrkans intressen' synes mig, såsom kammarkollegiet förordat, lämpligen böra utbytas mot den mera adekvata lokutionen 'till fördel för församlingsvärderna'. I övrigt anser jag mig böra biträda de av kommittén föreslagna bestämmelserna och vad kommittén i anslutning härtill anfört.»

8 §.

Stationeringsort. Ortsgrupper. Hyresgrupper.

Föredraganden har anfört, att stationeringsorten för präst, som ej använt tjänstebostad, borde bestämmas av domkapitlet i enlighet med de bestämmelser Kungl. Maj:t utfärdade. 1 mom. borde ändras i överensstämmelse härmed.

10 §.

Prästs skyldighet att uppehålla annan tjänst m. m.

Föredraganden har anfört:

»I likhet med stiftsmyndigheterna i Lund anser jag tillgången på sjukvikarier böra säkerställas genom en utvidgning av tjänstedubblingsskyldigheten. Den i första och andra stycket för olika fall stadgade skyldigheten att uppehålla annan tjänst synes lämpligen kunna bestämmas till tre månader av ett och samma kalenderår.»

12 §.

Ordinarie prästs förflyttningsskyldighet.

Prästlönekommittén har anfört, att de närmare bestämmelserna om själva det tekniska förfarandet vid förflyttning syntes böra meddelas i administrativ ordning, sedan den av kommittén förutsatta revisionen av präst-

valslagens hithörande stadganden blivit föremål för statsmakternas prövning.

Kommittéledamöterna herrar *Berger* och *Helander* ha i en till betänkandet fogad reservation framhållit att, då förflyttning av kyrkoherde till komministerstjänst enligt deras mening strider mot 3 § i prästerskapets privilegier av år 1723, de icke biträda kommittéförslaget i denna del.

Yttranden. Flera remissinstanser ha vänt sig mot den i paragrafen inrymda möjligheten att förflytta en kyrkoherde till en komministerstjänst. Domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå stift ha motsatt sig införande av förflyttningsskyldighet för biskop, då en sådan plikt under vissa extrema politiska förhållanden skulle kunna undergräva hans oberoende ställning. Statskontoret åter har förordat att präst skall vara skyldig att låta sig förflytta jämväl till i statens allmänna avlöningsreglemente avsedd ordinarie tjänst.

Föredraganden har anfört:

»Den av kommittén föreslagna utformningen av prästernas förflyttningsskyldighet synes mig vid ett samtidigt beaktande av alla de administrativa och personella skäl, som här måste tillmätas betydelse, vara lämpligt avvägd. Jag kan därför icke biträda de jämkningar i förflyttningsskyldighetens utformning — i inskränkande eller utvidgande riktning — som vid remissbehandlingen ifrågasatts. Själva prästämbetets beskaffenhet och kyrkans organisatoriska särställning talar enligt min mening med särskild styrka mot den av statskontoret förordade vidsträcktare förflyttningsskyldigheten. I likhet med kommittén anser jag tillräcklig anledning saknas att, då förflyttningsskyldighet införes för prästerskapet, härvid undantaga biskoparna. I vad mån ändringar i den gällande lagstiftningen om biskopsval böra genomföras, är enligt min mening en fråga, varå man i detta sammanhang icke har anledning att närmare ingå.»

13 §.

Ordinarie prästs avgångsskyldighet.

Prästlönekommittén har i förevarande paragraf — i anslutning till det år 1949 fattade principbeslutet — infört en bestämmelse, som möjliggör inrättande framdeles av en specialstat, varå befattningshavare, som äro underkastade prästlöneordning, äro skyldiga att låta sig överföra. Kommittén har härvid understrukt, att kommittén förutsatte, att bestämmelserna beträffande en dylik stat i avseende å löneförmånernas storlek m. m. komme att nära ansluta sig till vad som gällde för andra förvaltningsområden. I paragrafens andra moment ha införts föreskrifter om vilken myndighet — Kungl. Maj:t eller domkapitlet — som skall meddela avsked från de särskilda ordinarie tjänsterna. Därvid har föreslagits, att avsked från komminis-

tertjänst skall meddelas av domkapitlet och från annan ordinarie tjänst av Kungl. Maj:t.

Yttranden. Med erinran om att det tillkommer domkapitlet att tillsätta det övervägande antalet ordinarie kyrkoherdetjänster har *statens lönenämnd* ifrågasatt, huruvida icke av praktiska skäl domkapitlet borde givas befogenhet att meddela avsked från de ordinarie församlingsprästtjänsterna över huvud taget.

Föredraganden har anfört:

»Frågan om avskedsbeviljande myndighet, vari lönenämnden beträffande kyrkoherdarna ifrågasatt en avvikelse från kommittéförslaget, måste även ses i samband med vad jag i det följande föreslår om anstånd med avgång från tjänsten. På grund härav och av principiella skäl måste kommitténs förslag på denna punkt givas företräde. Jag anser mig därför i denna liksom i övriga delar böra biträda vad kommittén här föreslagit.»

15 §.

Prästs rätt till avlöningsförmåner m. m.

Prästlönekommittén har härom framhållit följande.

Föreskrifterna i 1 mom. andra stycket ha utformats i enlighet med den för det statliga lönesystemet grundläggande principen, att en tjänst innehavare icke skall kunna vid sidan av avlöningsreglementet och dess tilläggsbestämmelser beredas andra eller större förmåner såsom vederlag för utförande av honom åvilande tjänstegöromål än som av statsmakterna avsetts eller beslutats. — — — I fråga om förbudet för präst att mottaga kommunalt avlöningstillägg samt donations- och gåvomedel får kommittén hänvisa till vad i betänkande I (kapitel 14) härom anförts. Till andra stycket har vidare överförts det i 1 § andra stycket prästlöneregleringslagen och 6 § kungl. reglementet för prästerskapets avlöning för närvarande stadgade förbudet för präst att mottaga särskild ersättning för honom på grund av tjänsten åliggande förrättningar. Det har synts kommittén påkallat att i detta sammanhang understryka vikten av att stiftsledningarna noggrant tillse efterlevnaden av nämnda förbud och, i händelse av överträdelser häremot, vidta åtgärder för dessas beivrande. I samband härmed må påpekas, att det ifrågavarande förbudet icke avser sådana förrättningar, som det ej åligger prästen att i sin tjänst utföra — exempelvis vigsel, där ingendera kontrahenten är prästens församlingsbo. I fråga om kyrkoherde i utlandet gäller, att han icke får mottaga särskild ersättning för honom på grund av tjänsten åliggande förrättningar, vare sig sådan förrättning avser i utlandsförsamlingen inskrivna medlemmar eller andra till därvarande svenska koloni hörande personer eller resande eller eljest på orten tillfälligt vistande landsmän.

Under remissbehandlingen riktades i vissa *yttranden* erinringar mot de föreslagna bestämmelserna.

Föredraganden har anfört:

»Då de bestämmelser, vari ändring ifrågasatts vid remissbehandlingen, äro utformade, såvitt angår förbudet att uppbära s. k. kommunala lönetillägg och donationsmedel, i överensstämmelse med statsmakternas principbeslut samt i övrigt i enlighet med nu gällande föreskrifter, biträder jag desamma. Jag anser även den reglering som innefattas i paragrafens övriga bestämmelser lämplig.»

17 §.

Lönegrader, löneklasser och löneplan.

Föredraganden: »Såsom förutsattes vid statsmakternas principbeslut i prästlönefrågan har prästlönekommittén under slutförandet av sitt utredningsuppdrag närmare övervägt de ytterligare korrektioner av den s. k. reglerade lönen vid kyrkoherdetjänst, som böra vidtagas, innan lönen lägges till grund för tjänstens lönegradsinplacering. Efter en redogörelse för gällande bestämmelser och praxis för beräkning av den — av grundbelopp jämte fyllnadsbelopp för folkmängd, för areal i land och för särskilda förhållanden bestående — reglerade lönen har kommittén föreslagit vissa schematiska och mekaniskt verkande regler för sådana fall, då enligt kommitténs mening denna lön bör såsom inplaceringsgrund justeras. Enligt kommitténs förslag skola korrektioner göras, *dels* av den *reglerade lönen* på grund av sådan minskning, som jämlikt 7 § prästlöneregringslagen företagits med hänsyn till tjänstinnehavaren tillkommande donationsavkastning, *dels* av *fyllnadsbeloppet för folkmängd* till följd av den ökning eller minskning i befolkningstalet, som inträtt efter fastställandet av den för pastoratet nu gällande specifika löner regleringen, *dels* ock av *fyllnadsbeloppet för särskilda förhållanden*, i den mån särskilda delposter för höga levnadskostnader i orten ingå i beloppet i form av det speciella prästerliga dyrortstillägget eller den åt vissa skånepräster utgående ersättningen för bl. a. representation. Kommittén har jämväl behandlat vissa andra vid principbetänkandets remissbehandling eller eljest ifrågasatta korrektioner. Sålunda har kommittén även dryftat skälen för och emot en jämkning av *fyllnadsbeloppet för areal* i land på grund av ökning eller minskning i pastoratets areal eller med hänsyn till i beloppet ingående resekostnadsersättning. Härjämte har kommittén övervägt en reducering av *fyllnadsbeloppet för särskilda förhållanden*, i den mån det innefattar speciell ersättning för med ifrågavarande tjänst förenade särskilda bestyr och besvärligheter. Kommittén har dock ansett sig böra avstå från att föreslå dessa sistnämnda korrektioner. En utrensning av den i fyllnadsbeloppet för areal ingående resekostnadsersättningen skulle nämligen enligt kommitténs mening väsentligen gå ut över de vidsträckta pastoraten i landets nordligare delar, där tjänstgöringen i allmänhet är särskilt påfrestande. Övriga korrektioner ha av kommittén avvisats på i huvudsak två samverkande skäl;

Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. 2 avd. Nr 2.

dessa korrektioner skulle dels med sin storlek och frekvens i praktiken få helt ringa betydelse och dels genom det gällande lönesystemets invecklade beskaffenhet i sådan grad tekniskt försvåra lönegradsinplaceringen, att den eftersträfvade enkelheten i metoden skulle gå förlorad.

Vid slutbetänkandets remissbehandling ha kammarkollegiet och statskontoret föreslagit ytterligare en korrektion utöver de av kommittén förordade. Ämbetsverken ha sålunda erinrat om de under senare tid — i stället för nya annexförsamlingar — bildade kyrkobokföringsdistrikten, där komminister eller kyrkoadjunkt förordnats att på eget ansvar under kyrkoherdes tillsyn sköta kyrkobokföringen. I sådana fall liksom då dylikt förordnande meddelats kyrkoadjunkt för viss församling bör, enligt ämbetsverkens mening, vid beräkning av kyrkoherdens fyllnadsbelopp för folkmängd denna minskas med befolkningstalet i kyrkobokföringsdistriktet respektive församlingen på samma sätt som jämlikt 3 § prästlönereglingslagen sker, om komminister erhållit sådant förordnande för viss församling. I samtliga här avsedda fall ha ämbetsverken ansett enahanda skäl — nämligen en för kyrkoherden minskad arbetsbörd — föreligga för folkmängdstalets reducering vid fyllnadsbeloppets utmätande.

För egen del anser jag de av kommittén föreslagna korrektionerna välfogade och ägnade att härefter göra den reglerade lönen bättre lämpad såsom inplaceringsgrund. Av denna anledning och då dessa korrektioner i praktiken bli förhållandevis enkla att tillämpa tillstyrker jag desamma. Jag är vidare ense med kammarkollegiet och statskontoret, att några sakliga skäl icke föreligga för att vid övergången till det nya lönesystemet konservera de påtagliga ojämnheter i kyrkoherdarnas inbördes lönesättning, som med hittills tillämpad praxis föranletts av huruvida nyss avsett förordnande beträffande kyrkobokföringen meddelats en komminister eller en kyrkoadjunkt eller avser en församling eller ett kyrkobokföringsdistrikt. I samtliga dessa fall är nämligen det kyrkobokföringsuppdrag, som anförtratts den biträdande prästen, kriterium på såväl en markerad självständighet i dennes tjänstverksamhet som en däremot svarande avlastning av kyrkoherdens ansvar och arbetsbörd. Att detta förhållande får påverka den nya löneavvägningen för kyrkoherden synes mig skäligt. Jag biträder därför ämbetsverkens förslag, att kyrkoherdes fyllnadsbelopp för folkmängd skall omräknas efter här angivna grunder, om i pastoratet finnes biträdande präst med självständig kyrkobokföring.

Som nyss antyddes är det dock icke kyrkobokföringsuppdraget såsom sådant utan i stället uppdraget såsom uttryck för den biträdande prästens självständiga handhavande av pastoralvården inom församlingen eller kyrkobokföringsdistriktet som härvidlag är avgörande. En lika självständig tjänsteutövning tillkommer även sådan komminister eller kyrkoadjunkt, som av vederbörlig myndighet tilldelats eget tjänstgöringsområde inom

pastoratet utan att därvid ha pålagts det primära ansvaret för kyrkobokföringen. Innehav av eget tjänstgöringsområde har av denna anledning också av statsmakterna ansetts såsom en till högre lönegradsplacering kvalificerande faktor enligt inplaceringsreglerna för komministrarna. Jag kan därför icke finna annat än följdriktigt, att en omräkning av kyrkoherdes fyllnadsbelopp för folkmängd även bör ske i sådana pastorat, där biträdande präst finnes med eget tjänstgöringsområde men utan primärt ansvar för kyrkobokföringen, och att därvid befolkningstalet i tjänstgöringsområdet frånräknas. För egen del föreslår jag alltså, att också denna korrektion vidtages.

De av mig här förordade två korrektionerna — utöver de av kommittén föreslagna — kunna sammanfattas i en regel, att det i kyrkoherdes reglerade lön ingående fyllnadsbeloppet för folkmängd skall för hans inplacering i lönegrad bestämmas med bortseende från folkmängden i särskilt tjänstgöringsområde inom pastoratet. Med särskilt tjänstgöringsområde skall härvid förstås varje sådan del av pastoratet, för vilken jämlikt Kungl. Maj:ts bestämmande komminister eller kyrkoadjunkt är anställd för pastoralvårdens handhavande — vare sig tjänstgöringsområdet utgöres av en hel annexförsamling eller av två eller flera sådana församlingar eller av särskilt avskilt kyrkobokföringsdistrikt eller av annan del av pastoratet, som i detta syfte bestämts. Vid denna definitions avfattning förutsättes därjämte, att Kungl. Maj:t skall vid löneregleringen taga under prövning att jämväl fastställa sådana särskilda tjänstgöringsområden, som nu äro bestämda av domkapitlen. Från denna förutsättning har den i princippropositionen angivna fördelningen av komministrarna på olika lönegrader beräknats.

De av kommittén dryftade men avvisade ytterligare korrektionerna synas mig på de av kommittén och kammarkollegiet anförda skälen icke böra ifrågakomma. Om dessa korrektioner godtoges, komme otvivelaktigt den av statsmakterna redan antagna schematiska och enkla inplaceringsmetoden för kyrkoherdetjänsterna att mot metodens ursprungliga syfte bli en fingraderad och komplicerad nyavvägning av lönesättningen vid varje tjänst.

I anledning av de av mig här förordade korrektionerna har jag låtit undersöka kyrkoherdetjänsternas fördelning på olika lönegrader, om dessa korrektioner vidtagas. Härvid ha begagnats folkmängdssiffrorna per den 1 januari 1950 och även iakttagits den av statsmakterna godtagna jämningsregeln, att kyrkoherde, som eljest icke skulle komma att tillhöra högre lönegrad än honom biträdande komminister, placeras i lönegrad Ca 29. Fördelningen blir — i jämförelse med motsvarande siffror i princippropositionen och slutbetänkandet — följande.

	Ca 27	Ca 29	Ca 31	Ca 33	Summa
Princippropositionen	157	741	273	179	1 350
Slutbetänkandet	194	740	236	185	1 355
Här framlagt förslag	205	760	220	170	1 355

Det bör emellertid framhållas, att den beräknade fördelningen enligt det av mig förordade förslaget kan komma att undergå smärre jämkningar vid en ännu noggrannare granskning än som hittills skett av de faktorer, var-till hänsyn skall tagas enligt de av mig nu förordade inplaceringsreglerna. I detta sammanhang synes mig för övrigt ställning böra tagas till den tidpunkt, som skall vara avgörande för de för lönegradsinplaceringen relevanta förhållandena. Då löneregleringen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1952, tala enligt min mening flera skäl för att välja den 1 januari 1951 till sådan tidpunkt.

Enligt statsmakternas principbeslut skola biskoparna i överensstämmelse med prästlönekommitténs förslag inplaceras, ärkebiskopen i Co 21 och övriga biskopar i Co 20.

I en till årets riksdag avlåten proposition, nr 114, angående lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m. föreslås bl. a. en ändring av löneplan 2 i löneplansförordningen, innebärande bl. a. att lönegrad Co 21 ersättes med en ny lönegrad Co 22 och lönegrad Co 20 med en ny lönegrad Co 21. Då statsmakternas principbeslut år 1949 avsåg att utgöra en avvägning av lönenivån för de prästerliga tjänsterna, föreligger enligt min mening icke anledning att nu ompröva grundlönerna för dessa tjänster. Biskoparna böra alltså hänföras till de lönegrader å den nya löneplanen 2, där grundlönebeloppen närmast motsvara de nuvarande lönegraderna Co 20 och 21. Ett annat ställningstagande skulle även påverka relationerna mellan de olika prästerliga tjänsterna. Med hänsyn till vad sålunda anförts bör ärkebiskopen inplaceras i nya lönegraden Co 20 och övriga biskopar i nya lönegraden Co 18. Härigenom erhåller ärkebiskopen i jämförelse med principbeslutet en grundlöneförbättring på 300 kronor för år, medan grundlönen för övriga biskopar blir oförändrad. I samband härmed bör också påpekas, att den i nyssnämnda proposition nr 114 föreslagna höjningen från 1 200 till 1 600 kronor av det månatliga maximibelopp, å vilket rörlig förhöjning å lön må beräknas, givetvis även kommer prästerna till godo.

Vad härefter angår garnisons- och amiralitetsprästerna, så synes det lämpligt, att lönesättningen för dessa befattningshavare sker genom en i möjligaste mån analog tillämpning av de grunder, som av statsmakterna antagits för avvägningen av lönerna åt motsvarande präster i de territoriella församlingarna. Då de av kommittén föreslagna lönegradsplaceringarna för amiralitetspastorn (Ca 33), amiralitetspredikanten (Ca 26) och extra ordinarie amiralitetspredikanten (Ce 24) i Karlskrona amiralitets-

församling utmätts i överensstämmelse med här angivna riktlinje för lönesättningen, anser jag mig böra biträda kommitténs förslag i denna del. Vid löneavvägningen för de övriga två militärförsamlingarnas präster har kommittén däremot något avvikit från denna riktlinje. Ett iakttagande härav skulle — såsom vid remissbehandlingen framhållits — närmast medföra, att amiralitetspastorn i Skeppsholms församling inplaceras i Ca 31 och garnionspastorn i Karlsborg i Ca 29. För nämnda präster förordar jag därför dessa lönegradsplaceringar. Den av kommittén föreslagna lönegradsplaceringen för garnionspastorn i Boden (Ce 26) synes mig väl avvägd, varför jag tillstyrker densamma. Frågan om denna tjänsts ordinarieättning, som främst är av organisatorisk natur, anser jag böra prövas i annat lämpligt sammanhang.

I sina remissyttranden över slutbetänkandet ha kammarkollegiet, statskontoret, statens lönenämnd och pastoratsindelningssakkunniga — främst med hänsyn till förutsatta ändringar i pastoratsindelningen — understrukit behovet av mera preciserade bestämmelser, som reglera inplaceringen i lönegrad av kyrkoherdetjänster i nyinrättade pastorat. Härvid har framhållits fördelen av sådana inplaceringsgrunder, som bygga på en indexberäkning efter rent statistiskt fastställbara men schablonmässigt fixerade faktorer. En dylik mekanisk lönesättningsmetod — som enligt statsmakternas principbeslut skall tillämpas beträffande komministerstjänsterna — har i fråga om kyrkoherdetjänsterna skisserats av kammarkollegiet i yttrandet över principbetänkandet. Då en likformig inplacering bör ske av kyrkoherdetjänster, som framdeles inrättas, anser jag en sådan metod äga avgjort företräde framför den av kommittén förordade mera skönsmässigt bestämda lönesättningen av nytillkommande tjänster. Att i detta sammanhang fastställa automatiskt verkande regler för lönegradsinplacering av nya kyrkoherdetjänster kan dock av flera skäl icke ifrågakomma. Såsom statens lönenämnd föreslagit bör denna fråga lämpligen undersökas i anslutning till den förestående pastoratsregleringen. Jag förordar därför, att det uppdrages åt pastoratsindelningssakkunniga att ytterligare utreda denna fråga och framlägga förslag till dess lösning. Vid fullgörandet av detta utredningsuppdrag ha de sakkunniga själfvallet att utgå från de lönegrader, som statsmakterna besluta för kyrkoherdetjänsterna vid förevarande löne reglering. Det blivande förslaget bör själfvallet underställas riksdagen.

Det av stiftsnämnden i Västerås stift framlagda förslaget, att huvudreglerna för kyrkoherde- och komministerstjänsternas fördelning skola införas i reglementet, kan jag icke biträda. I likhet med kommittén anser jag öfvervägande skäl tala för att de omfattande och detaljerade inplaceringsbestämmelserna meddelas i särskild ordning.

I sitt yttrande har kammarkollegiet anmärkt mot det i paragrafens 2 mom. förekommande uttrycket »med stöd av riksdagens beslut». Med hän-

syn till kommitténs i specialmotiveringen till paragrafen och i annat sammanhang gjorda uttalanden synes nyssnämnda uttryck icke adekvat för vad kommittén härmed åsyftar. Jag förordar i stället en bestämmelse av innebörd, att det tillkommer Kungl. Maj:t att förordna om kyrkoherde- och komministerstjänsternas fördelning på de olika lönegraderna i enlighet med grunder, som av riksdagen godkänts. I anslutning till kammarkollegiets yttrande på denna punkt får jag även framhålla, att beträffande de enstaka kyrkoherdetjänster, som kunna komma att inrättas mellan tidpunkterna för löneregleringen och den förutsatta pastoratsregleringen genomförande, det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma ifrågavarande tjänsters lönegradsplacering med hänsynstagande till lönesättningen vid närmast jämförliga kyrkoherdebefattningar.

I likhet med statens lönenämnd anser jag, att till bestämmelserna i 2 mom. tredje stycket bör göras det tillägget, att extra tjänst må åsättas högst det lönegradsnummer, som gäller för ordinarie eller extra ordinarie tjänst med motsvarande arbetsuppgifter.»

I de likalydande *motionerna I: 483* och *II: 614* hemställes vid denna paragraf, att riksdagen måtte besluta *dels* »att i enlighet med av riksdagen tidigare fattat principbeslut placera ärkebiskopen i lönegrad Co 21 och biskoparna i lönegrad Co 20», *dels ock* »att grunderna för kyrkoherdes inplacering i lönegrad fastställas i enlighet med prästlönekommitténs förslag».

25 §.

De fall, då löneavdrag skall tillämpas.

Prästlönekommittén har i specialmotiveringen till denna paragraf anført bl. a följande.

T j ä n s t l e d i g h e t. De i reglementsutkastet föreslagna bestämmelserna överensstämna i huvudsak med vad härutinnan stadgats i 28 § I Saar. Med hänsyn till för prästerna föreliggande speciella förhållanden synes det kommittén sannolikt, att vissa i förevarande punkt upptagna tjänstledighetsorsaker komma att i praktiken ytterst sällan inträffa. När kommittén likväl i sitt författningsförslag medtagit bestämmelser om nyss berörda — i övriga avlöningsreglementen omförmälda — tjänstledigheter och löneförmanerna härunder, har den för kommittén härvidlag avgörande synpunkten varit önskvärdheten att undvika eljest nödvändiga särbeslut från Kungl. Maj:ts sida i eventuellt uppkommande tjänstledighetsfall av här avsedd natur. Anmärkas bör, att vunna erfarenheter efter löneregleringar, som genomförts på andra förvaltningsområden, tala till förmån för de av kommittén förordade mera uttömmande bestämmelserna.

Föreskrifterna under 1) — 4) och 6) — 10) motsvara helt bestämmelserna 28 § I 1) — 4), 6) och 8) — 11) Saar.

De under punkt 5) föreslagna bestämmelserna angående löneförmåner under tjänstledighet för studier m. m. äro utformade efter förebild av de för bl. a. läroverkslärarna i sådant hänseende givna föreskrifterna i Saar. Enligt kommitténs mening tala — vid prästernas inordnande i det statliga lönesystemet — flera vägande skäl för åvägabringande av likställighet mellan präster och lärare i förevarande avseende.

Yttranden. Kommitténs uttalande, att det med hänsyn till de för prästerna föreliggande speciella förhållandena syntes sannolikt, att vissa av de i förevarande paragraf upptagna tjänstledighetsorsaker komme i praktiken att ytterst sällan inträffa, har föranlett *statens lönenämnd* till följande uttalande.

Därest härmed åsyftas att prästerna skulle äga frihet att förlägga sin tjänstgöring så, att de skulle kunna åtnjuta exempelvis ledighet för enskilda angelägenheter utan att formellt uttaga tjänstledighet — och sålunda utan att vidkännas avdrag å lönen — vill det förefalla nämnden mindre lämpligt att i avlöningsreglementet intaga bestämmelser, som förutsätts icke komma att efterföljas. Å andra sidan synes det lönenämnden obilligt att å prästerna rigoröst tillämpa samma bestämmelser om löneavdrag, som gälla för tjänstemän med reglerad arbetstid. I avsaknad av närmare kännedom om innebörden av prästlönekommitténs i det föregående återgivna uttalande samt om nu tillämpad praxis i fråga om tjänstledighetsavdrag o. dyl. för prästerna vill lönenämnden inskränka sig till att rikta uppmärksamheten på här behandlade spörsmål.

I anledning av kommitténs specialmotivering till denna paragraf har lönenämnden vidare framhållit:

Bestämmelserna angående löneförmåner under tjänstledighet för studier m. m. (p. 5) ha av kommittén utformats efter förebild av de för bl. a. läroverkslärarna i sådant hänseende givna föreskrifterna i Saar. Enligt lönenämndens mening ha tillräckliga skäl icke förebragts för att beträffande prästerna tillämpa förmånligare bestämmelser i detta avseende än de, som gälla beträffande statstjänstemän i allmänhet.

Även *statskontoret* har föreslagit, att bestämmelserna i Pr angående löneförmåner under tjänstledighet för studier m. m. böra anpassas efter de för statstjänstemännen i allmänhet gällande reglerna (Saar 28 § 5 punkten). De skäl, som föranlett statsmakterna att beträffande läroverkslärarna göra avsteg från vad som stadgas i fråga om statstjänstemän i allmänhet, däribland tjänstemän vid vetenskapliga institutioner, gälla enligt ämbetsverket icke med samma styrka beträffande kyrkans befattningshavare.

Domkapitlet i Linköpings stift har — då prästs tjänstgöring måste vara förlagd till sön- och helgdagar — ansett det naturligt, att det i prästlöne-reglementet utsäges, att den söndagliga tjänstgöringen skall kompenseras genom ledighet annan veckodag.

Föredraganden: »I anledning av kommitténs — av statens lönenämnd anmärkta — uttalande att det med hänsyn till de för prästerna föreliggande

speciella förhållandena syntes sannolikt, att vissa av de i paragrafen angivna tjänstledighetsorsakerna komme att i praktiken ytterst sällan inträffa, må framhållas, att kommittén, enligt vad jag inhämtat, därmed åsyftade de i paragrafen under 3) b och c samt 6) a 1 avsedda tjänstledighetsorsakerna. Den av lönenämnden ifrågasatta tolkningen av nämnda uttalande och de synpunkter nämnden i anslutning härtill framfört, liksom vad domkapitlet i Linköpings stift härutinnan påpekat ger mig likväl anledning att här något beröra frågan om regleringen av prästernas tjänstgöringstid. Vissa föräldrade bestämmelser härom återfinnas för prästernas del i 19 kap. 18 § i 1686 års kyrkolag och i nådigt cirkulärbrev den 5 maj 1762. Några tidsenliga föreskrifter i ämnet äro icke meddelade. I de olika stiften har emellertid med tidernas lopp utbildats en tämligen enhellig praxis i förevarande hänseende. Vid en övergång till det statliga lönesystemet med dess specificerade ledigheter av olika slag och löneavdrag härunder synes mig dock anledning föreligga att till prövning upptaga frågan om en närmare reglering av prästernas tjänstgöringstid. Denna fråga anser jag dock icke böra behandlas i förevarande sammanhang utan lämpligen övervägas i samband med utfärdandet av tillägsbestämmelser till reglementet.

Förslaget att anpassa prästlöneordningens bestämmelser om lön under tjänstledighet för studier till de för läroverkslärarna gällande föreskrifterna har icke godtagits av statskontoret och statens lönenämnd som ansett att prästerna i förevarande hänseende böra likställas med statstjänstemännen i allmänhet. Skillnaden mellan de för läroverkslärarna, å ena, och huvuddelen av statstjänstemännen, å andra sidan, gällande bestämmelserna om studieledighet består i huvudsak däri, att de förra kunna erhålla dylik ledighet 360 dagar och de senare 240 dagar med B-avdrag å lönen under en tidrymd av 10 år, dock högst 180 respektive 120 dagar i en och samma lönegrad. Enligt min mening saknas beträffande prästerna motsvarighet till de speciella skäl, som ansetts påkalla de för läroverkslärarna föreskrivna förmånligare särreglerna. Jag förordar därför, att prästlöneordningens föreskrifter om tjänstledighet för studier utformas efter förebild av de i statens allmänna avlöningsreglemente härutinnan meddelade allmänna bestämmelserna.

Med anledning av den anmärkning, som kammarkollegiet framställt mot uttrycket 'av betydelse för kyrkan' i bestämmelserna under punkt 5 synes detta böra utbytas mot orden 'av betydelse för den prästerliga verksamheten'.»

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställes vid denna paragraf, »att prästerskapet beträffande lön under tjänstledighet för studier likställas med läroverkslärarna». Motionärerna framhålla som skäl för sitt yr-

kande, att när det beträffande lönesättning gällt jämförelse mellan prästerna å ena sidan och viss grupp statstjänstemän å andra sidan, det alltid ansetts ligga närmast till hands att jämföra präster och läroverkslärare.

29 §.

Tjänstedubblersarvode.

Prästlönekommittén har i fråga om tjänstedubblingens utnyttjande och avvägningen av det särskilda tjänstedubblersarvodet hänvisat till vad i betänkandet I (sid. 117 ff.) härom anförts samt ytterligare framhållit.

Under förordnande att jämte egen tjänst såsom vikarie uppehålla tjänst i närbeläget pastorat utgår icke vikariatsersättning utan i stället tjänstedubblersarvode i enlighet med bestämmelserna i förevarande paragraf.

För tillämpning av 29 § har bland annat uppställts den förutsättningen, att förordnandet skall avse tjänst i annat pastorat. Huruvida den uppehållna tjänsten är högre eller lägre än den, som vikarien själv innehar, saknar däremot betydelse. Älägges komminister — enligt för närvarande i vederbörande löne regleringsresolution meddelade administrativa föreskrifter — att med bibehållande av utövningen av innehavande tjänst tillika uppehålla annan i eget pastorat inrättad tjänst, komministratur eller kyrkoadjunktur, med samma eller lägre lönegradsplacering, utgår under ifrågavarande vikariatsförordnande icke någon särskild ersättning. Är åter den uppehållna tjänsten åsatt högre lönegradsnummer än vikariens egen tjänst, är han berättigad till vikariatsersättning enligt bestämmelserna i 28 §.

I en reservation till betänkandet ha ledamöterna *herrar Berger och Helander* föreslagit, att tjänstedubblersarvode skall utgå jämväl under förordnande att vid sidan av tjänstgöring i egen tjänst uppehålla annan tjänst med särskilt tjänstgöringsområde inom samma pastorat.

Det inom kommittén reservationsvis framlagda förslaget har tillstyrkts av *kammarkollegiet, domkapitlen i Linköpings, Strängnäs, Lunds, Göteborgs, Härnösands, Luleå och Visby stift, stiftsnämnderna i Uppsala, Lunds och Luleå stift* samt *de prästerliga personalorganisationerna*.

I fråga om tjänstedubblersarvodets avvägning ha *domkapitlen i Uppsala och Visby stift* ansett det av kommittén föreslagna beloppet väl lågt, vilket enligt *domkapitlen i Växjö och Härnösands stift* ävensom *allmänna svenska prästföreningen* bör höjas till 10 kronor per dag.

Föredraganden har på denna punkt anført bl. a. följande: »Inom kommittén har av tvenne reseranter framförts ett — i vissa remissyttranden tillstyrkt — förslag, att tjänstedubblersarvode även skall utgå till präst, som vid sidan av tjänstgöringen i egen tjänst uppehåller jämväl annan tjänst med särskilt tjänstgöringsområde inom samma pastorat. I anledning härav må framhållas, att det icke kan vara ur principiell synpunkt riktigt att tillerkänna en kyrkoherde vikariats-

sättning i någon form för fullgörande av underlydande prästman — i första hand — åvilande arbetsuppgifter, då ju kyrkoherden har ansvaret för pastoralvården i dess helhet inom pastoratet. Löneställningen för honom har utmätts även med avseende härå. Har åter en biträdande präst förordnats att samtidigt bestrida jämväl annan komministers- eller kyrkoadjunkts-tjänst med särskilt tjänstgöringsområde inom pastoratet, synes icke heller speciell gottgörelse härför principiellt kunna ifrågakomma, eftersom den tjänsteutövande prästen, även om särskilt tjänstgöringsområde enligt löne-regleringsresolutionen tilldelats honom, är anställd i pastoratet såsom sådant med skyldighet att där biträda med pastoralvården i dess helhet. På grund härav anser jag mig böra förorda kommitténs mera restriktiva förslag på ifrågavarande punkt. I anslutning härtill får jag även understryka, att ett frångående av kommittéförslaget i denna del skulle kunna föranleda motsvarande anspråk från personalhåll inom andra förvaltningsområden, där tjänstgöringsförhållandena i förevarande hänseende visserligen icke äro analoga men likväl i detta sammanhang jämförliga.»

Föredraganden har vidare anfört, att tillräckliga skäl för en höjning av det föreslagna arvudet enligt hans mening icke förelåge.

I de likalydande *motionerna I: 481 och II: 618* hemställes — under förmälan att de föreslagna bestämmelserna om tjänstedubblersarvode icke tagit vederbörlig hänsyn till tjänstgöringsförhållandena i de glesbebyggda delarna av landet — att riksdagen måtte besluta, »att s. k. tjänstedubblers-tillägg med i propositionen föreslaget belopp måtte utgå, då präst förordnas att jämte egen tjänst uppehålla prästerlig befattning inom annan församling eller annat kyrkobokföringsdistrikt».

I de likalydande *motionerna I: 480 och II: 617* hemställes, »att tjänstedubblersarvudet fastställles till 10 kronor per dag».

30 §.

Särskilda ersättningar.

Prästlönekommittén har vidhållit sitt i principbetänkandet framlagda förslag, att särskild gottgörelse för hållande av tjänstedräkt skulle utgå till präst i form av dels ett bidrag å 500 kronor till första anskaffningen av den egentliga prästdräkten, dels ock en årlig ersättning å 75 kronor för underhåll och förnyelse av denna dräkt. Förstnämnda belopp skulle utbetalas vid antagningen till icke-ordinarie pastoratsadjunkt i stiftet.

Kommittén har vidare föreslagit, att reseräkning åt församlingsprästerna skulle utgå efter reseräkning jämlikt föreskrifterna i allmänna re-

sereglementet. Reseräkningarna borde insändas till domkapitlet i form av utdrag av resedagbok enligt fastställt formulär.

I fråga om rätten till tjänstgöringsstraktamente borde prästerna enligt kommitténs mening vara i huvudsak likställda med civilstatstjänstemännen m. fl.

Kommittén har vidare ansett, att övervägande skäl talade för att prästs rätt till ersättning för flyttningskostnad i huvudsak anpassades efter de för folkskollärarna gällande bestämmelserna.

Bestämmelserna i 7 mom. om biträdesersättning å tärkebiskopen äro, såsom kommittén påpekat, överflyttade från 9 punkten biskopsavlöningsförordningen. Vissa tillämpningsföreskrifter till detta stadgande äro f. n. meddelade i 7 punkten cirkuläret den 30 april 1937 angående biskopsgårds förvaltning m. m. Kommittén har påpekat, att införandet av bestämmelser om biträdesersättningen i prästlönereglementet möjliggör en enklare avfattning av 6 § kyrkofondslagen. Biträdesersättningens belopp har kommittén ansett lämpligast böra regleras i tilläggsbestämmelserna till prästlönereglementet.

Bestämmelserna i 8 mom. om utlands tillägg m. m. ha utformats i huvudsak efter förebild av motsvarande regler för utrikesförvaltningens personal.

Kommitténs förslag är, såvitt angår gottgörelse för hållande av tjänstedräkt, icke enhälligt. Ledamoten herr *Mårtensson* har icke kunnat biträda förslaget om årlig prästdräktsersättning. Ledamoten herr *Helander* har åter föreslagit en höjning av den årliga prästdräktsersättningen.

Under *remissbehandlingen* har kommitténs förslag i denna paragraf på flera punkter mött gensaga.

Föredraganden har anfört: »De av kommittén och under remissbehandlingen anförda skälen för införande av ett engångsbidrag å 500 kronor till första anskaffning av prästdräkt anser jag bärande. Jag biträder därför kommitténs förslag i denna del. Däremot har jag — i likhet med en reservant inom kommittén och vissa remissmyndigheter — icke funnit tillräckliga skäl föreligga för att införa den föreslagna årliga prästdräktsersättningen, vilken jag sålunda avstyrker.

Frågan om reglering av prästernas reseersättning har genom såväl omfattande undersökningar redovisade i kommitténs båda betänkanden som vad i remissyttrandena häröver anförts blivit ingående och allsidigt belyst. Härav synes framgå, att det nuvarande systemet med särskilda resanslag åt församlingsprästerna är behäftat med påtagliga brister både av teknisk art och från rättvisesynpunkt. En övergång till systemet med reseersättning enligt allmänna resereglementet — med vissa jämkningar i besparings-

syfte — skulle, såsom kommittén framhållit, vara dels ägnad att aktivisera prästernas pastoralvårdande verksamhet i församlingarnas intresse och dels innebära mera adekvat kompensation åt befattningshavarna för havda reseutgifter. Då jag trots det föreslagna systemets sålunda obestriddliga fördelar likväl icke anser mig kunna i nuvarande läge tillstyrka detsamma, så beror det av tvenne härtill samverkande skäl, vilka i detta sammanhang måste särskilt beaktas. Såsom i vissa remissyttranden framhävts, skulle det föreslagna systemet med ersättning enligt resedagbok medföra administrativa nackdelar för stiftsmyndigheternas vidkommande. För egen del är jag förstående för den av flera stiftsmyndigheter uttalade tveksamheten angående möjligheten att utan personalförstärkning pålägga stiftsexpeditionerna en sådan ökning av göromålen, som det nya systemet skulle medföra. I samband härmed må även framhållas, att jag tidigare i annat sammanhang uttalat mig för en översyn av domkapitlens och stiftsnämndernas inre organisation. Jag får vidare erinra om att resereglementet för närvarande är föremål för en allmän översyn av särskilda sakkunniga, 1949 års reseersättningskommitté, vars uppdrag även innefattar granskning av de inom olika förvaltningsområden gällande s. k. besparingsreglementena. Av denna anledning ifrågasätter jag — i likhet med lönenämnden — lämpligheten av att för prästerna nu meddela särskilda besparingsbestämmelser. Med utfärdandet härav synes mig snarare böra anstå i avbidan på statsmakternas ställningstagande till de förslag, som reseersättningskommittén härutinnan kan komma att framlägga. På grund av vad jag här sålunda anfört dels om den förutsatta översynen av stiftsadministrationen, som bl. a. bör taga sikte på en rationalisering av domkapitels- och stiftsnämndsexpeditionernas verksamhet, och dels om den för närvarande pågående översynen av statsförvaltningens reseersättningsbestämmelser, anser jag mig icke kunna förorda, att det av kommittén föreslagna reseersättningssystemet införes i samband med löneregleringen. Denna fråga synes mig i stället böra upptagas till förnyad prövning vid senare tidpunkt. Härvid bör enligt min mening jämväl övervägas möjligheten att lägga reseersättningens gäldande enligt dylikt system på pastoraten. Denna möjlighet torde även vara beroende av huruvida reseersättningskommitténs blivande förslag resultera i förenklade bestämmelser.

Vid detta mitt ställningstagande förordar jag i stället, att det nuvarande systemet med fasta och tillfälliga resanslag för församlingsprästerna tills vidare bibehålles. Bestämmelserna härom äro meddelade i dels lagen den 9 december 1910 (nr 141) om reglering av prästerskapets avlöning, dels lagen den 21 november 1925 (nr 449) om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat, dels lagen den 21 december 1934 (nr 618) med ändrade bestämmelser för ikraftträdandet av lagen den 21 november 1925 (nr 449) om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat, dels reglementet den

15 februari 1935 (nr 17) för prästerskapets avlöning, dels ock cirkuläret den 4 juni 1948 angående förskott åt präst för bestridande av utgifter för resor i tjänsten. Oavsett att de i nyssnämnda författningskomplex innefattade grunderna angående reseersättning även fortsättningsvis skola gälla, böra ifrågavarande författningar av skäl, som sammanhånga med uppläggningsen av den kyrkligt-ekonomiska författningsregleringen för lönerreformens genomförande, likväl jämlikt kommitténs förslag upphävas. De upphävda författningarna synas mig lämpligen böra ersättas med den av kommittén i förevarande moment föreslagna generella bestämmelsen, att angående ersättning vid resa i tjänsteärenden gäller vad därom stadgas i allmänna resereglementet och i särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter. Med hänsyn till vad jag förut anfört innebär denna bestämmelse, att Kungl. Maj:t har att i enlighet med det däri innefattade bemyndigandet i administrativ ordning reglera reseersättningen åt församlingspräster-na enligt i huvudsak samma grunder, som för närvarande gälla. Såsom kammarkollegiet föreslagit bör dock den nu lagbestämda maximeringen till 500 kronor av de fasta resanslagen, som gällt oförändrad sedan år 1925 -- med hänsyn till penningvärdesförsämringen och för nedbringande av antalet tillfälliga resanslag — vid lönerregleringen bortfalla. Vissa mindre avvikelser i andra hänseenden torde även böra göras. Bland annat synes med hänsyn till övergången till det nya lönesystemet vad i 3 kap. 2 § under punkterna 4 och 5 i reglementet för prästerskapets avlöning stadgats icke fortsättningsvis böra tillämpas. Vid nyssnämnda föreskrifters utfärdande torde även böra övervägas möjligheten att av administrativa skäl decentralisera fastställandet av de tillfälliga resanslagen till domkapitlen. I anslutning härtill må även framhållas, att Kungl. Maj:t i proposition nr 101 till årets riksdag föreslagit, att den nuvarande maximeringen av kyrkofondsanslaget till tillfälliga resanslag skall upphävas.

Reseersättning åt biskopar, kontraktsprostar ävensom pastoratsadjunkter i vissa fall bör såsom hittills utgå enligt resereglementet.

För stifts- och kontraktsadjunkterna förordar jag, att i förenämnda proposition nr 101/1951 föreslaget anslag å 125 000 kronor till reseersättningar får även efter lönerregleringen tills vidare för ändamålet disponeras.

Jag förordar, att prästernas reseersättning regleras i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som jag här angivit. Till frågan om reseersättningens finansiering återkommer jag i annat sammanhang.

Vad prästlönekommittén föreslagit i fråga om tjänstgöringstraktamente anser jag mig böra förorda.

I reglementsförslaget ha bestämmelserna om ersättning för flyttningskostnad anpassats efter de föreskrifter, som härutinnan gälla för de kommunalanställda lärarna. Vissa remissmyndigheter och personalorganisationerna ha föreslagit, att prästerna skola i förevarande hänseende likställas

med statstjänstemännen. I likhet med kommittén anser jag för min del övervägande skäl tala för att regleringen av prästernas flyttningsskostnadsersättning bör anordnas i enlighet med de bestämmelser, som redan gälla för lärarna vid det statsunderstödda kommunala skolväsendet och kyrkomusikerna. Jag förordar därför kommitténs förslag i denna del.

På av kommittén anförda skäl tillstyrker jag, att en bestämmelse om biträdesersättning åt ärkebiskopen införes i reglementet. Nämda ersättning bör tills vidare utgå med nuvarande belopp, 7 000 kronor för år.

I proposition nr 101 till årets riksdag angående bl. a. anslag ur kyrkofonden till särskild prästerlig verksamhet utom riket har föreslagits, att utlandskyrkoherdarna skola — med förlängning av nu gällande reglering — under tiden den 1 juli 1951—den 30 juni 1952 erhålla, förutom tills vidare utgående avlöningsförmåner, bl. a. tillfälligt utlandstillägg bestående av grundbelopp och barnbidrag. Nämda grundbelopp utgöra nu för kyrkoherden i Berlin 2 600 kronor, envar av kyrkoherdarna i Paris, London och Buenos Aires 2 000 kronor samt envar av kyrkoherdarna i Köpenhamn, Helsingfors och Oslo 1 600 kronor. Barnbidrag utgår för närvarande till utlandskyrkoherde, som på grund av försörjningsplikt underhåller barn under 19 år, med 750 kronor för ett och 500 kronor för varje ytterligare barn under 10 års ålder samt med 2.000 kronor för varje barn, som fyllt 10 år, allt för år räknat. I samma proposition har därjämte föreslagits, att ett anslag ur kyrkofonden å 46 600 kronor — mot 36 600 kronor under innevarande budgetår — skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för förhöjning av här avsedda grundbelopp under nyssnämnda tid.

I 8 mom. av förevarande paragraf har föreslagits, att utlandstillägg skall utgå till utlandskyrkoherde enligt av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut meddelade bestämmelser. Enligt samma moment skall utlandskyrkoherde därjämte erhålla barnstillägg med samma belopp, varmed barnbidrag nu utgår.

Vid prästlöneregleringens ikraftträdande skola självfallet de i förenämnda proposition avsedda löneförmånerna åt utlandskyrkoherdarna upphöra att utgå. Om reglementsförslaget i denna del godtages, vilket jag förordar, ersättas de nuvarande barnbidragen med enligt samma grunder utgående barnstillägg. Jag föreslår därjämte, att de i detta moment avsedda utlandstilläggen skola tills vidare utgå med samma belopp som de nuvarande tillfälliga utlandstilläggens grundbelopp. I detta sammanhang anser jag mig även böra förorda, att ett anslag ur kyrkofonden å 46 600 kronor för helt budgetår — eller ett lika stort belopp som föreslagits i nyss berörda proposition — från och med den 1 januari 1952 tills vidare ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för provisorisk förhöjning av de i momentet angivna utlandstilläggen. Liksom hittills bör denna förhöjning även framgent bestämmas av Kungl. Maj:t efter prövning för varje särskilt fall.

Med anledning av vad statskontoret framhållit, förordar jag, att utlandskyrkoherde bör såsom hittills kunna medgivas bidrag till flyttningskostnad efter prövning av Kungl. Maj:t i varje fall. I övrigt tillstyrker jag de i 8 mom. föreslagna bestämmelserna.»

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställas vid denna paragraf, att prästerskapet beträffande flyttningskostnad likställas med statstjänstemännen.

31 §.

Kallortstillägg.

Att kallortstillägg enligt det statliga lönesystemet skulle tillerkännas prästerna vid löneregleringen förutsattes i principbetänkandet såsom självklart. Däremot syntes det kommittén icke kunna ifrågakomma — främst med hänsyn till de i samma eller närbelägna orter stationerade statstjänstemännen och kommunalanställda lärarna — att för prästernas vidkommande tillämpa, jämte kallortstillägg, även ett från det gamla lönesystemet i arvetaget speciellt prästerligt ödebygdstillägg.

I sitt yttrande över principbetänkandet har *kyrkomötet* understrukit, att ett borttagande av de nu utgående ödebygdstilläggen skulle, trots det föreslagna lönesystemets kallortstillägg, innebära en relativ sänkning av lönestandarden vid de flesta ödemarkstjänsterna. Härigenom skulle rekryteringen till nämnda tjänster med deras för befattningshavarna besvärliga och pressande tjänstgöringsförhållanden allvarligt äventyras.

Prästlönekommittén har i sitt slutbetänkande ingående undersökt ödebygdspästernas relativa lönestandard efter löneregleringen. Kommittén har hävdad, att löneregleringen icke komme att medföra någon försämring av ödebygdspästernas relativa lönestandard utan tvärtom en mindre förbättring. Efter löneregleringen komme sålunda samtliga tjänster i högsta löneskiktet att vara ödebygdstjänster, medan före löneregleringen dylika tjänster allenast utgjorde 85 procent av tjänsterna i samma löneskikt. Vidare utgjorde i näst högsta löneskiktet ödebygdstjänsterna före löneregleringen 44 procent men efter densamma 57 procent av tjänsterna i detta löneskikt. Den verkställda utredningen utvisade därjämte, att den genomsnittliga löneökningen genom löneregleringen bleve, om man utginge från en medelplacering i tredje löneklassen, för ödebygdspäst 2 128 kronor och för icke-ödebygdspäst 1 926 kronor för år.

Med hänsyn till vad sålunda framkommit har kommittén icke kunnat förordna, att de speciellt prästerliga ödebygdstilläggen bibehållas i någon form.

Yttranden. Domkapitlet i Härnösands stift, domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå stift samt de prästerliga personalorganisationerna ha i avgivna yttranden över slutbetänkandet under åberopande av särskilda utredningar gjort gällande, att löneregleringen skulle medföra en sänkning av *vissa* ödebygdspästers löneställning i förhållande till andra ödebygdspästers och till icke-ödebygdspästers i dels samma pastorat, dels samma stift och dels annat stift.

Föredraganden: »Av skäl som statens lönenämnd framhållit synes det icke böra ifrågakomma att efter prästernas inordnande under det statliga lönesystemet bibehålla det hittillsvarande prästerliga ödebygdstillägget i en eller annan form. En sådan åtgärd skulle otvivelaktigt få konsekvenser i fråga om jämförliga tjänstemannagrupper. Av den av prästlönekommittén förebragta utredningen angående löneregleringens verkningar med avseende å de s. k. ödebygdstjänsterna i rikets båda nordligaste stift torde f. ö. kunna utläsas, att löneregleringens verkningar bli gynnsammare för ödebygdspästerna än för rikets övriga ordinarie församlingspräster, även om ödebygdstilläggen slopas. Detta synes gälla även efter den jämkning av grunderna för kyrkoherdarnas inplacering i lönegrad, som jag i ett tidigare sammanhang förordat.

Under remissbehandlingen har med hänvisning till en särskild undersökning anmärkts, att ödebygdstilläggens borttagande vid löneregleringen skulle medföra en försämring av den relativa löneställningen för vissa ödebygdspäster. Den åberopade undersökningen kan dock icke anses såsom i detta sammanhang relevant, då den — beträffande Luleå stift — icke bygger på de totala löneförmånerna och därjämte är behäftad med vissa tekniska brister. I några enstaka fall torde likväl en dylik relativ försämring inträda. Med den genomgripande omläggning av prästlöneväsendet, som lönereformen innebär, kunna emellertid sådana verkningar icke undvikas.

Med hänsyn till vad jag här framhållit avstyrker jag i likhet med kommittén ödebygdstillägg för prästerna. Enligt vad jag inhämtat kommer frågan om en förmånligare tjänstårsberäkning för ödebygdspästerna att av särskild anledning upptagas till övervägande vid den pågående översynen av prästvalsagstiftningen.»

I de likalydande *motionerna I: 482* och *II: 616* hemställas, »att de präster i Härnösands och Luleå stift, som f. n. uppbära ödebygdstillägg, måtte få utöver de reglerade lönerna uppbära särskilt ödebygdstillägg med oförändrade belopp, dock utan rätt att å dem uppbära rörligt tillägg».

Jämväl i de likalydande *motionerna I: 481* och *II: 618* beröras ödebygdstilläggen, i det motionärerna hävda, att tilläggens borttagande skulle i Luleå

stift medföra, att för omkring 40 ödebygdstjänster lönerelationen skulle bli försämrad i förhållande till icke-ödebygdstjänster, och att borttagandet skulle i realiteten hårdast drabba de ensligaste och följaktligen mest svårbesatta befattningarna. Något yrkande innehålla dock motionerna icke på denna punkt.

32 §.

Språktillägg.

Ett särskilt språktillägg å 150 kronor för år föreslogs i principbetänkandet skola utgå till prästerna i Norrbottens och Lappmarkens finsk- eller lapsktalande församlingar. Vid det föreslagna lönetilläggets avvägning ansåg sig kommittén böra taga hänsyn till att det vissa folk- och småskollärare inom rikets nordligaste gränssorter f. n. tillkommande språktillägget utginge med nyssnämnda belopp.

I sitt yttrande över principbetänkandet har *kyrkomötet* uttalat, att det föreslagna språktillägget borde väsentligt höjas, därest detta speciella lönetillägg över huvud skulle utgöra en faktor ägnad att stimulera rekryteringen till de arbetstygda prästbeställningarna i övre Norrlands två- och trespråkiga bygder.

Flera av de myndigheter och sammanslutningar som avgivit yttrande över principbetänkandet ha förordat betydligt högre språktillägg än de av kommittén föreslagna.

Prästlönekommittén har i slutbetänkandet upptagit frågan om prästernas språktillägg till förnyad behandling och därvid förordat en differentiering av språktilläggen i tre belopp, nämligen 200, 400 och 600 kronor för år.

I två till slutbetänkandet fogade reservationer ha dels ledamöterna *herrar Berger och Helander* föreslagit, att språktillägget åt prästerna skall differentieras i tre årliga belopp å 400, 600 och 800 kronor, dels ock ledamoten *herr Mårtensson* föreslagit, att det prästerliga språktillägget skall bestämmas till samma belopp, vartill motsvarande lönetillägg för vissa folkskollärare fastställts.

Yttranden. *Statskontoret* har biträtt den av herr Mårtensson avgivna reservationen angående avvägningen av språktilläggens belopp.

Statens lönenämnd har ifrågasatt, om tillräckliga skäl föreligga för en differentiering av språktillägget på tre olika belopp. Mot beloppens storlek har lönenämnden i och för sig icke funnit anledning till erinran.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Luleå stift ha funnit de av kommittén föreslagna beloppen alltför låga.

De prästerliga personalorganisationerna ha föreslagit, att språktilläggen skola bestämmas till 800, 1 000 och 1 200 kronor för år.

Föredraganden: »Uppenbart är att hållande av kyrkliga förrättningar på finska och lapska språken förutsätter en ingående kunskap i dessa språk. Ett förhållandevis omfattande ordförråd och en god insikt i övrigt i dessa språk torde sålunda vara nödvändiga förutsättningar för att prästen på ett värdigt sätt skall kunna utföra dylika förrättningar. Av dessa präster fordras otvivelaktigt betydligt större språkkunskaper än av de finnbygds-lärare, som för närvarande åtnjuta ett särskilt språktillägg. Dessa lärare ha icke att undervisa i finska språket utan endast att använda detsamma såsom pedagogiskt hjälpmedel. Med hänsyn till de speciella förhållanden, som föreligga för de präster som avses skola erhålla språktillägg, vill jag icke motsätta mig, att dessa tillägg under det nu förordade löneläget utgå med de av kommittén föreslagna beloppen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i ämnet.»

I de likalydande *motionerna I: 481* och *II: 618* har — under förmälan bl. a., att såväl finska som lapska äro förhållandevis svårlärda språk, vilkas inlärande kräver lång tid och dryga kostnader — hemställt, att språktilläggen måtte utgå med respektive 800, 1 000 och 1 200 kronor.

33 §.

Prostarvoden.

Föredraganden har anfört, att kontraktsprostinstitutionens framtida utformning syntes lämpligen böra prövas i samband med den översyn av kontraktsindelningen, som borde komma till stånd i anslutning till pastoratsregleringen. Därvid borde även slutlig ställning kunna tagas till arvodesfrågan. De av kommittén föreslagna arvodena syntes alltför förmånliga i jämförelse med de enligt Saar utgående befattningsarvodena. *Föredraganden* förordade därför, att arvodet bestämdes till respektive 600, 900 och 1 200 kronor för år.

35 §.

Bränslekostnadsgottgörelse, ersättning för gulden fastighetsskatt m. m.

I sitt första betänkande framlade kommittén i anslutning till regleringen av tjänstebostäderna även förslag om särskild bränslekostnadsgottgörelse åt innehavare av överdimensionerade sådana bostäder. Om kyrkoherdebostad innehölle mer än sex rum och kök samt komministerbostad mer än fem rum och kök, skulle enligt förslaget bostadsinnehavaren av pastoratet erhålla bränslekostnadsgottgörelse med ett årligt belopp av 90 kronor för

varje rum utöver nämnda antal. Ombesörjde pastoratet centraluppvärmning av tjänstebostaden, borde bostadsinnehavaren erlægga ersättning allenast för den del av bränslekostnaderna, som belöpte på nyss angivet rumsantal.

Kommittéförslaget möttes i vissa remissyttranden av kritik, för vilken en redogörelse lämnats i prästlönepropositionen (s. 116). Här må framhållas, att *kyrkomötet* föreslog en begränsning av prästens sammanlagda kostnader för bostadsavdrag och bränslekostnader till högst en femtedel av avlöningen i sådana fall, där tjänstebostaden uppvärmdes genom pastoratets försorg. Enligt *domkapitlet i Stockholms stift* komme den föreslagna regleringen med bränslekostnadsgottgörelse utmätt per rumsenhet att verka ojämnt och orättvist. För sin del ansåge domkapitlet den lämpligaste ordningen vara, att bränslekostnadsgottgörelse beräknades efter det antal kubikmeter, varmed tjänstebostadens volym översköte en bostad av normal storlek.

Socialstyrelsen har i sitt utlåtande påpekat, att den av kyrkomötet förordade maximeringen av bostads- och bränslekostnaderna torde leda till oegentliga resultat i vissa fall.

Frågan om bränslekostnadsgottgörelsens beräkning lämnades i principbeslutet öppen.

Prästlönekommittén har i sitt slutbetänkande anfört, att kommittén låtit undersöka verkningarna av den av kyrkomötet föreslagna maximeringsregeln. Av undersökningen framginge, att den föreslagna 20-procentsspärren skulle verka avsevärt mera gynnsamt för huvudstadens präster än för landsortspräster i allmänhet. Kommittén ansåge sig därför icke kunna biträda den av kyrkomötet förordade spärregeln. Kommittén har fortsatt:

Ojämnheterna vid bränslekostnadsgottgörelse efter rumsenhet kunna emellertid i praktiken bli så påtagliga, att det syns kommittén påkallat att ompröva de i principbetänkandet föreslagna ersättningsnormerna. Vid en sådan omprövning synes det ligga närmast till hands att undersöka, huruvida icke — såsom domkapitlet i Stockholms stift föreslagit — tjänstebostadens volym i stället för rumsantalet lämpligen kunde läggas till grund för gottgörelsens beräkning. Framhållas må, att de i boställsordningen för folkskolans lärare meddelade bestämmelserna om bränsleersättning, som skall erläggas av lärare med av skoldistriktet uppvärmd tjänstebostad, äro utformade enligt det här antydda alternativet.

Enligt 18 § boställsordningen skall nämligen ersättningen utgöra så stor del av skoldistriktets kostnad för det i värmeledningssystemet använda bränslet, beräknat efter självkostnadspris, som tjänstebostadens volym utgör av hela den uppvärmda volymen (i vilken kan ingå exempelvis en skollokal). Vid beräkning av tjänstebostadens volym skall i fråga om bostad, som anvisats ordinarie lärare, hänsyn icke tagas till större våningshöjd än 3 meter eller till större golvyta än 100 m². Det bör här tilläggas, att ordinarie folkskollärares tjänstebostad skall omfatta en golvyta av omkring 90 m², lämpligt fördelad på minst tre rum.

Såvitt kommittén kan bedöma, torde liknande ersättningsgrunder och — i fall då befattningshavaren själv uppvärmer tjänstebostaden — häremot svarande kompensationsregler med fördel kunna tillämpas i fråga om prästernas tjänstebostäder. Härigenom skulle de i det föregående angivna ojämnheterna kunna undvikas. Kommittén föreslår därför, att präst, som bebor av pastoratet uppvärmd tjänstebostad, skall deltaga i bränslekostnaderna för fastighetens uppvärmning med den del härav, som belöper på bostadsvolymen i förhållande till hela det uppvärmda fastighetsutrymmet. Anparten skall dock, där prästen anvisats en onormalt stor tjänstebostad, begränsas till en viss volym. Enligt kommittén synes maximivolymer lämpligen böra bestämmas till förslagsvis för kyrkoherdebostad 675 m³ och komministerbostad 540 m³, vilka volymer beräknats efter en golvyta av 225 respektive 180 m² och en våningshöjd av 3 m. Efter motsvarande grunder bör bränslekostnadsgottgörelse utgå till präst, som själv har att uppvärma en överrymlig tjänstebostad. I sådana fall synes prästen böra av pastoratet gottgöras den del av den verifierade bränslekostnaden, som belöper på den uppvärmda lägenhetsvolymen utöver 675 m³ av kyrkoherdebostad och 540 m³ av komministerbostad.

Enligt kommitténs mening böra de här föreslagna detaljerade bestämmelserna icke intagas i själva prästlönerglementet. Endast huvudstadgandena synas böra införas i Pr, medan detaljföreskrifterna lämpligen böra meddelas i supplementförfattningen till reglementet. De två erforderliga huvudstadgandena ha upptagits *dels* i 34 § 5 mom. sista stycket, *dels ock* i förevarande paragrafs första moment.

Mot kommittéförslaget i denna del ha anmälts reservationer *dels* av ledamöterna *herrar Berger* och *Helander dels ock* av ledamoten *herr Mårtensson*. De förstnämnda reservanterna ha med hänsyn till de för prästerna enligt deras mening ytterst betungande bränslekostnaderna i onormalt stora bostäder, föreslagit att gottgörelse skall utgå för kyrkoherdebostad med en volym över 600 m³ och för komministerbostad över 450 m³. Enligt herr Mårtenssons mening hade kommittén bort göra ett uttalande av innebörd, att utrymmen i överrymliga tjänstebostäder borde efter undersökning i varje särskilt fall kunna få disponeras av församlingen eller den borgerliga kommunen för något dess ändamål.

Föredraganden har anfört, att han ansåge den i slutbetänkandet föreslagna beräkningsgrunden lämplig. Även de av kommittén förordade volymerna vore enligt föredragandens mening väl avvägda. Föredraganden tillstyrkte därför kommitténs förslag i denna del. Föredraganden har fortsatt:

»Av skäl, som kommittén åberopat, anser jag, att någon regel om begränsning av bostadsavdragens och uppvärmningskostnadernas sammanlagda belopp till viss andel av lönen icke bör införas i reglementet.

Vid framläggandet av princippropositionen i prästlönefrågan uttalade jag mig för en omarbetning av 10 § ekklesiastik boställsordning, vilket lagrum innehåller bestämmelser om prästgårds storlek. Av statskontoret har

nu ifrågasatts en omarbetning i visst hänseende av nämnda lagrum i samband med lönereformen. Denna fråga liksom även den av herr Mårtensson berörda är emellertid av beskaffenhet att böra ytterligare beredas innan ställning härtill kan tagas. Jag anser därför, att dessa frågor icke kunna upptagas i förevarande sammanhang.»

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställes vid denna paragraf, »att 20 %-spärren beträffande hyres- och värmeersättningskostnaderna fastställas».

37—44 §§.

Sjukvård m. m.

Prästlönekommittén har föreslagit, att prästerna vid löneregleringen skulle medgivas rätt till sjukavlöning och sjukvårdsförmåner efter i huvudsak samma bestämmelser, som enligt Saar gälla för statstjänstemännen i allmänhet. Vidare skulle enligt kommitténs förslag den för meddelande av sjukvård åt statsanställd personal m. m. tillskapade verksläkarorganisationen även utnyttjas för prästernas vidkommande.

Yttranden. *Statskontoret* har i sitt yttrande över slutbetänkandet förordat, att prästerna i fråga om rätt till sjukvårdsförmån skola jämföras med lärarna vid det statsunderstödda kommunala skolväsendet. Samma uppfattning framföres av *riksräkenskapsverket* ävensom — i andra hand — av en *reservant inom medicinalstyrelsen*.

Föredraganden har anfört, att han för egen del ansåge övervägande skäl tala för att regleringen av prästernas sjukvårdsförmåner anpassades efter de bestämmelser som för närvarande gällde för lärarna vid det statsunderstödda kommunala skolväsendet, särskilt som motsvarande bestämmelser gällde för organister m. fl. enligt 1950 års avlöningsreglemente för kyrkomusiker. *Föredraganden* förordade därför, att reglementets sjukvårdsbestämmelser utformades i enlighet härmed.

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställes vid denna paragraf, att prästerskapet beträffande sjukvårdsförmåner likställas med statstjänstemännen.

46 §.

Beräkning och utbetalning av kontanta löneförmåner.

Prästlönekommittén har föreslagit, att avlöningsutbetalningen i sin helhet lägges i stiftsnämndens (i Stockholms stift statskontorets) hand för att på förevarande område vinna största möjliga rationalisering och säkerhet.

Föredraganden: »Prästlöneordningens bestämmelser om utbetalning av församlingsprästers avlöning måste i vissa betydelsefulla hänseenden lämpas efter reglerna för prästlönekostnadernas finansiering samt avräkningen mellan kyrkofond och pastorat. Av denna anledning må redan här framhållas, att jag i ett senare sammanhang kommer att — med frångående av kommitténs förslag i denna del — förorda en sådan bestämning av pastorats prästlönekostnad, att däri innefattas bl. a. alla församlingsprästers månadsvis eller eljest mera regelbundet utgående avlöningsförmåner. Vid sådant förhållande bortfaller ett väsentligt skäl som kommittén anfört mot dessa löneförmånens utbetalning av pastoratet.

Mot kommittémajoritetens förslag om hela löneutbetalningens läggande å stiftsnämnderna har anmärkts, att en sådan ordning vore ägnad att öka stiftsexpeditionernas personalbehov. Enligt min mening bör denna invändning i nuvarande läge särskilt beaktas. Det är därjämte även från andra synpunkter angeläget, att förefintliga möjligheter att på det kyrkliga området decentralisera förvaltningsuppgifterna tillvaratagas. För stiftsadministrationen vore det därför en fördel, om utbetalningen av församlingsprästers avlöning kunde uppdragas åt pastoraten. Såsom nyss framhållits försvinner ett häremot anfört skäl med de av mig förordade finansieringsreglerna. Vad kommittén i övrigt anfört mot en decentralisering av utbetalningen synes mig icke utgöra något påtagligt hinder mot en sådan anordning. — — — Några mera vägande skäl mot att insätta pastoratskyrkoråden såsom utbetalningsorgan föreligga därför enligt min mening icke. På grund härav och då en dylik decentralisering av löneutbetalningen är ur organisatorisk synpunkt fördelaktig anser jag mig böra i huvudsak förorda en sådan anordning.

Av kommunalbudgetära skäl och med hänsyn till avräkningssystemet böra pastoraten dock icke påläggas utbetalningen av sådana löneförmåner åt församlingspräster, vilka enligt finansieringsreglerna skola bestridas omedelbart ur kyrkofonden, såsom prästdräktsbidrag, sjukvårdersättning m. m. Dessa senare löneförmåner böra utanordnas av stiftsnämnderna eller statskontoret efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande. På dessa myndigheter bör vidare ankomma att utbetala avlöningsförmånerna åt stiftspräster, såvitt angår pastoratsadjunkterna dock endast i den mån förmånerna enligt finansieringsreglerna skola utgå ur kyrkofonden. Frågan om utbetalningsmyndighet för övriga prästers löneförmåner bör regleras av Kungl. Maj:t.»

47 §.

Prästs skyldighet att underkasta sig ändring i avlöningsbestämmelserna.

Prästlönekommittén har påpekat, att bestämmelserna i denna paragraf överensstämma med motsvarande föreskrifter i Saar och Arf.

Från 1950 års prästvalskommitté, vars utredningsuppdrag, jämte annat, innefattar att bereda den för förflyttningsskyldighetens praktiska tillämpning erforderliga revisionen av prästvalslagstiftningen, har inkommit en skrivelse, vari kommittén bl. a. framhållit, att det skulle vara en påtaglig fördel att kunna genom vikariatsförordnande på begränsad tid utröna, huruvida de praktiska betingelserna för en ifrågasatt omplacering verkligen vore för handen, innan ståndpunkt togs till frågan om definitiv förflyttning av ifrågavarande befattningshavare. Kommittén ansåge därför, att de författningsmässiga förutsättningarna för sådana tvångsförordnanden borde tillskapas. Kommittén vore emellertid icke nu beredd att framlägga något preciserat förslag i ämnet men förordade, att i prästlönereglementet infördes ett stadgande som medförde, att de präster, å vilka reglementet vunne tillämpning, automatiskt bleve underkastade sådana bestämmelser om tvångsförordnande att uppehålla annan tjänst, som framdeles kunde utfärdas.

I ett av *pastoratsindelningssakkunniga* infordrat särskilt yttrande angående ifrågakommande specialbestämmelser vid lönereformen med hänsyn till den förutsatta pastoratsregleringen har de sakkunnigas majoritet närmast av principiella skäl icke funnit sig böra biträda en inom de sakkunniga föreslagen bestämmelse om skyldighet för präst att vidkännas löneminskning vid förflyttning i anledning av nämnda omreglering. Två av de sakkunniga ha dock ansett sig böra förorda en sådan bestämmelse.

Föredraganden har, efter redogörelse för innehållet i pastoratsindelningssakkunnigas yttrande, anfört följande.

»Enligt yttrandet synes de sakkunnigas blivande förslag angående pastoratsregleringen komma att gå ut på en förhållandevis omfattande omläggning av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga tjänsteorganisationen. Vidare torde med hänsyn till vad sakkunnigminoriteten framhållit det icke med säkerhet kunna antagas, att ett genomförande av förslaget kommer att medföra blott ett fåtal sådana förändringar av tjänsteorganisationen, som nödvändiggöra förflyttning av präst till tjänst i lägre lönegrad. Om vid dylika förflyttningar prästlönereglementets normalbestämmelser skola tillämpas, uppstår efter pastoratsregleringen en ökning av de sammanlagda prästlönekostnaderna som vid en omkastad ordning mellan de båda reformerna icke skulle ha uppkommit. Angeläget är att prästlönereformens finansiering, som i huvudsak sker med skattemedel, icke tynges med en sådan kostnadsökning, om ett undvikande härav kan ske genom en ur anställningsrättslig synpunkt godtagbar specialbestämmelse. För egen del anser jag någon bärande invändning ur angiven synpunkt icke kunna göras under förutsättning att vederbörande präst tillförsäkras att icke genom förflyttningen komma i oförmånligare läge,

än om han redan vid löneregleringens ikraftträdande skulle ha inplacerats i den lägre lönegraden. De i övergångsbestämmelserna innefattade reglerna om lönefyllnad komma härigenom att så att säga aktualiseras efter nu avsedda förflyttningar. Med hänsyn till vad jag här anfört förordar jag, att en bestämmelse av nyss angivet innehåll införes i förevarande paragraf.

Det av prästvalskommittén föreslagna stadgandet, för vilket starka positiva skäl anförts och mot vilket några invändningar ur anställningsrättslig synpunkt icke kunna resas, anser jag mig böra tillstyrka.

I övrigt biträder jag de av kommittén i denna paragraf föreslagna bestämmelserna.»

Övergångsregleringen.

I principbetänkandet angåvos de huvudlinjer, vilka enligt kommitténs mening borde vara normerande vid övergången till det nya lönesystemet. De enligt löneplan 1 avlönade prästerna skulle medgivas rätt att för inplacering och uppflyttning i högre löneklass i den vid löneregleringen innehavda tjänsten tillgodoräkna tjänstgöring i tidigare innehavd prästerlig tjänst i viss begränsad omfattning. Vidare borde i tjänst varande befattningshavare vid övergången till de nya avlöningsbestämmelserna erhålla garanti mot löneminskning. Vid den härför erforderliga jämförelsen mellan nuvarande och blivande lön borde vissa av de nu utgående löneförmånerna beräknas enligt särskilda grunder.

Kyrkomötet samt *domkapitlen i Göteborgs och Stockholms stift* ha påyrkat, att den nuvarande förmånen av fri bostad skulle i orter, där vissa av prästerna hade dylik bostad men andra uppbure av Kungl. Maj:t fastställd hyresersättning, beräknas icke till bostadsavdragens belopp — såsom kommittén föreslagit — utan i stället till hyresersättningarnas årsbelopp.

Prästlönekommittén har i slutbetänkandet ägnat frågan om övergångsregleringen en ingående behandling och därvid sökt finna en övergångsreglering, som icke medför några mera markerade ojämnheter i befattningshavarnas inbördes lönetur. Kommittén har vidare låtit undersöka de verkliga hyreskostnaderna för de i större och medelstora städer bosatta församlingspräster, som för närvarande åtnjuta hyresersättning i stället för tjänstebostad. Undersökningen har givit vid handen, att de från uppvärmningskostnader renodlade hyror, som ifrågavarande präster erlægga för sina förhyrda bostäder, i det stora flertalet fall väsentligt understiga dem tillerkända hyresersättningar. Kommittén anför i anslutning härtill, att hyresersättningarna — givetvis i strid mot de nuvarande bestämmelsernas syfte — för många präster i verkligheten utgöra förtäckta lönetillägg till icke obetydliga belopp. Kommittén förordar i fråga om beräkning av eventuell lönefyllnad,

dels att i nuvarande avlöning ingående förmån av hyresfri tjänstebostad uppskattas till samma belopp som enligt prästlönerglementet skall erläggas i bostadsavdrag för bostaden, dels ock att i de fall, där hyresersättning utgår, den nuvarande bruttolönen bestämmes såsom om ersättning utgått med det belopp, vartill bostadsavdraget i den ifrågavarande hyresgruppen uppgår för präst i samma tjänstegrad med tjänstebostad.

Föredraganden: »I princippropositionen förordades att övergångsregleringen skulle utformas i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag. Vissa speciella spörsmål, bl. a. angående lönefyllnad, skulle av kommittén ytterligare övervägas vid utredningsuppdragets fullföljande. Vad i propositionen föreslagits angående övergångsregleringen godkändes av riksdagen. I slutbetänkandet har kommittén upptagit övergångsregleringen till förnyad behandling och därvid föreslagit vissa jämkningar i sitt tidigare förslag, såvitt detta avsåg de ordinarie församlingsprästerna. Dessa jämkningar har kommittén ansett påkallade dels av de väsentligt utvidgade korrekionsregler, som föreslagits skola tillämpas vid kyrkoherdetjänsts första inplacering i lönegrad, dels ock för undvikande av mera påtagliga ojämnheter i församlingsprästernas inplacering i löneklass vid övergången. Kommitténs slutförslag innebär, att en förenklad omräkning enligt de nya lönebestämmelserna skall göras av dessa prästers hela lönetur vid ikraftträdandet. Härvid skall annan ordinarie tjänst än sådan som innehaves vid övergången anses tillhöra, kyrkoherdetjänst Ca 27 och komministerstjänst Ca 25. Vid remissbehandlingen har kommittéförslaget i denna del godtagits av samtliga hörda myndigheter och organisationer utom kammarkollegiet. Enligt kollegiets mening vore det mest rättvist, om tidigare innehavd kyrkoherde- eller komministerstjänst vid omräkningen antages tillhöra den lönegrad, vartill samma tjänst hänfördes vid ikraftträdandet.

För egen del finner jag det av kommittén nu framlagda reviderade förslaget vara i stort sett lämpligt att läggas till grund för övergångsregleringen. Vid en översiktlig jämförelse med de övergångsbestämmelser, som tillämpats vid statliga lönerogleringar för andra personalgrupper, synes dock förslaget i vissa hänseenden väl förmånligt. En skälig avvägning anser jag härvidlag kunna uppnås, om den jämkningen av förslaget vidtages, att den i 19 § prästlönerglementet avsedda tidsperioden för löneklassuppflyttning vid omräkningen av löneturen bestämmes till fem i stället för tre år. Härvid bör även övriga för löneklassuppflyttning angivna tidsbestämningar i ungefär motsvarande mån ändras. Med denna jämkning förordar jag kommitténs förslag i denna del. Kammarkollegiets ändringsförslag synes mig verka omotiverat gynnsamt i vissa fall och därjämte förenat med nackdelar i administrativt hänseende.

I fråga om beräkning av eventuell lönefyllnad vid övergången har kommittén — med ändring av sitt tidigare förslag — nu förordat, att i de fall, där hyresersättning utgår, den nuvarande bruttolönen skall beräknas såsom om ersättning utgått med det belopp, vartill bostadsavdraget i den ifrågavarande hyresgruppen uppgår för präst i samma tjänstegrad med tjänstebostad. På av kommittén anförda skäl och då nuvarande hyresersättningar äro fastställda att utgå tills vidare tillstyrker jag kommitténs förevarande förslag. Utfallet av den undersökning, som kommittén verkställt till belysning av nyssnämnda fråga, synes mig böra föranleda, att en omprövning göres av hyresersättningens belopp, om vederbörande präst icke övergår på den nya löneregleringen.

I motsats till kommittén har kammarkollegiet föreslagit, att de nu utgående s. k. kommunala lönetilläggen skola inberäknas i nuvarande avlöningsförmåner för bestämmande av eventuell lönefyllnad. Av skäl, som kollegiet anført anser jag mig böra förorda, att för präst, som uppbär dylikt lönetillägg, särskilda lönefyllnader skola, i ifrågakommande fall, bestämmas *dels* för tid, varunder lönetillägget skulle ha utgått, med hänsyn till tillägget, *dels ock* för tid därefter utan sådan hänsyn.

Jag får vidare framhålla, att lönefyllnad bör minskas i mån av löneförhöjning genom löneklassuppflyttning eller befordran.

Med beaktande av vad 1949 års riksdagsrevisorer anført i fråga om barntilläggen och med hänsyn till vad i proposition nr 112 till årets riksdag i detta hänseende föreslagits i fråga om privatläroverkens lärare kan jag icke tillstyrka att barntilläggen övergångsvis bibehållas för prästerna.»

I de likalydande *motionerna I: 483* och *II: 614* anføres på denna punkt följande.

»I föredragande statsrådets uttalande beträffande övergångsregleringen förordas den jämkningen av kommittéförslaget att den avsedda tidsperioden för löneklassuppflyttning vid omräkningen av löneturen bestämmes till fem i stället för tre år samt att även andra för löneklassuppflyttning angivna tidsbestämningar i ungefär motsvarande mån ändras. I överensstämmelse härmed förordas en motsvarande ändring av 19 § i prästlönereglementet.

Härigenom skulle emellertid prästerna ställas i en undantagsställning gent emot alla andra statstjänstemän. Samtliga statstjänstemän som äro anslutna till löneplan 1 erhålla löneklassuppflyttning efter tre år.»

Motionärerna yrka, »att 19 § prästlönereglementet måtte erhålla den lydelse, som prästlönekommitterade föreslagit».

Förslaget till tjänste- och familjepensionsreglementen för präster.

Beslutet vid 1949 års riksdag om en reform av löne- och pensionsbestämmelserna för präster innebar bl. a. ett godkännande av prästlönekommitténs förslag att ordna pensioneringen i anslutning till gällande bestämmelser för civilstatstjänstemännen m. fl. Pensionsåldern fastställdes till 65 år, varvid dock förutsattes en omprövning i samband med översynen av de statliga pensionsåldrarna. Den sammanlagda tiden för längsta anstånd med avgång på grund av uppnådd pensionsålder bestämdes till fem år.

Med undantag av den s. k. tjänstärsgarantiregeln blevo även de föreslagna huvudgrunderna för övergången till de nya pensionsbestämmelserna föremål för riksdagens ställningstagande. Till frågan om nämnda garanti-regel togs emellertid icke slutgiltig ställning utan beslöts att den skulle övervägas ytterligare.

Prästlönekommittén har vidhållit sitt förslag i sistnämnda del, vilket avser att övergångsvis tillförsäkra befattningshavaren rätt att såsom tjänstär räkna så lång tid tillbaka, att denna tid utökad med de tjänstår, som han har möjlighet att ytterligare förvärva till pensionsåldern, uppgår till 30 år.

Statskontoret och *kammarkollegiet* ha framfört den meningen, att prästerna övergångsvis borde tillförsäkras — i stället för tjänstärsgaranti — rätt till minst nyreglerad emeritilön att utgå vid uppnådd pensionsålder.

Föredraganden har anfört:

»Principbeslutet om 65 års pensionsålder för prästerna vilade på den förutsättningen, att den prästerliga pensionsåldern skulle tagas under omprövning i anslutning till översynen av de statliga pensionsåldersbestämmelserna.

I proposition till årets riksdag har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för civildepartementet framlagt förslag till nya avgångsbestämmelser för civila anställningshavare i statens tjänst m. fl. Förslaget innebär, att nuvarande fasta pensionsåldrar skola ersättas med pensioneringsperioder, inom vilka anställningshavarna skola äga välja tidpunkt för avgången under förutsättning dock, bl. a., att icke vederbörande myndighet med hänsyn till befattningshavares bristande tjänstbarhet finner anledning förordna om tidigare avgång. De f. n. vanligaste pensionsåldrarna, 60, 63 och 65 år, skola sålunda ersättas med pensioneringsperioderna 60—63, 63—65 respektive 65—66 år. När anställningshavare når pensioneringsperiodens övre gräns, inträder avgångsskyldighet. Anstånd med avgång skall kunna förekomma endast efter prövning av Kungl. Maj:t. Tiden för dylikt anstånd skall vara högst två år.

I avseende å beräkningen av tjänstår för pension skall tiden inom pensioneringsperioden likställas med tiden före periodens början, varför all tjänstgöringstid fram till periodens övre gräns skall tillgodoräknas såsom tjänstår. I de fall då enligt nuvarande bestämmelser vid fastställande av sjukpension och familjepension hänsyn skall tagas till tid, som från sjukpensioneringen respektive dödsfallet återstår till pensionsåldern, skall i stället räknas med tiden fram till pensioneringsperiodens övre gräns.

Om förslaget med pensioneringsperioder för civilstatstjänstemännen m. fl. vinner riksdagens godkännande, bör enligt min mening samma system införas för prästerna. Pensioneringsperiodens undre gräns bör sättas vid utgången av den årsintervall, räknad fr. o. m. den 1 oktober t. o. m. den 30 september, under vilken prästen uppnått 65 levnadsår.

Vad angår pensioneringsperiodens längd anser jag, med hänsyn till den prästerliga tjänstgöringens art, denna böra bestämmas till två år. Reguljär avgångsdag inom denna period bör vara den 30 september, såvida icke avgången påkallas av nedsatt arbetsförmåga hos befattningshavaren eller myndigheten eljest finner skäl medgiva att avgången sker annan dag.

Kvarstående i tjänst efter det pensioneringsperioden utlöpt bör icke komma i fråga för längre tid än sammanlagt högst tre år. Prövningen av kvarståendefrågor bör ankomma på Kungl. Maj:t.

Kommitténs förslag i övrigt till huvudbestämmelser för tjänste- och familjepensioneringen kan jag biträda.

Beträffande spörsmålet huruvida övergången från emeritilönesystemet till de föreslagna pensionsreglementena skall regleras genom en särskild bestämmelse om beräkning av tjänstår eller genom att generellt tillförsäkra prästerna lägst nyreglerad emeritilön får jag anföra följande.

Enligt den huvudprincip, på vilken den prästerliga pensioneringen för framtiden skall grundas, bildas den enskilde befattningshavarens pension efter hand som befattningshavaren fullgör sitt arbete. Pensionen avvägs i varje särskilt fall i förhållande till det fullgjorda arbetsmättet, uttryckt i tjänstår; är tjänstårens antal minst 30, utgår hel pension. Enligt emeritilönelagens bestämmelser är pensionens storlek oberoende av tjänstetidens längd och ej heller påverkas sådan pension av avbrott i tjänstgöringen. Tjänstårens antal — betraktat såsom normerande faktor för pensionsbestämningen — är således enligt emeritilönelagen alltid lika med 30.

I sak innebär såväl kommitténs regel som ämbetsverkens, att prästerna vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande garanteras en viss minsta pension, vars storlek kan mätas i antal tjänstår enligt den nya pensionsordningen. Enligt den förra regeln tillgodoräknas befattningshavarna vid sagda tidpunkt i allmänhet lika många tjänstår som den uppnådda levnadsåldern i förekommande fall överstiger 35. Tjänstår härutöver kunna förvärvas i den mån det nya tjänstepensionsreglementet med-

giver tillgodoräkning av tjänstår på grund av vederbörandes fortsatta tjänstgöring. Den senare regeln innebär, att prästerna över lag garanteras pension, motsvarande — efter omräkning till de nya pensionsbestämmelserna — omkring 26 tjänstår.

Vad till en början angår problemets ekonomiska sida vill jag betona det ytterst vanskliga i att göra något uttalande om vilkendera regeln som är för prästerna mest gynnsam. Härvidlag torde man få inskränka sig till att konstatera, att skillnaden i pension enligt den ena eller andra regeln i allmänhet torde bli relativt obetydlig. — — —

För egen del finner jag andra synpunkter vara avgörande vid ett ställningstagande till förevarande spörsmål. Sålunda anser jag utgångspunkten för kommitténs förslag — att avväga garantien efter uppnådd levnadsålder — ur skilda synpunkter bättre än ämbetsverkens regel tjäna syftet med övergångsregleringen på denna punkt. Ämbetsverkens regel har den nackdelen, att den under en avsevärd tidrymd framåt förutsätter tillämpning av ett sedan länge såsom föråldrat ansett pensioneringssystem på befattningshavare, underkastade moderna avlöningsbestämmelser. Det torde i detta sammanhang få erinras, att emeritilönesystemet bygger på 1910 års lag om reglering av prästerskapets avlöning. Mellan på dylikt sätt reglerad avlöning och häremot svarande emeritilön råder ett så nära samband att det kan ifrågasättas, om över huvud taget tekniska förutsättningar finnas för en tillämpning av emeritilönelagens bestämmelser på präster lydande under de nya avlöningsbestämmelserna.

Bl. a. på här anförda skäl biträder jag kommitténs förslag i denna del.

Vad kommittén i övrigt föreslagit med avseende å övergångsregleringen kan av mig tillstyrkas.

Jag förutsätter att, om pensioneringsperioden 65—67 år införes för prästerna, hänsyn härtill tages vid den slutliga utformningen av övergångsbestämmelserna. Jag vill fästa uppmärksamheten på att behovet av tjänstårsgaranti i förekommande fall minskar till följd av den mot pensioneringsperiodens längd svarande ökningen i rätten till tjänstårsberäkning.»

Finansieringen av kostnaderna för avlöning och pensionering.

Föredraganden har härom anført i huvudsak följande.

»I fråga om finansieringen av församlingsprästernas avlöningsförmåner utom tjänstebostad innebar statsmakternas principbeslut, att pastorat skulle delta i avlöningskostnaderna för varje där inrättad tjänst med visst

belopp för år. Nämnade belopp skulle motsvara den med tjänsten förenade lönen i lägsta löneklass — inberäknat rörligt tillägg därå enligt det procenttal, som tillämpats under tredje kvartalet nästföregående år — jämte ifrågakommande kallortstillägg. Avsikten med denna normalisering av pastoratens prästlönekostnad var att därmed förenkla de mellan pastoraten och kyrkofonden varje år förekommande avräkningarna för fastställande av de belopp, som skola ur kyrkofonden utbetalas till pastoraten i tillskott (skatteutjämningsbidrag) och till fonden inbetalas av pastoraten i allmän kyrkoavgift. Då enligt de bestämmelser, som gällde vid princippropositionens avlåtande, avlöningskostnaderna skulle upptagas i avräkningarna enligt förhandsuppskattning året före avlöningsåret, talade starka rationaliseringsskäl för införande vid löneregleringen av den förut avsedda normaliseringen av pastoratets prästlönekostnad. Sedan närmare erfarenhet vunnits om de verkningar, som de vid 1947 års uppbördsreform införda allmänna skatteavräkningarna mellan staten och kommunerna medförde för det kyrkliga avräkningssystemets del, genomfördes hösten 1949 — efter riksdagens hörande — en omläggning av sistnämnda system till dels preliminära och dels slutliga avräkningar. Efter denna omläggning har den avräkningstekniska fördelen med en normaliserad prästlönekostnad otvivelaktigt bortfallit. Att kommittén i slutbetänkandet likväl i detta hänseende icke föreslagit någon ändring, torde sammanhånga med kommitténs förslag angående utbetalningen av församlingsprästernas avlöning.

Vid den omprövning av förevarande fråga, som avräkningssystemets omläggning enligt min mening påkallar, anser jag några bärande skäl icke längre föreligga för att bibehålla en sådan teknisk konstruktion, som den normaliserade prästlönekostnaden innebär. Då en förnyad bestämning sålunda bör göras av de lönekostnader, som skola åvila pastoraten, synes mig böra följas den vid 1910 och 1932 års kyrkligt-ekonomiska reformer tillämpade grundsatsen, att församlingsprästernas avlöningsförmåner i huvudsak skola bestridas av pastoraten själva. Med hänsyn härtill föreslår jag, att pastorat skall ansvara för de huvudsakliga — månadsvis eller eljest mera regelbundet utgående — avlöningsförmånerna åt innehavare av eller vikarie å där inrättad tjänst, nämligen lön (vikariatslön), vikariatsersättning, tjänstedubblingsarvode, reseersättning, tjänstgöringstraktamente, kallortstillägg och lönefyllnad. I fråga om avlöningskostnaderna för pastoratsadjunkterna — vilka tjänstgöra ömsom såsom vikarier ömsom såsom ämbetsbiträden i pastoraten — tala enligt min mening övervägande skäl för att nyssnämnda löneförmåner skola bestridas av vederbörande pastorat, förutom vid vikariat, även då pastoratsadjunkt där tjänstgör såsom ämbetsbiträde, såvitt i pastoratet inrättad tjänst ej uppehålls av tjänstinnehavaren eller förordnad vikarie. Denna regel betingas bl. a. av de riktlinjer, som av mig i annat sammanhang förordats för meddelande av vikariatsförordnan-

de åt pastoratsadjunkt å kyrkoadjunktstjänst. Lönekostnaderna i övrigt för församlingspräst och pastoratsadjunkt synas böra gäldas ur kyrkofonden.

Den här förordade bestämningen av pastoratets prästlönekostnad medför den påtagliga fördelen, att överensstämmelse vinnes, å ena sidan, mellan de lönekostnader, som pastoraten ha att bestrida, och de avlöningsförmåner som vid löneutbetalningens principiella läggande å pastoraten skola utbetalas av dessa samt, å andra sidan, mellan kostnaderna för de löneförmåner som skola gäldas ur kyrkofonden och den utanordning härav som ankommer på stiftsnämnden (statskontoret).

I detta sammanhang får jag även erinra om att enligt statsmakternas föregående år fattade beslut angående finansieringen av kyrkomusikerlönekostnaderna pastoraten ha att i all huvudsak såväl ansvara för som utbetala dessa befattningshavares löneförmåner.

De ekonomiska verkningarna av den ändrade lönekostnadsbestämningen kunna sammanfattas så, att en viss avlastning från kyrkofonden till de mera bärkraftiga pastoraten åstadkommes samtidigt som — under förutsättning av oförändrat maximum för församlingsavgifterna — antalet av de pastorat, som för sina prästlönekostnader komma att åtnjuta tillskott ur kyrkofonden, ökas. — — —

I propositionen till föregående års riksdag angående finansieringen av kostnaderna för den nya kyrkomusikerorganisationen framhöll jag, att de då aktualiserade kyrkligt-ekonomiska huvudfrågorna med hänsyn till sambandet med den förestående prästlönereformen endast kunde få en provisorisk lösning och att detta i särskild grad måste avse valet av metod för avräkningarna mellan pastoraten och kyrkofonden: gemensam eller separat avräkning för präst- och kyrkomusikerlönekostnaderna.

I sitt slutbetänkande har kommittén på anförda skäl ansett sig böra förorda fortsatt gemensam avräkning. Vid betänkandets remissbehandling har ett av domkapitlen föreslagit separata avräkningar och till stöd härför åberopat av 1946 års kyrkomöte framförda principiella betänkligheter mot de egentliga prästlönstillgångarnas ianspråktagande för kyrkomusikerlönekostnadernas bestridande.

Vid förnyad prövning av denna fråga har jag för egen del funnit övervägande skäl tala för ett bibehållande av systemet med gemensam avräkning. Några bärande invändningar av principiell natur kunna enligt min mening icke anföras häremot. Av kommittén redovisade undersökningar giva otvetydigt vid handen, att kostnaderna för prästernas avlöning till huvudsaklig del bestridas med kommunala skattemedel. En ordning med separata avräkningar och därmed särskilda parallella skatteutjämningsystem skulle kunna medföra, att ett pastorat — på grund av präst- och kyrkomusikerlönstillgångarnas olika storlek — kunde vid avräkningarna få överskott å

tillgångarnas avkastning enligt den ena men underskott å löne-medlen (avkastning och skattemedel) och till följd härav bidrag ur kyrkofonden enligt den andra. Dyliga verkningar skulle strida mot själva syftet med avräkningarna mellan kyrkofonden och pastoraten, som är att åstadkomma en utjämning av utdebiteringen för pastoratsändamål i riket. Att av principiella hänsyn till prästlönetillgångarnas natur införa en anordning, som kunde i vissa fall motverka utjämningen av den huvudsakliga medelsanskaffningen genom utdebitering kan därför enligt min mening icke ifrågakomma. Härtill kommer att separata avräkningssystem skulle medföra, att särskilt öretal för församlingsavgift finge fastställas för vardera avräkningen. Vidare skulle dubbla avräkningssystem ytterligare komplicera den redan invecklade likvidregleringen mellan kyrkofonden och pastoraten. De möjligheter till det bestående avräkningsförfarandets rationalisering, som erbjuda sig, böra i stället tillvaratagas. Det må här även framhållas, att vad jag förut förordat beträffande såväl bestämningen av pastorats prästlönekostnad som löneutbetalningens läggande å pastoraten kommer att förenkla det nu tillämpade avräkningssystemet.

Kommitténs i slutbetänkandet framlagda förslag till präst- och kyrkomusikerlönekostnadernas finansiering syfta på olika vägar till en ökad utjämning av den kyrkligt-kommunala beskattningen för här avsedda ändamål. Sålunda komme den av kommittén föreslagna — av statsmakterna i principbeslutet godtagna — bestämningen av pastoratets prästlönekostnad att verka i sådan riktning. Men särskilt ett bibehållande av församlingsavgiftens nuvarande maximering, vilket kommittén förordar, är ägnat att medföra en påtagligt skatteutjämnande effekt.

Vid den säkrare överblick av det kyrkliga skatteutjämnningssystemets verkningar, som numera blivit möjlig, sedan kyrkomusikerreformen börjat träda i tillämpning och prästlönekommittén framlagt nya ingående finansieringsberäkningar, har jag funnit mig kunna lämna min anslutning till kommitténs slutsats, att den möjlighet att inom ramen för det gällande systemet göra skatteutjämningen effektivare, som ett bibehållande av församlingsavgiftens nuvarande maximibelopp erbjuder, bör tillvaratagas. — — —

Jag föreslår därför, att den i kyrkofondslagen stadgade begränsningen av församlingsavgiftens öretal till 20 öre i detta sammanhang icke rubbas.

En av kommittén företagen undersökning har givit vid handen, att allmänna kyrkoavgiften för år 1949, om såväl präst- och kyrkomusikerlöne-regleringarna som Ortsavdragsreformen genomförts redan vid ingången av nämnda år, kunde beräknas ha stigit till noga räknat 19,14 öre. I anledning härav har kommittén föreslagit att allmänna kyrkoavgiftens lagbestämda maximum skall höjas från nuvarande 15 öre till 20 öre. Förutsättningarna för de av kommittén verkställda beräkningarna ha emellertid i viss mån

ändrats genom den av mig föreslagna bestämningen av pastorats prästlönekostnad. Även de i min kommande redogörelse för kostnadsberäkningarna angivna ökningarna och minskningarna av löne- och pensionskostnaderna i jämförelse med kommitténs slutförslag påverkar i höjande och sänkande riktning det för kyrkofondens balansering erforderliga uttaget av allmän kyrkoavgift. Härtill kommer, att en påtaglig höjning av det kommunala skatteunderlag, som legat till grund för kommitténs beräkningar, kan förväntas genom den allmänna stegring av lönenivån, som skett sedan beskattningsåret 1949. Med hänsyn till att de förutsättningar, varpå kommitténs beräkning av allmänna kyrkoavgiften vilar, sålunda i rätt avsevärd mån förändrats, har jag ansett mig böra föranstalta om härav erforderliga omräkningar. Av dessa framgår att vid en höjning med 10 procent av skatteunderlaget från 1950 års till 1953 års taxeringar den allmänna kyrkoavgiften torde kunna beräknas till cirka 19 (18,76) öre. Stiger åter skatteunderlaget mellan nämnda taxeringar med 15, 20 eller 25 procent torde det behövlige avgiftsuttaget sjunka till respektive cirka 18 (17,62), 17 (16,58) och 16 (15,62) öre.

För närvarande åtnjuta medlemmar av erkända trossamfund, som avses i 1873 års förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsövning, lindring i skattskyldigheten för kyrkliga ändamål med 50 procent. I en till årets riksdag avlåten proposition angående vissa med religionsfrihetslagstiftningen sammanhängande skattespörsmål har föreslagits, att skattelindring av angiven art i princip skall tillkomma envar, som icke tillhör svenska kyrkan. Förslaget innebär en väsentlig uppmjukning av förutsättningarna för att i förevarande hänseende erhålla skattelindring. Samtidigt har dock föreslagits en nedsättning av det procenttal varmed skattelindring skall åtnjutas till 40.

Om de i nämnda proposition framlagda förslagen bifallas, måste man — alltefter omfattningen av utträdet ur svenska kyrkan — räkna med en minskning av det skatteunderlag, som ligger till grund för beräkningen av pastoratens rätt att erhålla tillskott ur kyrkofonden och skyldighet att dit inbetala allmän kyrkoavgift. Att i närvarande läge förutse i vad mån den förutsatta nya religionsfrihetslagstiftningen kommer att medföra ett ökat utträde ur svenska kyrkan är självfallet icke möjligt. Det har dock synts mig i detta sammanhang vara av betydelse att göra en grovt approximativ uppskattning av den inverkan, som den föreslagna vidgade skattelindringen för dissenters under vissa antagna förutsättningar kan få på den kyrkliga ekonomien. Vid den undersökning som jag i sådant syfte låtit verkställa på grundval av de förut redovisade ekonomiska beräkningarna, har såsom förutsättningar uppställts dels en höjning av skatteunderlaget från 1950 års till 1953 års taxeringar med 20 procent dels ock ett i alla pastorat likformigt utträde ur svenska kyrkan med 10 alternativt 20 procent av samt-

4. Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. 2 avd. Nr 2.

liga skattskyldiga, vilka tillika antagits representera motsvarande procenttal av det här relevanta skatteunderlaget. Den företagna undersökningen har givit vid handen, att man vid 10 procents utträde och i övrigt angivna förutsättningar torde kunna räkna med en allmän kyrkoavgift av cirka 19 (18,55) öre och vid 20 procents utträde med en dylik avgift av cirka 20 (19,35) öre.

Av vad jag i det föregående anfört framgår, att efter prästlönereformens genomförande ett högre uttag av allmän kyrkoavgift än nuvarande maximala 15 öre måste möjliggöras, om kyrkofondens årliga utgifter och inkomster skola kunna bringas att balansera. Vid valet mellan de utvägar, som härvidlag erbjuda sig, har jag — liksom kommittén — i närvarande läge funnit övervägande skäl tala för införande av en ny högre maximiskattesats, som kan antagas medföra det ökade medelsbehovets täckande. Under nuvarande förhållanden synes mig tillräcklig anledning icke föreligga för den av statskontoret ifrågasatta omläggningen av riksdagens medelskontroll i förevarande hänseende, som därjämte vore ägnad att medföra påtagliga administrativa nackdelar. Jag anser mig därför böra förorda kommitténs förslag i denna del.

I fråga om den nya maximering av allmänna kyrkoavgiften, som i anslutning till mitt här gjorda ställningstagande bör bestämmas, synes mig närmast kunna ifrågakomma att härvidlag välja mellan öretalen 20 eller 25. Med hänsyn till utfallet av de ekonomiska beräkningar, för vilka jag förut redogjort, anser jag i nuvarande läge att den högsta utdebiteringen av kyrkoavgiften bör begränsas till 20 öre, vilket jag sålunda förordar.»

Kostnadsberäkningar.

Den sammanlagda kostnadsökningen för löne- och pensionsregleringen beräknades i princippropositionen till omkring 9 380 800 kronor för år varav 7 580 800 kronor belöpte på löneregleringen.

Vid propositionens riksdagsbehandling genomfördes en förbättring — i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag — av löneavvägningen vid vissa kommunisterstjänster, som föranledde en höjning av lönekostnaderna med 31 000—32 000 kronor.

Prästlönekommittén har anfört, att de ändringsförslag som kommittén i slutbetänkandet framlagt i fråga om löneregleringen, torde komma att medföra en reducering av den sammanlagda kostnadsökningen enligt principbeslutet med 493 500 kronor till 7 119 300 kronor eller i avrundat tal 7,1 miljoner kronor. De ändrade grunderna för församlingsprästernas inplacering i lönegrader — har kommittén fortsatt — torde medföra, att den årliga kostnadsökningen i följd av pensionsregleringen, vilken i principbetänkandet uppskattats till 1 800 000 kronor under åren 1950—1954, reduceras till

1 600 000 kronor under åren 1952—1956. Den totala årliga kostnadsökningen skulle följaktligen komma att uppgå till omkring 8 719 300 kronor eller i avrundat tal 8,7 miljoner kronor.

Föredraganden har i denna del anfört följande:

»De av mig förordade ändringarna i kommitténs förslag angående *dels* kyrkoherdarnas, garnisons- och amiralitetsprästernas inplacering i lönegrad, *dels* prostarvoden, *dels* sjukvårdsförmåner, *dels* reseersättning, *dels* prästdräktsersättning, *dels* ock semesterersättning torde medföra en minskning å omkring 700 000 kronor av de utav kommittén beräknade lönekostnaderna. Däremot kommer den numera inträdda höjningen av rörliga tillägget till 33/32 procent — från 12 procent varmed kommittén räknat — ävensom höjningen av maximibeloppet, varå rörligt tillägg må beräknas, från 1 200 till 1 600 kronor att föranleda en ökning av lönekostnaderna med omkring 1 200 000 kronor. Efter dessa korrigeringar torde den sammanlagda kostnadsökningen genom löneregleringen komma att belöpa sig till omkring 7,6 milj. kronor.

Den nyss angivna höjningen av rörliga tillägget kan beräknas höja kostnadsökningen genom pensionsregleringen med ungefär 300 000 kronor till omkring 1,9 milj. kronor.»

Övriga författningsförslag.

Förslaget till lag om upphävande av lagen den 9 december 1910 etc.

Föredraganden har härom anfört följande.

»Genom förevarande lag upphävas samtliga för prästerna nu gällande lönebestämmelser. Dessa måste i det hela dock fortfarande äga giltighet för befattningshavare, som icke övergår å den nya löneregleringen. I vissa hänseenden måste emellertid jämkningar vidtagas i de äldre bestämmelserna, exempelvis angående befattningshavarens skyldighet att åt vikarie och ämbetsbiträde tillhandahålla bostad och vivre eller däremot svarande penningersättning jämte eventuellt vikariearvode. Vidare skall enligt 1949 års principbeslut bl. a. sådan befattningshavare icke komma i åtnjutande av nu utgående provisoriskt lönetillägg. Detsamma bör även gälla de övriga provisoriska avlöningsförmåner, som under senare år tillerkänts prästerna.

Även de upphävda tjänste- och familjepensionsbestämmelserna måste få en viss fortsatt tillämplighet, nämligen för dem som redan före reformens genomförande äro pensionstagare. Sådan pensionstagare synes även fortsättningsvis böra erhålla nu utgående provisorisk pensionsförbättring. I detta sammanhang får jag även anmäla, att jag har för avsikt att till övervä-

gande upptaga frågan om en förbättring av här avsedda pensioner, i likhet med den som genomfördes i anslutning till 1947 års allmänna pensionsreglering för statsförvaltningen.

I avseende å den ekonomiska regleringen i övrigt måste likaledes behov av fortsatt giltighet förutsättas beträffande vissa av de äldre bestämmelserna, exempelvis i fråga om skyldighet för pastorat att ansvara för reglerad lön och vissa andra löneförmåner åt befattningshavare som icke övergår å den nya löneregleringen. Sålunda torde, om än med vissa jämkningar, nuvarande bestämmelser om vad som skall anses såsom pastorats prästlönekostnad böra alltjämt iakttagas vid avräkning mellan kyrkofonden och pastorat, såvitt angår avlöningskostnad för sådan befattningshavare. I sistnämnda hänseende kommer övergångsregleringen att delvis hänföra sig till de samtidigt härmed föreslagna ändringarna i kyrkofondslagen.

De övergångsbestämmelser, som i anslutning till vad jag här anfört och i övrigt bliva erforderliga, har jag ansett böra meddelas i administrativ ordning.»

Förslaget till prästlönekostnadsförordning.

3 § 3 mom.

Prästlönekommittén har anfört:

Innehavaren av de förenade biskops- och kyrkoherdetjänsterna i Visby skall enligt prästlöneordningen i huvudsak uppbära avlöningsförmåner efter samma grunder som övriga biskopar. Ett särskilt bestämmande kräves därför rörande huru stor del av biskopen-kyrkoherdens lön, som skall åvila pastoratet. Ett tänkbart sätt att bestämma denna andel vore att göra en »fingerad» lönegradsplacering av kyrkoherdetjänsten enligt metoden för lönegradsplacering av övriga kyrkoherdetjänster. Förfaringssättet har dock syntts kommittén mindre lämpligt. Då kombinationen av biskops- och kyrkoherdetjänst endast förefinnes i detta fall, synes hinder ej böra möta att mera skönsmässigt bestämma det belopp, varmed pastoratet skall deltaga i kostnaderna för tjänst innehavarens avlöning. Vid ett dylikt bestämmande bör hänsyn tagas till, å ena sidan, att pastoratet kan räkna med att, så länge tjänstekombinationen består, erhålla en högt kvalificerad prästman till kyrkoherde och, å andra sidan, att biskopen-kyrkoherden icke kan i samma utsträckning som andra kyrkoherdar ägna tid och krafter åt pastoratet samt att pastoratet icke skall äga uppbära någon ersättning för tjänstebostaden. Kommittén föreslår, att vid bestämmandet av detta pastorats prästlönekostnader kyrkoherdetjänsten avseende belopp skall utgöra 10 000 kronor.

Den av kommittén föreslagna begränsningen av pastorats prästlönekostnad vid kyrkoherdetjänsten i Visby pastorat har *kammarkollegiet* funnit omotiverad.

Föredraganden har anfört:

»För egen del biträder jag vad kommittén föreslagit. Då det emellertid synes mindre lämpligt att här bestämma ett oföränderligt belopp, förordar

jag, att Visby pastorats prästlönekostnad i vad avser kyrkoherdetjänsten bestämmes till vad kyrkoherden skulle uppburit i lön enligt lägsta löneklass — inklusive rörligt tillägg — därest han varit placerad i normallönegraden för kyrkoherdar, Ca 29. Till belysning av detta förslag vill jag nämna, att kyrkoherdetjänsten, om den ej varit förenad med biskopstjänst, skulle enligt de allmänna grunderna för kyrkoherdetjänsternas lönegrads-placering ha blivit placerad i Ca 33.»

6 §.

Föredraganden har anfört:

»I sammanhang med frågan om borttagande av församlingspräster-nas hittillsvarande rätt jämlikt 7 § prästlöne regleringslagen att »utöver lönen» upp bära avkomst av donerad avlöningstillgång berörde jag i propositionen 1949:204 (s. 137—146) ingående spörsmålet, huru borde framdeles förfaras med dessa tillgångar. Jag övervägde därvid två framkomna förslag till frågans lösning. Prästlönekommittén hade förordat, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare granskning av donationsurkunden i varje särskilt fall meddela beslut om den omdisposition av donationstillgångens avkastning, som befundes lämplig. Enligt kommittén borde det därvid i regel komma att ligga närmast till hands att avkastningen tillades pastoratet till lättnad i den pastoratet åvilande skattskyldigheten för där anställda prästers avlöning, tjänstebostadsbesvärets fullgörande och utgörande av allmän kyrkoavgift. Avkastningen skulle då icke ingå i avräkningen mellan pastoratet och kyrkofonden. Undantagsvis kunde dock skäl kunna komma att föreligga att med avkomsten av donationen tillgodose något mera speciellt kyrkligt ändamål, som någon i pastoratet ingående församling hade att vårda. En minoritet inom kammarkollegiet hade häremot föreslagit att beträffande dessa prästlönedonationer — med vissa mindre betydelsefulla undantag — skulle gälla samma regler som för andra lokala prästlönetillgångar. För egen del fann jag icke anledning att då taga definitiv ställning till frågan.

I sitt slutbetänkande har *prästlönekommittén* vidhållit sitt tidigare förslag.

I remissyttranden häröver har *kammarkollegiet* och *statskontoret* emellertid anslutit sig till den meningen, att skillnad ej bör göras mellan dispositionen av dessa tillgångar och övriga prästlönetillgångar i pastoraten.

Vid förnyat övervägande av frågan har jag funnit mig icke kunna bortse från att varken syftet vid ifrågavarande donationers tillkomst eller de bestämmelser i gällande prästlönelagstiftning, som taga sikte på dem, kunna sägas utgöra någon grund för en ny särreglering av dispositionen av dessa tillgångars avkastning. Jag förordar därför nu att dessa tillgångar — i överensstämmelse med de allmänna rättsgrundsatser i 1910 års lag-

stiftning på detta område, som varit bestämmande för de lokala avlöningstillgångarnas infogande i systemet för finansieringen av kostnaderna för prästerskapets avlöning — i princip skola likställas med övriga lokala avlöningstillgångar. I denna huvudregel synes likväl en viss modifikation böra göras. Pietetsskäl kunna nämligen sägas tala för att »7 §-tillgångar», tillkomna i så sen tid som efter utfärdandet den 9 december 1910 av gällande prästlönerregleringslag, därvid undantagas. Antalet prästlönedonationer efter angivna tidpunkt synes icke vara flera än 4—5, samtliga penningfonder. Beträffande dessa donationer föreslår jag, att Kungl. Maj:t begär bemyndigande att, efter granskning av donationsurkunden i varje särskilt fall, meddela beslut om den omdisposition av donationstillgångens avkastning för annat kyrkligt ändamål, som må befinnas lämplig. Härvid bör enligt min mening endast komma ifråga att med en dylik donations-tillgång tillgodose något konkret kyrkligt ändamål, som i pastoratet ingående församling, såsom sådan, har att vårda. Givet är, att i dessa dispositionsärenden donator eller, där han är död, hans närmaste efterlevande böra beredas tillfälle att yttra sig.

I detta sammanhang får jag slutligen anmärka följande. Beträffande några av dessa avlöningstillgångar finnas i donationsurkunderna föreskrifter om skyldighet för den präst, till vars förmån donationen gjorts, att fullgöra vissa särskilda bestyr såsom att underhålla donators grav, tillhandahålla oblater m. m. dylikt. I den mån dessa föreskrifter icke under tidernas lopp förlorat sin reella innebörd, läser pastoratet böra framdeles ansvara för fullgörandet av dessa bestyr. Det läser få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser härom, som i något fall kunna bliva erforderliga.

Då löne- och pensionsreformen förutsätter, att de donerade änkesätena försvinna såsom pensionsförmåner, böra de givetvis bli föremål för enahanda reglering som 7 §-tillgångarna. Härvid är emellertid att uppmärksamma, att beträffande något eller några änkesäten kunna i donationsurkunden finnas föreskrifter om att avkastningen, under tid då till den samma berättigad prästänka icke finnes, skall tillfalla t. ex. lokalkyrka. Jämväl bemyndigande att meddela — i närmast möjliga anslutning till donationens syfte i denna del — i dylikt fall erforderliga bestämmelser torde nu böra inhämtas.»

Förslaget till lag angående ändring i kyrkofondslagen.

6 §.

Föredraganden har anfört:

»De i nuvarande punkterna 5), 6) och 9) avsedda anslagen utgå i huvudsak till avlöning av följande befattningshavare: anslaget under 5)

till stifts- och kontraktsadjunkter, studentpräster samt befattningshavare hos diakonistyrelsen, anslaget under 6) till utlandspastorerna och sjömanspräster samt anslaget under 9) till amiralitets- och garnisonspräster samt de s. k. militärpastorerna. Då avlöningen till en stor del av dessa präster genom lönerformen kommer att föras in under prästlönereglementet, ha nämnda punkter ansetts kunna sammanföras till en, som i förslaget erhållit nummer 4. Härigenom vinnes också att lagtextens omfång minskas.

I övrigt förhålla sig de numrerade punkterna i förslaget till punkterna i paragrafens nuvarande lydelse på följande sätt. Punkterna 1) och 2) äro nytillkomna och motsvara — förutom nuvarande punkten 2) — ur första stycket uteslutna stadganden. De nuvarande punkterna 3), 4), 7) och 10) ha placerats under resp. 7), 3), 6) och 8). Ändringen i sistnämnda punkt är rent redaktionell. Den nuvarande punkten 1) har kunnat uteslutas genom omskrivning av ingressen till andra stycket. Stadgandet om anslag för extra utgifter har återförts till sin ursprungliga och naturliga plats som slutstadgande. För att icke en framtida höjning av detta anslag skall nödvändiggöra ändring av lagtexten har anslagsbeloppets storlek — för närvarande femtiotusen kronor — därvid uteslutits. Någon höjning är icke för närvarande erforderlig. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t hemställer att anslaget tills vidare måtte få utgå med sagda belopp.»

Förslaget till ändring i lagen om kyrkomusiker.

1 a §.

Föredraganden har anfört:

»Kyrkomusikerlagen och därmed den till denna lag anknutna administrativa regleringen av den nya kyrkomusikerorganisationen är icke tillämplig å Karlsborgs församling och de båda amiralitetsförsamlingarna. Kyrkomusikerutredningen (SOU 1945:16 s. 159 f. samt 1946:50 s. 146) förutsatte dock, att lagen framdeles — när så med hänsyn till anordningen av den nya organisationens finansiering bleve möjligt — skulle göras tillämplig även på dessa församlingar. Genom att det allmänna finansieringssystemet för prästlönekostnaderna nu blir tillämpligt även å dessa församlingar, försvinner hittillsvarande hinder för att i dem tillämpa den nya kyrkomusikerorganisationen. Jag förordar därför, att statsmakterna nu besluta om tillämpning av kyrkomusikerlagen å berörda tre församlingar. Härför erforderlig lagändring har syntts lämpligen kunna givas den formen, att i en ny paragraf, betecknad 1 a, upptages en bestämmelse om att vad i 1 § stadgas gäller, i den mån Konungen och riksdagen besluta, jämväl icke territoriell församling.»

2 § 2 mom.

Föredraganden har anfört:

»Med den i 2 § 2 mom. införda bestämmelsen om engångsavgifter för pensionering av kyrkomusiker avses i 8 § 4 mom. SPA-reglementet den 29 december 1949 omförmälda avgifter. Då pastorats erläggande av dylik avgift är beroende av pastoratets gottfinnande, har Kungl. Maj:t i administrativt utfärdade bestämmelser om avräkningarna mellan pastoraten och kyrkofonden avskilt dessa avgifter vid tillskottsberäkningarna. Med det nu föreslagna tillägget till kyrkomusikerlagen åsyftas att vinna överensstämmelse mellan de administrativa avräkningsbestämmelserna och den grundläggande bestämmelsen i kyrkomusikerlagen om pastorats kyrkomusikerlönekostnad.»

I de likalydande *motionerna I: 486* och *II: 619* anföres i huvudsak följande: SPA-reglementets regler för tillgodoräknande av tidigare tjänstår innebure, att befattningshavaren finge tillgodoräkna halva antalet tidigare tjänstår. Tillgodoräknande av andra hälften förutsatte, att huvudmannen erlade viss engångsavgift. Kyrkomusikerna hade icke varit underkastade statliga pensionsbestämmelser tidigare. De hade sålunda icke möjlighet att i vanlig ordning få tillgodoräkna mer än hälften av tidigare tjänstgöring. Pensionsfrågan för många kyrkomusiker vore därför fortfarande olöst. En lösning vore den att pastoraten beslutade om en engångsavgift och påtoge sig utgifterna härför. Tyvärr torde emellertid pastoraten i regel anse sig icke kunna taga på sig dessa stundom ganska stora engångsavgifter, särskilt när de ej kunde påräkna bidrag från kyrkofonden. Även om engångsavgiften finge ingå i avräkningen med kyrkofonden, kunde man ej ernå en fullt tillfredsställande lösning, då åtskilliga pastorat icke finge tillskott ur kyrkofonden. Det vore emellertid även möjligt att tänka sig en annan ordning i det vederbörande stiftsnämnd eller eventuellt statskontoret skulle kunna bemyndigas att upptaga ansökningar om engångsavgifter för pensioneringen, varvid stiftsnämnden (statskontoret) skulle äga besluta om erläggande av engångsavgift att bestridas ur kyrkofonden.

Motionärerna hemställa, »att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 156 måtte besluta att engångsavgift för pensionering av organist på sätt här ovan skisserats i förekommande fall skall kunna bestridas med medel ur kyrkofonden».

Förslaget till lag om ändringar i ecklesiastik boställsordning.

Föredraganden har framhållit, att man redan i principbeslutet förutsatte att 17 och 18 §§ ecklesiastik boställsordning skulle ersättas med bestämmelser i lönereglementet.

Förslaget till lag angående ändring av församlingsstyrelselagen.

Förslaget till lag angående ändring av domkapitelslagen.

Förslaget till lag om viss ändring av lagen den 21 november 1925 (nr 456).

Föredraganden har framhållit, att de föreslagna ändringarna i dessa lagar endast äro konsekvenser av förslag, som *föredraganden* tidigare förorddat.

Utskottets yttrande.

Inledning.

Vid höstsessionen med 1949 års riksdag fattades principbeslut om en allmän reform av det prästerliga löne- och pensionsväsendet, avsedd att träda i kraft å tidpunkt, som statsmakterna framdeles skulle bestämma. Beslutet omfattade huvudgrunderna för den blivande reformen. Den bärande tanken var härvid att prästerna i allt väsentligt skulle inordnas under det statliga löne- och pensionssystemet.

Enligt principbeslutet skulle ärkebiskopen inplaceras i lönegrad Co 21, medan övriga biskopar skulle hänföras till lönegrad Co 20. Domprostar och utlandspastorer skulle inplaceras de förra i lönegrad Ca 37 och de senare i Ca 33. Övriga kyrkoherdetjänster skulle fördelas på lönegraderna Ca 27, Ca 29, Ca 31 och Ca 33. Frågan om de närmare grunderna för tjänsternas inplacering i de skilda lönegraderna lämnades däremot i viss utsträckning öppen. Även komministerstjänsterna skulle fördelas på fyra olika lönegrader, nämligen Ca 25, Ca 26, Ca 27 och Ca 28, varjämte grunder antogos för dessa tjänsters inplacering i de olika lönegraderna. Vad angår de icke-ordinarie prästerna innebar beslutet, att reglerad befordringsgång skulle inrättas för pastoratsadjunkterna med början i lönegrad Cf 18 och slutplacering efter 5½ år i lönegrad Ce 24. I sistnämnda lönegrad skulle vidare inplaceras kyrkoadjunkter samt stifts- och kontraktsadjunkter. Frågan om lönegradsplaceringen för garnisons- och amiralitetsprästerna lämnades öppen.

Även flera detaljspörsmål, såsom rörande tjänstebostad och bostadsavdrag, förflyttningsskyldighet och förbud att uppbära kommunala lönetillägg eller förmån av donation »över lönen», upptogos i principbeslutet. Beslutet omfattade jämväl vissa huvudgrunder för övergångsregleringen.

Åtskilliga frågor lämnades emellertid öppna i avbidan på ytterligare ut-

redning. Ej heller togs i principbeslutet någon ställning till den författningstekniska utformningen av de nya grundsatserna.

Genom den nu förevarande propositionen ha framlagts förslag för genomförande av den i princip beslutade reformen. Propositionen grundar sig i allt väsentligt på principbeslutet; förslag framläggas därjämte till lösning av de många detaljspörsmål, som lämnades öppna vid ärendets tidigare behandling i riksdagen. Tidpunkten för reformens ikraftträdande föreslås bli fastställd till den 1 januari 1952.

Reformen beräknas draga med sig en kostnadsökning av omkring 9,5 miljoner kronor, varav 7,6 miljoner kronor belöpa å löneregleringen och 1,9 miljoner kronor å pensionsregleringen. Till jämförelse må nämnas att man i principbeslutet räknade med en kostnadsökning av ca 9,4 miljoner kronor. Att märka är emellertid att propositionens förslag innebär en reduktion av de i principbeslutet beräknade kostnaderna med närmare 1,4 miljoner kronor. Att propositionens kostnadsberäkning likväl stannat vid en högre summa än principbeslutets sammanhänger i allt väsentligt med den höjning av det rörliga tillägget från 12 till 33/32 procent, som beslutats under innevarande år och som föreslås skola komma även prästerna till godo.

Utskottet vill erinra om att den reform av det prästerliga löne- och pensionsväsendet, som nu föreslås bli definitivt genomförd, åsyftar — förutom att åstadkomma en synnerligen välbehövlig förenkling av de nuvarande invecklade och svåröverskådliga reglerna på området — att giva prästerna den löneförbättring som redan för fyra år sedan kom flertalet grupper av befattningshavare i allmän tjänst till del. Med hänsyn till syftet med reformen är det enligt utskottets mening angeläget, att densamma genomföres utan onödigt dröjsmål. I principbeslutet förutsattes, att löneregleringen icke skulle sättas i kraft, så länge det då rådande lönestoppet bestode. Något hinder mot reformens genomförande möter icke längre ur denna synpunkt. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka att — såsom i propositionen förordats — den i princip beslutade reformen av det prästerliga löne- och pensionsväsendet genomföres från och med den 1 januari 1952. Av detta utskottets ställningstagande följer att utskottet icke kan biträda det i *motionen II: 615* framförda yrkandet om avslag å propositionen.

I fråga om utformningen av löne- och pensionsregleringen överensstämmer propositionen — såsom redan framhållits — i allt väsentligt med principbeslutet. Då jämväl enligt utskottets mening anledning saknas att frångå de genom principbeslutet fastslagna grundsatserna, kan utskottet ansluta sig till de i propositionen uppdragna huvudlinjerna för reformens genomförande. De förslag, som framlagts till lösande av de talrika, i principbeslutet icke berörda detaljspörsmålen, innefatta enligt utskottets mening en i stort sett godtagbar reglering av de olika frågorna. Till de viktigaste av dessa frågor vill utskottet återkomma i det följande.

Frågan om kyrkomötets medverkan vid lönerenformen m. m.

Såsom av det ovan anförda framgår bereddes åt 1948 års kyrkomöte tillfälle att yttra sig över det av prästlönekommittén avgivna principbetänkandet angående nya grunder för avlöning av präster m. m. I sitt, av kyrkomötet i denna del godkända betänkande i ämnet gjorde kyrkomötets särskilda utskott vissa uttalanden av innebörd, att kyrkomötet på detta område skulle äga en konstitutionell medbeslutanderätt.

I propositionen har föredraganden upptagit detta spörsmål till granskning och därvid på anförda skäl funnit sig icke kunna biträda den av kyrkomötet hävdade meningen. Kyrkomötet skulle, enligt vad föredraganden uttalat, väl äga en på konstitutionell sedvana grundad rätt att i allmänhet få tillfälle att yttra sig över frågor berörande den kyrkligt-ekonomiska lagstiftningen; någon *medbestämmanderätt* vore emellertid icke inrymd åt kyrkomötet i dessa ämnen.

I *motionen I: 485* har en motionär — under anförande, att han för egen del icke vågade uttala någon bestämd mening om räckvidden av kyrkomötets rätt — hävdad att samtycke till det föreslagna upphävandet av lagen om reglering av prästerskapets avlöning m. fl. med kyrkomötets medverkan tillkomna författningar borde begäras av det kyrkomöte, som skulle sammanträda under hösten innevarande år.

Utskottet vill framhålla, att en granskning av regeringsformens stadganden giver vid handen, att en medbestämmanderätt är kyrkomötet tillförsäkrad såvitt fråga är antingen om upphävande eller ändrande av prästerskapets privilegier (§ 114) eller ock om stiftande, ändrande, upphävande eller förklaring av kyrkolag (§ 87 mom. 2 och § 88).

De ekonomiska privilegier, som fordom blivit prästerskapet tillförsäkrade, anses i allmänhet, såsom i propositionen närmare utvecklats, numera vara upphävda. Den uppfattningen har emellertid också framförts, att privilegierna kvarstå i vissa delar.

Vad åter angår begreppet kyrkolag har detta icke blivit närmare definierat, vare sig i grundlag eller annorstädes. En viss oklarhet vidlåder därför begreppet. Ledning kan dock i allmänhet hämtas från tidigare tillämpad konstitutionell praxis. Även denna är emellertid icke fullt entydig. Att märka är sålunda, att för stiftande, ändrande eller upphävande av kyrkolag kräves att lagrådet blivit hört. Ett flertal lagar ha emellertid tillkommit under medverkan av kyrkomötet i samma ordning som då kyrkomötet otvetydigt äger medbestämmanderätt, ehuru lagrådets yttrande icke inhämtats. Det är enligt utskottets mening tveksamt, huruvida den omständigheten, att lagrådet icke medverkat vid tillkomsten av nyssnämnda lagar, får anses innefatta ett avgörande bevis för att lagarna icke äro av kyrkolags natur. Det vill nämligen synas som om man även på den allmänna civil- och kriminallag-

stiftningens område icke alltid med sträng följdriktighet tillämpat bestämmelsen om att lagrådet skall höras.

Av det anförda följer, att spörsmålet, huruvida kyrkomötets medverkan erfordras för genomförandet av den nu föreslagna löne- och pensionsreformen, ingalunda är lättlost. De föreslagna stadgandena äro enligt utskottets mening uppenbarligen till stora delar av den art, att de falla utanför området för kyrkomötets medbestämmanderätt. I andra fall åter är frågan tveksam. Slutligen äro ett par av lagförslagen utan tvivel av kyrkolags natur. Med hänsyn till arten av de i förslagen avhandlade spörsmålen synes — i betraktande av vad ovan anförts rörande praxis i fråga om lagrådets hörande — riksdagen kunna bortse från att lagrådets yttrande icke blivit inhämtat över dessa förslag. Enligt utskottets mening kan något hinder icke anses möta mot att riksdagen nu för sin del beslutar reformens genomförande. Spörsmålet, vilka ytterligare åtgärder som kunna erfordras härför, ankommer på Kungl. Maj:ts avgörande.

I propositionen har föredraganden vidare uttalat sig om den behandlingsordning som framdeles borde iakttagas vid eventuellt uppkommande behov av ändringar i eller tillägg till de prästerliga avlönings- och pensionsreglementena. Föredraganden — som erinrat om att enligt hittills tillämpad praxis tillfälle i allmänhet brukat beredas kyrkomötet att *yttra* sig över frågor av dylik art — har bl. a. anført, att sådana jämkningar i dessa reglementen, som endast äro att betrakta som givna konsekvenser av samtidigt företagna ändringar i de för statstjänstemännen gällande avlönings- och pensionsförfattningarna, borde kunna företagas utan att yttrande dessförinnan inhämtats från kyrkomötet.

Utskottet kan i huvudsak ansluta sig till vad föredraganden i detta hänseende anført; självfallet bör i den utsträckning så är möjligt tillfälle beredas kyrkomötet att *yttra* sig över frågor, som kunna vara av större betydelse för kyrkans organisation eller arbete.

Frågan om allmän vakanssättning av de församlingsprästerliga befattningarna.

Föredraganden har i denna del anført, att de för innevarande riksdag framlagda förslagen till ny reglering av medlemskap i svenska kyrkan och därmed sammanhängande beskattningsförhållanden innebure en ändring av kyrkoväsendets ställning i samhället. Man nödgades räkna med att nygestaltningen komme att tvinga fram omläggningar såväl i den kyrkliga indelningen och den prästerliga organisationen som i finansiellt hänseende, omläggningar vilka måhända bleve rätt ingripande. Ett medel att härvid hålla

vägarna öppna för en beskärning av organisationen öppnades genom förflyttningsinstitutet, som nu skulle införas även för präster. För att undgå de uppenbara olägenheter, såväl för prästerna som för pastoraten, som skulle bli följden av ett flitigt utnyttjande av tvångsförflyttningens möjlighet, ville emellertid föredraganden förorda en kortvarig, allmän vakanssättning av de församlingsprästerliga befattningarna. Över vad sålunda föreslagits har Kungl. Maj:t beslutat inhämta riksdagens yttrande.

I de likalydande *motionerna I: 484* och *II: 620* har hemställts, att riksdagen måtte avslå det framlagda förslaget.

I de likalydande *motionerna I: 483* och *II: 614* har åter på denna punkt yrkats, att riksdagen måtte förklara, att intet är att erinra mot en dylik tillfällig vakanssättning med anledning av den nya pastoratsindelningen i de fall man icke kan förutse att en ordinarie prästtjänst erfordras, men att riksdagen i övrigt ställer sig avvisande till vakanssättningen.

Utskottet vill framhålla, att det i närvarande stund är osäkert i vilken utsträckning den nuvarande församlingsprästerliga organisationen skall komma att bibehållas för framtiden. Utskottet erinrar om att pastoratsindelningssakkunniga syssla med en översyn av pastoratsindelningen och tjänsteorganisationen. De upplysningar utskottet under hand inhämtat från de sakkunnigas ordförande giva vid handen, att ganska omfattande organisationsändringar komma att föreslås. De sakkunniga kunna beräknas avsluta sitt arbete tidigast under loppet av år 1952. Innan indelnings- och organisationsändringarna därefter kunna genomföras i praktiken, torde ytterligare något år komma att förflyta. Hithörande spörsmål kompliceras ytterligare av att man icke med säkerhet kan veta, i vad mån den föreslagna nya religionsfrihetslagstiftningen kommer att medföra utträde ur svenska kyrkan och därmed ur de lokala kyrkoförsamlingarna.

Med hänsyn till det osäkerhetstillstånd, som sålunda råder och ännu under någon tid måste komma att råda på detta område, tala enligt utskottets mening vissa praktiska skäl för den i propositionen föreslagna utvägen att tillgripa en allmän vakanssättning av de församlingsprästerliga tjänsterna. Å andra sidan får icke förbises, att en långvarig vakanssättning skulle medföra olägenheter såväl för församlingarna som för de enskilda prästerna. Vidare kan rekryteringen till prästbanan komma att äventyras genom en sådan åtgärd. Vakanssättningen bör därför — såsom också i propositionen framhållits — vara kortvarig.

Vad särskilt angår förhållandet till religionsfrihetslagstiftningen bör beaktas, att full säkerhet icke torde kunna vinnas om denna lagstiftnings inverkan på detta område förrän efter förloppet av något eller några decennier. En så lång vakanssättning kan av uppenbara skäl icke komma i fråga. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 1 över förslaget till religionsfrihetslag m. m. uttalat, att det —

icke minst med hänsyn till erfarenheterna från våra nordiska grannländer, där rätten till fritt utträde är genomförd — torde få anses sannolikt att utträdet ur kyrkan kommer att få en förhållandevis ringa omfattning. Någon anledning att med hänsyn till befarade inverknings av religionsfrihetslagstiftningen låta frågan om återbesättande av prästerliga tjänster stå öppen under längre tid torde därför icke finnas.

Föredraganden har vidare anført, att vakanssättningen visserligen bör vara allmän, men att den varken behöver eller bör göras ovillkorlig. Åtskiljliga fall måste sålunda utan tvivel förekomma, då en viss befattnings bibehållande under överskådlig tid icke rimligen kunde sättas i fråga. I dessa fall skulle Kungl. Maj:t kunna förordna om tjänstens återbesättande i vanlig ordning.

Utskottet, som ansluter sig till vad föredraganden härutinnan anført, vill understryka vikten av att dispensmöjligheten begagnas i alla de fall, då behov av att bibehålla en viss ordinarie prästtjänst synes föreligga, så att dylika tjänster snarast möjligt kunna återbesättas i vanlig ordning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts vill utskottet förordna, att riksdagen på denna punkt måtte uttala, att riksdagen icke har något att invända mot en allmän vakanssättning av de församlingsprästerliga tjänsterna, men att vakanssättning icke bör gälla längre än till dess den därav föranledda omregleringen av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen blivit genomförd.

Författningsregleringen.

Mot den i propositionen föreslagna allmänna anordningen av den nya författningsregleringen har utskottet icke funnit anledning till erinran. Sålunda synes det lämpligt att låta statens löneplansförordning bliva omedelbart tillämplig även å prästerna. Systemet med ett särskilt avlöningsreglemente för prästerna, prästlöne-reglemente, vilket i propositionen förordats som en lösning tills vidare, är enligt utskottets mening av flera skäl att föredraga framför den i och för sig tänkbara utvägen att inordna prästerna under statens allmänna avlöningsreglemente.

I propositionen har antytts att anledning icke saknas att företaga en allmän översyn av lagstiftningen rörande finansieringen av kostnaderna för prästernas och kyrkomusikernas avlöning och då framför allt av lagen om kyrkofond. Flera hithörande spörsmål äro för närvarande föremål för övervägande inom ecklesiastikdepartementet. Utskottet vill emellertid erinra om att man i principbeslutet förutsatte, att alla problem inom detta område, vilka icke hade ett tvingande samband med själva avlöningsreformen, skulle

tills vidare skjutas åt sidan. Utskottet kan därför ansluta sig till den i propositionen föreslagna regleringen, vilken i stort sett kan karakteriseras som nödvändiga jämkningar på det gällande systemets grund.

Förslaget till prästlönereglemente.

Såsom ovan påpekats har icke genom propositionen framlagts något i detalj utarbetat förslag till prästlönereglemente. I stället har såsom bilaga vid propositionen fogats ett av prästlönekommittén uppgjort författningsförslag i ämnet, varjämte föredraganden i propositionen angivit de ändringar, som syntes böra vidtagas i förslaget. Bemyndigande begäres för Kungl. Maj:t att utfärda prästlönereglemente i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredraganden förorddat.

Även om det — i enlighet med de grundsatser som av riksdagen godtogos i samband med behandlingen år 1948 av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 med förslag bl. a. till statens allmänna avlöningsreglemente — icke bör sättas i fråga att låta riksdagens medverkan vid prästlönereglementets antagande få en sådan karaktär att Kungl. Maj:t skulle vara förhindrad att vid författningens utfärdande vidtaga förtydliganden eller eljest redaktionella jämkningar, vill utskottet dock framhålla, att den valda ordningen för förslagets framläggande — vilken uppenbarligen sammanhänger med den korta tid som stått till förfogande för propositionens utarbetande — är ägnad att försvåra överblicken av de olika detaljspörsmålen och därmed riksdagens ställningstagande. Särskilt de av föredraganden tillstyrkta ändringarna i grunderna för prästs rätt till sjukvårdsförmåner föranleda en rätt omfattande omarbetning av den av prästlönekommittén framlagda författningstexten. Utskottet vill därför förordda, att vid framdeles eventuellt uppkommande behov av ändringar i avlöningsförfattningen utarbetade förslag till författningstext såvitt möjligt måtte föreläggas riksdagen.

Utskottet övergår härefter till granskning av vissa detaljer i förslaget.

10 §.

I sitt principbetänkande diskuterade prästlönekommittén ingående de olika åtgärder som kunde komma ifråga för att bereda större möjligheter åt församlingsprästerna att erhålla semester. Kommittén konstaterade därvid att det nuvarande systemet med tjänstedubbling — d. v. s. att en präst under annan prästs semester uppehåller såväl sin egen som den andres tjänst — icke kunde undvaras. Kommittén föreslog därför, att en uttrycklig bestämmelse om skyldighet för präst att tjänstedubblera under annan prästs

semester skulle intagas i avlöningsreglementet. Detta förslag godtogs i principbeslutet.

I propositionen föreslås nu, att skyldighet att tjänstedubblera skall föreligga även i det fall att behov av vikarie föreligger till följd av att annan präst erhållit sjukledighet. Bestämmelsen i ämnet föreslås få det innehållet, att präst skall vara skyldig att mottaga förordnande att under högst tre månader per kalenderår under angivna förutsättningar vid sidan av tjänstgöring i egen tjänst uppehålla annan tjänst i samma eller närbeläget pastorat inom samma stift.

Utskottet har icke något att erinra emot att tjänstedubblingsskyldighet skall föreligga även vid fall av sjukledighet. Utskottet finner emellertid angeläget framhålla att skyldigheten att dubblera vid semester eller sjukdom kan bli mycket betungande. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser bör därför iakttagas att den enskilde prästen icke blir pressad över hövan. Ehuru skyldighet endast skall föreligga att dubblera å tjänst inom eget eller närbeläget pastorat, kan en tillämpning av stadgandet likväl — med hänsyn till att pastoraten särskilt i övre Norrland äro mycket vidsträckta — i vissa fall medföra att en präst tvingas att utföra förrättningar å platser, som äro belägna på stort avstånd från varandra. För att undgå de uppenbara olägenheter, som skulle följa av en sådan ordning, bör i sistnämnda fall tjänstedubbling tillgripas endast som en nödfallsutväg; den normala ordningen bör här vara, att särskild vikarie förordnas att uppehålla tjänsten.

12 §.

Den i förevarande paragraf föreslagna förflyttningsskyldigheten är enligt vad föredraganden anført avsedd att gälla även för biskop. Enligt utskottets mening kunna emellertid vägande invändningar resas mot en sådan ordning. Förflyttning till annan biskopstjänst lärer sålunda icke vara förenlig med grundlagens bestämmelser om tillsättande av dessa befattningar och någon anledning torde icke finnas att överväga en ändring i dessa bestämmelser. Av uppenbara skäl måste det vidare betecknas som ytterst olämpligt att förflytta en biskop till annan prästerlig tjänst. Därest över huvud sådana omständigheter skulle inträffa, att en biskop icke kan bibehållas vid sin befattning, lär den enda praktiskt framkomliga vägen vara att överföra biskopen på den särskilda prästerliga avgångsstat, varom förmäles i nästföljande paragraf. Utskottet, som vill erinra om att denna fråga icke dryftades i samband med principbeslutet, får av nu anförda skäl avstyrka att förflyttningsskyldigheten göres tillämplig å biskop. Paragrafens ordalydelse bör jämkas därefter.

I enlighet med vad som förutsattes i principbeslutet föreslås att präst skall vara skyldig att låta sig förflytta icke blott när organisatoriska skäl det påkalla utan även eljest, när synnerliga skäl därtill äro. Den sistnämnda

förflyttningsskyldigheten föreslås införd med tanke bl. a. på uppkomna motsättningsförhållanden mellan präst och församlingsbor. Utskottet vill erinra om att i principbeslutet (jfr sammansatt stats- och första lagutskotts utlåtande nr 2/1949 s. 78) uttalades, att dessa förflyttningsärenden måste handläggas med stor varsamhet med hänsyn till församlingarnas berättigade intresse av att icke behöva mottaga en icke önskad präst, och att därför de praktiska möjligheterna att av sådana skäl ordna förflyttning torde bli ringa. Utskottet vill understryka vad sålunda uttalats och ytterligare framhålla, att det vid fall av personlig olämplighet å prästens sida i regel icke torde vara något att vinna genom en förflyttning; utvägen bör här i stället vara att överföra prästen på avgångsstat.

Såsom föredraganden antytt, är det icke meningen att präst skall vara underkastad förflyttning till annan tjänst än sådan som avses i prästlöne-reglementet. Denna begränsning i förflyttningsskyldigheten bör enligt utskottets mening komma till uttryck i författningstexten.

13 §.

I enlighet med vad som förutsattes i principbeslutet föreslås i denna paragraf, att präst skall vara skyldig att avgå från tjänsten — förutom i de fall som angivas i det föreslagna tjänstepensionsreglementet — under förutsättningar som må gälla på grund av bestämmelser antagna av Kungl. Maj:t och riksdagen. Meningen med stadgandet är att öppna möjlighet för inrättande framdeles av en särskild prästerlig avgångsstat efter förebild av de motsvarande stater, som finnas inrättade inom utrikesförvaltningen, försvarsväsendet och det statliga polisväsendet.

Enligt utskottets mening är det angeläget, att en sådan specialstat för präster kommer till stånd. Vid övervägande av den närmare utformningen av hithörande bestämmelser bör särskilt beaktas, att fullgoda garantier skapas för en objektiv prövning av frågor om överförande av befattningshavare å sådan stat.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att utskottet — som funnit sig böra tills vidare godtaga den i 2 mom. av förevarande paragraf föreslagna bestämmelsen om avskedsbeviljande myndighet — därmed icke tagit ställning till frågan å vilken myndighet det skall ankomma att meddela beslut om överförande å avgångsstat. Detta spörsmål synes nämligen böra ytterligare utredas. En ändring av 2 mom. kan till följd härav bli erforderlig i samband med antagandet av bestämmelser om den prästerliga avgångsstaten.

15 §.

Till 1 mom. andra stycket av förevarande paragraf har överförts det i 1 § andra stycket prästlönerregleringslagen och 1 kap. 6 § reglementet för präster. *Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. 2 avd. Nr 2.*

terskapets avlöning för närvarande stadgade förbudet för präst att mottaga särskild ersättning för honom på grund av tjänsten åliggande förrättningar.

I anslutning till vad prästlönekommittén anfört om vikten av att stiftsledningarna noggrant tillse efterlevnaden av nämnda förbud vill utskottet framhålla, att präst genom att överträda förbudet kan göra sig skyldig till straffbelagd handling.

17 §.

Enligt principbeslutet skulle kyrkoherdetjänsternas differentiering på de fyra olika lönegraderna ske med ledning av det belopp, vartill den reglerade lönen för varje särskild tjänst uppginge enligt senast fastställda lönerereglering. Tjänster, för vilka lönen uppginge till 3 500—4 500 kronor, skulle inplaceras i lönegrad Ca 27, tjänster med lön å 4 501—5 500 kronor i lönegrad Ca 29, tjänster med lön å 5 501—7 000 kronor i lönegrad Ca 31 och övriga tjänster i lönegrad Ca 33. Det förutsattes emellertid härvid, att den reglerade lönen icke skulle oförändrad läggas till grund för inplaceringen; vissa korrekationer skulle göras av densamma. Prästlönekommittén hade i sitt principbetänkande föreslagit ett par sådana korrekationer, dock av helt begränsad räckvidd. Frågan, vilka korrekationer som därutöver borde företagas, lämnades i principbeslutet öppen.

I slutbetänkandet har kommittén upptagit spörsmålet till förnyat övervägande och därvid föreslagit ytterligare några korrekationer. Dessa korrekationer ha tillstyrkts i propositionen. Därutöver har emellertid i propositionen föreslagits ännu en korrekationsregel, av innehåll att det i kyrkoherdes reglerade lön ingående fyllnadsbeloppet för folkmängd skall för hans inplacerande i lönegrad bestämmas med bortseende från folkmängden i särskilt tjänstgöringsområde inom pastoratet. Med särskilt tjänstgöringsområde skall härvid förstås varje sådan del av pastoratet, för vilken jämlikt Kungl. Maj:ts bestämmande komminister eller kyrkoadjunkt är anställd för pastoralvårdens handhavande.

I de likalydande *motionerna I: 483* och *II: 614* har på denna punkt hemställts, att grunderna för kyrkoherdes inplacering i lönegrad skola bestämmas i enlighet med vad prästlönekommittén föreslagit.

Utskottet vill erinra om att den särskilda korrekationsregel, som framlagts i propositionen utöver vad prästlönekommittén förordat, skulle få en icke obetydlig inverkan i sänkande riktning vid kyrkoherdetjänsternas inplacering i lönegrad. Särskilt torde detta förhållande göra sig gällande i de norrländska stiftet. I de vidsträckta pastorat, som där förekomma, är det nämligen vanligt att särskilda tjänstgöringsområden finnas inrättade. Även om en avlastning av kyrkoherdens arbetsbörda vinnes genom att biträdande präst i första hand har att svara för pastoralvården inom sådan del av pastoratet, bör beaktas att kyrkoherden — såsom också i annat sammanhang

framhållits i propositionen — dock är ansvarig för pastoralvården i dess helhet inom pastoratet. Avseende måste också fästas vid att den prästerliga tjänsteutövningen inom många norrlandspastorat fullgöres under betydligt svårare förhållanden än i riket i övrigt. Det är därför icke oskäligt, om kyrkoherdarna i de nu avsedda pastoraten skulle erhålla en i viss mån gynnad löneställning. Utskottet vill även erinra om att riksdagen i principbeslutet, nämligen när det gällde att fastslå principer för komministrarnas inplacering i lönegrad, tog hänsyn till de speciella norrlandsförhållandena genom att tillmäta större betydelse åt pastoratens areal än vad i propositionen förordats. Utskottet vill vidare framhålla, att ett bifall till propositionens förslag skulle innebära, att inplaceringen av kyrkoherdarna i lönegrad i vissa fall bleve beroende av huruvida Kungl. Maj:t funne sig böra faställa av domkapitlen meddelade beslut om särskilda tjänstgöringsområden. En sådan ordning synes icke väl förenlig med den grundläggande principen för inplaceringen, att mekaniskt verkande regler härvid skola tillämpas, vilka icke förutsätta ett diskretionärt avgörande i de särskilda fallen. Av dessa skäl anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till det i nyssnämnda motioner framförda yrkandet, att grunderna för kyrkoherdes inplacering i lönegrad skola bestämmas i enlighet med vad prästlönekommittén föreslagit. Någon ytterligare korrektion av den reglerade lönen utöver dem kommittén förordat bör alltså icke göras.

I fråga om biskoparna innebar principbeslutet att dessa skulle inplaceras. ärkebiskopen i lönegrad Co 21 och övriga biskopar i Co 20. I en till innevarande riksdag avlåten, av riksdagen numera bifallen proposition, nr 114, ang. lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m., har föreslagits bl. a. en sådan ändring av löneplan 2 i statens löneplansförordning, att lönegrad Co 21 ersättes med en ny lönegrad Co 22 och lönegrad Co 20 med en ny lönegrad Co 21. I den nu förevarande propositionen har med hänsyn härtill föreslagits, att biskoparna skola hänföras till de lönegrader å den nya löneplanen 2, där grundlönebeloppen närmast motsvara de nuvarande lönegraderna Co 20 och 21. Ärkebiskopen borde efter dessa principer inplaceras i nya lönegraden Co 20 och övriga biskopar i nya lönegraden Co 18. Härigenom skulle ärkebiskopen erhålla en grundlöneförbättring på 300 kronor för år i jämförelse med principbeslutet, medan grundlönen för övriga biskopar skulle förbliva oförändrad.

I de likalydande *motionerna I: 483* och *II: 614* har på denna punkt hemställts, att ärkebiskopen skall inplaceras i nya lönegraden Co 21 och övriga biskopar i nya lönegraden Co 20. Motionärerna erinra om att landshövdingarna genom löneregleringen för chefstjänstemännen bliva hänförda till nya lönegraden Co 21.

Även om — såsom motionärerna erinrat — löneavvägningen för bisko-

parna vid principbeslutets fattande skedde under jämförelse med de för landshövdingarna då utgående lönerna, får principbeslutet enligt utskottets mening dock icke så fattas, att ett ovillkorligt samband skulle ha skapats mellan landshövdinge- och biskopslönerna. Fastmer synes man — såsom i propositionen anförts — böra anse, att principbeslutet även på denna punkt innebar ett bestämmande av lönenivån för de prästerliga tjänsterna. Någon avvikelse från denna lönenivå — bortsett från en obetydlig ökning av ärkebiskopens grundlön — har icke föreslagits i propositionen. Vid sådant förhållande och då någon omprövning av principbeslutet på denna punkt icke synes påkallad anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till propositionens förslag.

Vad genom propositionen i övrigt föreslagits vid denna paragraf föränleder icke någon erinran från utskottets sida.

18 §.

I förevarande paragraf ha upptagits huvudgrunderna för den reglerade befordringsgång, som enligt principbeslutet skall inrättas för pastoratsadjunkterna. Mot de föreslagna bestämmelserna, vilka nära ansluta sig till principbeslutet, har utskottet icke något att invända. Utskottet vill emellertid erinra om att 1949 års tjänsteförteckningskommitté vid fullgörandet av sitt uppdrag har att bl. a. uppmärksamma frågorna om befordringsgångens lämpliga anordnande och om de allmänna bestämmelser, som böra gälla i anslutning till reglerad befordringsgång. Det torde kunna förutses, att kommittén härvid finner anledning att närmare granska även bestämmelserna om reglerad befordringsgång för pastoratsadjunkter.

19 §.

De i förevarande paragraf upptagna bestämmelserna om löneklassplacering och uppflyttning i högre löneklass överensstämmer helt med motsvarande regler i statens allmänna avlöningsreglemente. I samband med behandlingen av övergångsregleringen har föredraganden uttalat, att vid inplacering vid löneklassens ikraftträdande av präst i löneklass en omräkning borde verkställas av prästens hela lönetur med tillämpning av prästlöne-reglementets och därtill anknytande författningars bestämmelser, att vid omräkningen den i 19 § prästlöne-reglementet avsedda tidsperioden för löneklassuppflyttning borde bestämmas till fem i stället för tre år, samt att härvid även övriga för löneklassuppflyttning angivna tidsbestämningar borde ändras i ungefär motsvarande mån. I anledning av vad som på denna punkt anförts i de likalydande *motionerna I: 483* och *II: 614* (jfr s. 42 härövan) vill utskottet framhålla, att föredragandens uttalanden uppenbarligen taga sikte endast på den omräkning som skall verkställas vid den första löne-

klassinplaceringen i samband med löneregleringens ikraftträdande. Föredraganden yttrar sig alltså endast om en övergångsbestämmelse. Någon ändring av 19 § i dess lydelse enligt prästlönekommitténs förslag torde icke vara avsedd och kan i vart fall icke av utskottet förordas.

25 §.

I anslutning till vad föredraganden anfört om att frågan om en närmare reglering av prästernas tjänstgöringstid borde upptagas till övervägande i samband med utfärdandet av tilläggsbestämmelser vill utskottet framhålla, att det icke torde låta sig göra att på detta område införa en reglering av samma ingående natur som den för statstjänstemännen i allmänhet gällande. Såväl den prästerliga tjänstgöringens art som omöjligheten eller i vart fall svårigheten att anordna en effektiv kontroll av reglernas efterlevnad torde resa bestämda hinder häremot. Vissa allmänna huvudgrunder för prästs tjänstgöringsskyldighet synas dock kunna fastslås. I betraktande av att övergången till det nya lönesystemet föranleder behov av större klarhet beträffande tjänstgöringsförhållanden vill utskottet tillstyrka, att frågan om utfärdandet av föreskrifter i detta ämne upptages till övervägande i samband med utfärdandet av tilläggsbestämmelser till reglementet.

I en inom statistiska centralbyrån upprättad promemoria, varav utskottet erhållit del, har framhållits, att med den avfattning, som bestämmelserna i förevarande paragraf erhållit, syntes präst, som uttogs tjänstledighet för utövande av uppdrag såsom kyrkobokföringsinspektör, få vidkännas C-avdrag å lönen. För mistade löneförmåner åtnjote kyrkobokföringsinspektörer ersättning ur ett särskilt anslag å riksstaten. Då präst för närvarande icke behövde avstå från samtliga löneförmåner vid tjänstledighet, bleve följden av förslaget genomförande en ökad belastning å det ifrågavarande anslaget. Av stor betydelse i detta sammanhang vore även frågan, i vilken utsträckning präst skulle vara skyldig att uttaga tjänstledighet vid frånvaro från den omedelbara tjänsteutövningen för fullgörande av uppdrag som kyrkobokföringsinspektör. Hithörande spörsmål syntes böra närmare klarläggas.

På den korta tid, som stått utskottet till förfogande, har det icke varit möjligt för utskottet att taga ställning till de av statistiska centralbyrån framförda synpunkterna. Dessa synas emellertid vara värda beaktande. Utskottet vill därför förorda att hithörande spörsmål utredas och att erforderliga förslag i ämnet vid senare, lämpligt tillfälle av Kungl. Maj:t framläggas för riksdagen.

Under punkten 5) i förevarande paragraf har föredraganden förordat, att präst i fråga om rätt till lön under tjänstledighet för studier skall vara likställd med huvuddelen av statstjänstemännen, d. v. s. kunna erhålla dylik ledighet sammanlagt 240 dagar med B-avdrag å lönen under en tidrymd av 10 år, dock högst 120 dagar i en och samma lönegrad.

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställes på denna punkt i likhet med vad prästlönekommittén i sitt betänkande föreslagit, att präst skall äga samma rätt till lön under tjänstledighet för studier som läroverkslärare, d. v. s. äga uppbära lön med B-avdrag högst 360 dagar under loppet av 10 år, dock högst 180 dagar i samma lönegrad.

Utskottet vill erinra om att präster och lärare med hänsyn till såväl utbildning som tjänsteuppgifter äro i viss mån jämförbara. Löneavvägningen för prästerna har också skett under jämförelse med de löner som utgå till lärarpersonalen vid läroverk och andra högre skolor. Under sådana förhållanden finner utskottet det rimligt, att prästerna icke skola äga sämre rätt till lön under tjänstledighet för studier än lärarna. Med hänsyn till det anförda och då ett bifall till motionärernas förslag icke kan väntas medföra någon nämnvärt ökad ekonomisk belastning för det allmänna har utskottet ansett sig böra tillstyrka den föreslagna avvikelsen från propositionen på denna punkt.

Vid sin granskning av förevarande paragraf har utskottet uppmärksammat några mindre inadvartenser, vilka synas böra tillrättas. Under punkten 3 c) har — med avvikelse från vad härutinnan stadgats i statens allmänna avlöningsreglemente — icke såsom tjänstledighetsorsak medtagits tjänstgöring, vilken åligger prästen såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren. Med hänsyn till att i 21 § 2 mom. i det föreslagna tjänstepensionsreglementet för präster uppställts en regel, vilken synes förutsätta att präst kan vara officer i nämnda kår, synes anledning icke förekomma att låta avfattningen av förevarande punkt i prästlöneordningen avvika från det allmänna avlöningsreglementet. — I punkten 5) användes uttrycket »åtnjuta B-avdrag». Uttrycket torde böra ändras till »åtnjuta lön med B-avdrag». — Under rubriken »Avstängning från tjänstgöring m. m.» talas om att präst är »kvarhållen» av polismyndighet såsom misstänkt för brott samt användes vid två tillfällen uttrycket »den kvarhållne». Med hänsyn till terminologien i nya rättegångsbalken torde uttrycken böra ändras till »anhållen» respektive »den anhållne».

26 och 27 §§.

Såsom föredraganden anført är en rätt till semesterersättning principiellt oförenlig med den allenast villkorliga semesterrätt, som föreslås införd för prästerna. 27 § bör för den skull utgå. Följdändringar erfordras i 26 och 48 §§.

29 §.

I enlighet med vad som förutsattes i principbeslutet skall församlingspräst, som vid sidan av tjänstgöring i egen befattning på grund av förordnande uppehåller annan tjänst, äga uppbära ett särskilt arvode, tjänste-

dubbleringsarvode, med fem kronor för dag. Arvodet skall dock utgå endast vid tjänstedubbling inom annat pastorat.

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställes på denna punkt, att tjänstedubbleringsarvodet skall bestämmas till 10 kronor för dag.

I de likalydande *motionerna I: 481* och *II: 618* hemställes åter, att tjänstedubbleringsarvode måtte med i propositionen föreslaget belopp utgå även när präst förordnats att jämte egen tjänst uppehålla prästerlig befattning inom annan församling eller annat kyrkobokföringsdistrikt av samma pastorat.

Vad först angår frågan om arvodets belopp är det tydligt att beloppet — särskilt i betraktande av penningvärdets fall — måste anses lågt. Tillräcklig anledning föreligger enligt utskottets mening dock icke att på denna punkt frångå principbeslutet. Utskottet kan därför icke tillstyrka det i *motionerna I: 480* och *II: 617* härutinnan framförda yrkandet.

Beträffande spörsmålet om ersättning vid tjänstedubbling inom särskilt tjänstgöringsområde av det egna pastoratet bör beaktas, att — såsom föredraganden framhållit — det icke kan anses riktigt ur principiell synpunkt att tillerkänna kyrkoherde ersättning i någon form för fullgörande av arbetsuppgifter, som i första hand ävila underlydande präst; kyrkoherden är ju ansvarig för pastoralvården i dess helhet inom pastoratet. Biträdande präst åter är, även om särskilt tjänstgöringsområde fastställts för honom, anställd i pastoratet såsom sådant med skyldighet att biträda med pastoralvården i dess helhet. Ej heller sådan präst synes därför böra äga rätt till ersättning vid tjänstedubbling inom det egna pastoratet. Utskottet vill av dessa skäl icke motsätta sig propositionens förslag på denna punkt.

30 §.

Med hänsyn till vad föredraganden anfört torde det vara ofrånkomligt, att det nuvarande systemet med fasta och tillfälliga resanslag för församlingsprästerna tills vidare bibehålles. Utskottet finner dock angeläget understryka, att frågan om reseersättningen bör upptagas till förnyat övervägande så snart så kan ske.

De i 5 mom. upptagna bestämmelserna om ersättning för flyttningskostnad ha, såsom föredraganden anfört, avpassats efter de föreskrifter, som härutinnan gälla för de kommunalanställda lärarna.

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställes, att prästerna i fråga om rätt till ersättning för flyttningskostnad skola likställas med stats-tjänstemännen.

Enligt de föreslagna bestämmelserna skulle prästerna äga rätt till ersättning för flyttningskostnad endast vid fall av tvångsförflyttning. Icke-ordinarie präst skulle över huvud taget icke äga uppbära sådan ersättning. Stats-

tjänstemännen — ordinarie likaväl som extra-ordinarie — få däremot sina flyttningskostnader betalda såväl vid tvångsflyttning som vid befordran.

Enligt utskottets mening skulle det vara oskäligt att helt avstånga präst från möjligheten att erhålla flyttningsersättning vid befordran. Å andra sidan synes det — med hänsyn till differentieringen av såväl komministers- som kyrkoherdetjänsterna på fyra olika lönegrader — vara påkallat med en viss begränsning härutinnan. Utskottet vill därför förorda, att präst skall äga rätt till ersättning för flyttningskostnad enligt de för statstjänstemännen i allmänhet gällande bestämmelserna, dock icke vid befordran från en komministerstjänst till annan sådan tjänst eller från en kyrkoherdetjänst till annan sådan.

Vad som i övrigt föreslagits vid denna paragraf föranleder icke någon invändning från utskottets sida.

31 §.

Mot de i denna paragraf föreslagna reglerna, enligt vilka präst skall äga rätt till kallortstillägg enligt samma grunder som statstjänstemännen, har icke rests någon gensaga.

I de likalydande *motionerna I: 482* och *II: 616* har emellertid hemställts, att de präster i Härnösands och Luleå stift, vilka f. n. uppbära ödebygdstillägg, skola fortfarande få uppbära sådan ersättning med oförändrat belopp, dock utan rätt att därå åtnjuta rörligt tillägg.

Utskottet vill erinra om, att såväl prästlönekommittén som föredraganden ingående uppehållit sig vid frågan om bibehållande av ödebygdstilläggen. När likväl denna tanke ansetts böra avvisas, har detta berott på två samverkande skäl: dels ha verkställda undersökningar givit vid handen att löneregleringen, även om ödebygdstilläggen skulle slopas, i allmänhet icke skulle komma att medföra någon försämring av relationen mellan ödebygdspästrernas och andra prästers lönestandard, dels har man framhållit, att ett bibehållande av det hittillsvarande prästerliga ödebygdstillägget otvivelaktigt skulle få konsekvenser i fråga om jämförliga tjänstemannagrupper.

Med hänsyn till de svåra förhållanden, varunder den prästerliga tjänstgöringen måste fullgöras i de s. k. ödebygdspastoraten, tala enligt utskottets mening goda skäl för att ödebygdspästrerna böra intaga en särskilt gynnad ställning i lönehänseende. En sådan ordning torde också innefatta det bästa medlet att säkerställa rekryteringen till dessa befattningar. Vid bedömandet av hithörande spörsmål måste emellertid beaktas, att ödebygdspästrerna genom det särskilda lönetillägg, som de uppbära, redan nu åtnjuta högre lön än flertalet övriga församlingspräster samt att löneregleringen — trots slopandet av tillägget — endast i enstaka fall synes komma att medföra en försämring av relationen mellan deras och övriga prästers lönestandard. Den av utskottet föreslagna ändringen i inplaceringsmetoden för kyrkoherdarna

torde komma att i förhållande till propositionen medföra en förbättring av ödebygdskyrkoherdarnas löneställning. I flertalet fall torde därför ödebygdstilläggets slopande icke behöva befaras medföra några olägenheter. Omöjligt vore väl icke att tänka sig en ordning med ödebygdstillägg endast för ett begränsat antal, särskilt svårbesatta befattningar; med hänsyn till de återverkningar, som en sådan anordning skulle få å löneställningen för jämförliga tjänstemannagrupper, kan utskottet dock icke nu förorda en sådan utväg. Frågan om beredande av särskild kompensation åt prästerna i dessa fall synes nämligen böra lösas i ett vidare sammanhang.

Av det anförda följer, att utskottet icke kan förorda något avsteg från propositionens förslag på denna punkt. I anslutning till vad föredraganden anfört om att frågan om en förmånligare tjänstårsberäkning för ödebygdspästerna kommer att upptagas till övervägande vid den pågående översynen av prästvalslagstiftningen vill utskottet understryka angelägenheten av att denna utväg att bereda ödebygdspästerna en gynnad ställning med hänsyn till de svåra förhållanden, varunder de ha att fullgöra sina uppgifter, närmare prövas.

32 §.

Präst inom Härnösands eller Luleå stift, som håller gudstjänst eller utför annan förrättning jämväl på finska eller lapska språket eller på båda dessa språk, föreslås i denna paragraf erhålla språktillägg med 200, 400 eller 600 kronor för år enligt de närmare bestämmelser, som fastställas av Kungl. Maj:t.

I de likalydande *motionerna I: 481* och *II: 618* hemställas på denna punkt, att språktilläggen måtte utgå med respektive 800, 1 000 och 1 200 kronor.

Såsom föredraganden anfört är det uppenbart, att hållandet av kyrkliga förrättningar på finska och lapska språken förutsätter en ingående kunskap i dessa språk. Finska och lapska äro båda svårlärda språk och färdighet i deras begagnande kan därför icke vinnas utan tidsödande studier. På grund härav och med hänsyn till angelägenheten att säkerställa rekryteringen till dessa tjänster, vilka med hänsyn till att de i allmänhet äro inrättade i gränsbygder måste anses betydelsefulla ur kulturell synpunkt, synes det påkallat att något höja de belopp, med vilka språktilläggen enligt propositionen skulle utgå. Utskottet vill därför förorda, att språktilläggen i de olika differenteringsgrupperna bestämmas till respektive 400, 600 och 800 kronor för år.

33 §.

Utskottet vill understryka att de bestämmelser om prostarvoden, som föreslås införda i denna paragraf, böra uppfattas som provisoriska. Slutlig ställning till arvodesfrågan bör tagas i samband med den översyn av kon-

traktsindelningen och kontraktsprostinstitutionens framtida utformning, som enligt vad föredraganden uttalat bör komma till stånd i anslutning till pastoratsregleringen.

34 och 35 §§.

I 34 § 5 mom. och 35 § 1 mom. föreslås, att innehavare av tjänstebostad av onormal storlek skall, enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelar, erhålla särskild bränslekostnadsgottgörelse. Enligt prästlönekommitténs av föredraganden tillstyrkta förslag skall präst, som bebor av pastoratet uppvärmd tjänstebostad, deltaga i bränslekostnaderna för fastighetens uppvärmning med den del av kostnaderna, som belöper på bostadsvolymen i förhållande till hela det uppvärmda fastighetsutrymmet. Där prästen använts en onormalt stor tjänstebostad skall anparten dock begränsas så att hänsyn icke tages till större volym än 675 m³ för kyrkoherdebostad och 540 m³ för komministerbostad. Volymerna ha beräknats efter en golvyta av 225 respektive 180 m² och en våningshöjd av 3 m. Präst, som själv har att uppvärma en alltför stor tjänstebostad, skall av pastoratet erhålla gottgörelse för den del av den verifierade bränslekostnaden, som belöper på den uppvärmda lägenhetsvolymen utöver 675 m³ för kyrkoherdebostad och 540 m³ för komministerbostad.

Enligt utskottets mening innefatta de föreslagna grundsatserna en tillfredsställande lösning av förevarande spörsmål.

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* har upptagits en tidigare av kyrkomötet framförd tanke att, i de fall där tjänstebostaden uppvärms genom pastoratets försorg, prästens sammanlagda kostnader för bostadsavdrag och bränsle böra begränsas till högst en femtedel av lönen. Utskottet vill erinra om att denna tanke avvisats av prästlönekommittén, vilken efter verkställda undersökningar funnit att en sådan begränsning skulle verka avsevärt mera gynnsamt för huvudstadens präster än för landsortsprästerna i allmänhet. Såvitt utskottet kunnat finna skulle den av motionärerna föreslagna regeln få praktisk betydelse väsentligen endast för de största städernas del. De där tjänstgörande prästerna ha emellertid redan genom dyrortsgraderingen erhållit kompensation för ökade bostadskostnader. Ej heller utskottet kan därför förorda tanken på att införa en begränsning av löneavdragen för bostad och bränsle.

Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört om att förflyttningsinstitutet icke bör vara tillämpligt å biskop, bör i 34 § 1 mom. andra punkten andra stycket bestämmelsen om tidpunkten för avflyttning från tjänstebostad, därest biskop blivit från tjänsten förflyttad, utgå.

37—44 §§.

Med frångående av prästlönekommitténs förslag har föredraganden i propositionen förordat, att regleringen av prästernas rätt till sjukvårdsförmåner anpassas efter de bestämmelser, som för närvarande gälla för lärarna vid det statsunderstödda kommunala skolväsendet. Dessa bestämmelser innebära i korthet, att lärarna — i motsats till statstjänstemännen — själva skola bestrida sina kostnader för läkarvård och läkemedel i den mån de icke överstiga ett belopp av 100 kronor per år.

I de likalydande *motionerna I: 480* och *II: 617* hemställas på denna punkt, att prästerna i fråga om sjukvårdsförmåner skola likställas med statstjänstemännen.

I två över prästlönekommitténs förslag avgivna remissyttranden har framhållits, att det för de kommunala lärarna gällande systemet för sjukvårdersättningens bestämmande är förenat med betydande fördelar ur administrativ synpunkt. Med hänsyn härtill anser sig utskottet icke böra motsätta sig det i propositionen framlagda förslaget. Utskottet vill härvid framhålla, att anledning torde uppkomma att ompröva hithörande spörsmål, där est lagen om allmän sjukförsäkring framdeles sättes i kraft.

47 §.

Det av 1950 års prästvalskommitté framförda, av föredraganden tillstyrkta förslaget att i denna paragraf införa ett stadgande om skyldighet för präst att underkasta sig sådana bestämmelser om tvångsförordnande att uppehålla annan tjänst, som framdeles kunna utfärdas, kan utskottet biträda. Liksom präst icke bör vara skyldig att låta sig förflytta till annan tjänst än sådan som avses i prästlöneordningen, bör även den nu förordade skyldigheten vara på motsvarande sätt begränsad.

I propositionen har vidare föreslagits, att präst, som vid genomförandet av den förutsatta allmänna omregleringen av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen blir förflyttad till tjänst i lägre lönegrad, skall vara pliktig att vidkännas motsvarande sänkning i avlöningen; dock skall prästen vara tillförsäkrad att icke genom förflyttningen komma i oförmånligare läge, än om han redan vid löneordningens ikraftträdande skulle ha blivit inplacerad i den lägre lönegraden.

Utskottet har vid sitt ställningstagande till detta spörsmål icke kunnat undgå att beakta, att den föreslagna skyldigheten att vidkännas löneminskning kan komma att för den enskilde prästen framstå som en hårdhet. Det torde kunna förutses, att en icke obetydlig tidrymd kan komma att förflyta mellan löneordningens ikraftträdande och tidpunkten för genomförandet av ändringarna i pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen. Prästen skulle sålunda komma att drabbas av löneminskningen först sedan han kanske under en följd av år uppburit den högre lönen och

inrättat sig därefter. Det bör än vidare framhållas, att — därest den föreslagna skyldigheten att vidkännas löneminskning skulle införas — följdriktigheten kräver, att prästen vid förflyttning i nu avsedda fall till lägre tjänst även får underkasta sig motsvarande minskning av sitt tjänstepensionsunderlag. En skyldighet att underkasta sig bestämmelser om minskning i sådant hänseende föreligger redan enligt 22 § i det föreslagna tjänstepensionsreglementet för präster, vilken bestämmelse utformats efter förebild av de för statstjänstemännen gällande reglerna.

Å andra sidan kan icke förbises, att genomförandet av löne- och pensionsreformen före omregleringen av pastoraten och den prästerliga församlingsorganisationen kan komma att medföra större utgifter för det allmänna än om den motsatta ordningen mellan reformerna blivit tillämpad. I närvarande stund saknas emellertid säkra hållpunkter för bedömande av vilka kostnadsökningar som kunna uppkomma till följd härav.

Utskottet — som finner det rent principiellt mindre tillfredsställande, om prästerna i förevarande hänseende skulle blivit satta i en sämre ställning än statstjänstemän — har vid dessa förhållanden stannat vid att förorda, att spørsmålet om skyldighet för präst att i nu avsedda fall vidkännas minskning i lön och pension ytterligare överväges i samband med det fortsatta arbetet å översynen av pastoratsindelningen. Därvid bör särskilt beaktas, att skyldigheten — om den införes — icke blir så utformad att den medför obilliga konsekvenser. För att möjliggöra en fri prövning av frågan bör, i avbidan på utfallet av dessa överväganden, i prästlönerglementet stadgas, att präst skall vara pliktig att, i den mån Kungl. Maj:t och riksdagen så besluta, vidkännas den minskning i sin lön, som kan bliva en följd av att prästen i samband med en allmän omreglering av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen förflyttas till tjänst i lägre lönegrad.

Övergångsregleringen.

Vad föredraganden i denna del anfört föranleder icke annan erinran från utskottets sida än att det icke synes påkallat att låta präst, som befordrats till annan befattning än den vid lönerogleringens ikraftträdande innehavda, behålla den lönefyllnad som må ha tillerkänts honom.

Förslaget till tjänste- och familjepensionsreglementen för präster.

I enlighet med vad i principbeslutet förutsattes ha ifrågavarande författningar utformats efter nära förebild av de för civilstatstjänstemännen m. fl. gällande bestämmelserna. De av prästlönekommittén utarbetade, vid propositionen såsom bilagor fogade författningsförslagen, ha utformats från den förutsättningen att pensionsåldern för präster, såsom i principbeslutet bestämdes, skulle vara 65 år samt att den sammanlagda tiden för längsta anstånd med avgång på grund av uppnådd pensionsålder skulle vara fem år.

Föredraganden har framhållit, att principbeslutet om 65 års pensionsålder för prästerna vilade på den förutsättningen, att den prästerliga pensionsåldern skulle tagas under omprövning i anslutning till översynen av de statliga pensionsåldersbestämmelserna. Föredraganden har vidare erinrat om att i proposition till årets riksdag framlagts förslag till nya avgångsbestämmelser för civila anställningshavare i statens tjänst m. fl., av innehåll att de nuvarande fasta pensionsåldrarna skola ersättas med pensioneringsperioder, inom vilka anställningshavarna i princip skola äga välja tidpunkt för avgången. Föredraganden har hävdad, att därest förslaget om pensioneringsperioder för civilstatstjänstemännen vinner riksdagens godkännande, samma system bör införas för prästerna. Föredraganden har närmare utvecklat, vilka ändringar som härför erfordras i de av prästlönekommittén utarbetade författningsförslagen.

Utskottet kan ansluta sig till vad föredraganden sålunda anfört och förordat.

Vid sin granskning av förslaget till tjänstepensionsreglemente för präster har utskottet uppmärksammat, att 7 § 1 mom. andra stycket företer en avvikelse från motsvarande föreskrift i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, vilken icke synes sakligt motiverad. Enligt förslaget skall, om präst underlåter att söka avsked eller entledigande, ändock att skyldighet inträtt för honom att avgå, den myndighet, som äger att från befattningen avskeda eller entlediga, föranstalta om prövning av frågan om prästens rätt att komma i åtnjutande av tjänstepension samt, om pensionsrätt prövats föreligga, entlediga honom. Enligt allmänna tjänstepensionsreglementet skall i motsvarande fall »vederbörande myndighet», om pensionsrätt befunnits föreligga, entlediga tjänstemannen eller göra hemställan om hans entledigande. Med hänsyn till att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att meddela avsked från annan ordinarie tjänst än komministerstjänst ävensom att besluta om entledigande av vissa icke-ordinarie präster, innebär förslaget, att det beträffande ett stort antal präster skall ankomma på Kungl. Maj:t att övervaka att dessa iakttaga sin skyldighet att avgå under angivna förutsättningar. En sådan ordning kan icke vara ändamålsenlig. Utskottet vill därför förorda, att stadgandet omformuleras till närmare överensstämmelse med allmänna tjänstepensionsreglementet; »vederbörande myndighet» läser i dessa fall vara domkapitlet.

I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran mot de föreslagna pensionsreglementena.

Finansieringen av kostnaderna för avlöning och pensionering.

Enligt principbeslutet skulle pastorat delta i avlöningskostnaderna för varje där inrättad tjänst med visst normaliserat belopp för år. Avsikten

med denna normalisering av pastoratens prästlönekostnader var att förenkla de mellan pastoraten och kyrkofonden årligen förekommande avräkningarna för fastställande av de belopp, som skola av kyrkofonden utbetalas till pastoraten i tillskott och till fonden inbetalas av pastoraten i allmän kyrkoavgift. Såsom föredraganden anfört saknas efter den år 1949 genomförda omläggningen av det kyrkliga avräkningssystemet anledning att bibehålla en sådan teknisk konstruktion, som den normaliserade prästlönekostnaden innefattar. Det i propositionen föreslagna systemet — innebärande i korthet att pastorat skall svara för samtliga månadsvis eller eljest mera regelbundet utgående avlöningsförmåner åt innehavare av eller vikarie å där inrättad tjänst — framstår som en betydande förenkling i jämförelse med principbeslutet samt synes även i övrigt vara lämpligt. Utskottet kan därför tillstyrka vad sålunda föreslagits.

Den vid 1950 års riksdag definitivt beslutade omläggningen av kyrkomusikerorganisationen och sättet för finansiering av densamma nödvändiggör ett ställningstagande till frågan, huruvida avräkningen med kyrkofonden skall ske gemensamt för präst- och kyrkomusikerlönekostnaderna eller om separata avräkningar skola ordnas. För närvarande gäller provisoriskt ett system med gemensam avräkning.

Såsom föredraganden framhållit skulle en ordning med separata avräkningar medföra verkningar, vilka skulle strida mot själva syftet med avräkningarna, nämligen att åstadkomma en utjämning av utdebiteringen för pastoratsändamål i riket. Med hänsyn härtill och då gemensam avräkning därjämte medför betydande fördelar ur administrativ synpunkt, vill utskottet ansluta sig till propositionens förslag om fortsatt gemensam avräkning.

Inläggandet av kyrkomusikerlönekostnaderna i det redan bestående kyrkliga skatteutjämningssystemet har aktualiserat frågan om en höjning av församlingsavgifternas maximum. För närvarande gäller i detta hänseende, att om för täckande inom varje särskilt pastorat av dess präst- och kyrkomusikerlönekostnad skulle, sedan avkastningen av lönetillgångar tagits i beräkning, erfordras en högre utdebitering av församlingsavgifter än efter 20 öre — i vissa fall ett lägre öretal — per skattekrona, så bestrides återstoden av kostnaden ur kyrkofonden.

Föredraganden har föreslagit, att någon höjning av församlingsavgiftens maximum icke skall vidtagas i detta sammanhang, samt framhållit att bibehållandet av det nuvarande maximibeloppet kommer att medföra att skatteutjämningen mellan pastoraten bleve effektivare.

Utskottet kan ansluta sig till detta förslag.

Vad slutligen angår den allmänna kyrkoavgiften är denna för närvarande maximerad till 15 öre per skattekrona. Såsom i propositionen på ett ingående sätt visats kan en så låg avgift — efter prästlöne- och kyrkomusikerreformernas genomförande och med hänsyn till den sänkning av skatteunderla-

get, som blir en följd av den beslutade kommunala ortsavdragsreformen — icke beräknas förslå för åstadkommande av balans mellan kyrkofondens inkomster och utgifter. Därest man icke vill konsumera fondens kapital — något som i varje fall i nuvarande ekonomiska läge icke kan anses tillrådligt — måste följaktligen möjlighet öppnas att uttaga en högre kyrkoavgift. Härvid synas i huvudsak två vägar öppna sig: antingen kan maximeringen helt borttagas, varvid samtidigt riksdagen bör tillförsäkras möjlighet till ingående kontroll av medlens användande, eller också bör maximibeloppet höjas. Föredraganden har på denna punkt anfört, att han i närvarande läge funnit övervägande skäl tala för väljande av den senare utvägen. Under nuvarande förhållanden syntes tillräcklig anledning icke föreligga för en omläggning av riksdagens medelskontroll i förevarande hänseende.

Utskottet, som funnit sig böra biträda förslaget om höjning av den allmänna kyrkoavgiftens maximibelopp, vill understryka, att anledning torde uppkomma att i samband med ställningstagandet till pastoratsindelningssakkunnigas blivande förslag taga de nu förevarande spörsmålen under omprövning.

I fråga om höjningens storlek har i propositionen förordats, att maximavgiften skall bestämmas till 20 öre per skattekrona mot, såsom ovan framhållits, för närvarande 15 öre. Med hänsyn till de i propositionen förebragta beräkningarna finner utskottet förslaget väl avvägt.

Förslaget till lag om upphävande av lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning etc.

Såsom föredraganden framhållit böra vid löneregleringens ikraftträdande de nu gällande författningar, som reglera prästerskapets löne- och pensionsförhållanden, upphävas. Med hänsyn bl. a. därtill, att präst skall äga frihet att välja huruvida han önskar övergå å det nya löne- och pensionssystemet eller icke, måste emellertid de äldre författningarna i viss utsträckning fortfarande äga tillämpning. Mot vad föredraganden härutinnan anfört har utskottet icke något att erinra. Emellertid finner utskottet lämpligt föreslå ett förtydligande av lagtexten, så att det klart skall framgå, att Kungl. Maj:t må förordna om fortsatt tillämpning av de äldre författningarna för dessa fall.

Förslaget till prästlönekostnadsförordning.

Med hänsyn till formerna för riksdagens medverkan vid antagandet av denna författning finner utskottet det mest lämpligt att beteckna författningen som lag. Den ändring av författningens rubrik, som med anledning härav påkallas, föranleder vissa följdändringar i författningen ävensom i den föreslagna lagen om ändring i kyrkofondslagen.

Författningsförslaget och vad föredraganden i anslutning därtill anfört föranleder i övrigt endast följande uttalanden från utskottets sida.

6 §.

Utskottet har funnit sig böra biträda de riktlinjer, som föredraganden uppdragit i fråga om dispositionen för framtiden av de särskilda prästerliga avlöningstillgångar, som avses i 7 § av den nuvarande prästlönereglingslagen.

Föredraganden har i detta sammanhang anmärkt, att beträffande några av dessa avlöningstillgångar finnes i donationsurkunder föreskrifter om skyldighet för den präst, till vars förmån donationen gjorts, att fullgöra vissa bestyr. I den mån dessa föreskrifter icke under tidernas lopp förlorat sin reella innebörd, borde pastoraten framdeles ansvara för fullgörandet av bestyren. Det syntes få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser härom, som kunde bliva erforderliga. Utskottet, som kan ansluta sig till vad sålunda förordats, vill framhålla, att om pastoraten för dessa ändamål nödgas vidkännas kostnader, kostnaderna synas böra få uttagas av avkastningen å donationsegendomen.

§ 7.

Det lär icke stå i överensstämmelse med eljest tillämpade principer att i författningstext beteckna lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderätts-havare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område som »ensittarlagen». Med hänsyn härtill och då det över huvud taget icke synes nödvändigt att i detta sammanhang omnämna lagen — inlösen som i lagen avses måste anses vara ett med expropriation jämförligt institut — förordar utskottet en redaktionell omformulering av förevarande paragraf.

Förslaget till lag angående ändring i kyrkofondslagen.

I 6 § första stycket föreslås att ur kyrkofonden skall gäldas bl. a. belopp, som jämlikt Konungens förordnande skall för klockarhemman utgöras till kyrkomusikers avlöande. Det föreslagna stadgandet motsvaras i lagens nuvarande lydelse av en bestämmelse att ur kyrkofonden skall gäldas belopp, som jämlikt klockarboställslagen skall utgå till avlöning vid klockar- eller organisttjänst, vartill klockarhemman hört. Den föreslagna omformuleringen är föranledd av den nyreglering av kyrkomusikerorganisationen, varom definitiva beslut fattades vid 1950 års riksdag och i samband med vilken klockarboställslagen upphört att gälla. Någon ändring i sak är icke åsyftad.

De grunder, enligt vilka ifrågavarande belopp skola utgå, voro såsom av det anförda framgår tidigare upptagna i klockarboställslagen. I sam-

band med lagens trädande ur kraft utfärdade Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande den 2 juni 1950 kungörelse ang. lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst, i vilken förordnades att de i lagen tidigare upptagna föreskrifterna i denna del fortfarande skulle gälla med vissa av organisationsomläggningen betingade ändringar. Enligt utskottets mening bör riksdagen även framgent vara tillförsäkrad medbestämmanderätt vid fastställandet av grunder för den ifrågavarande ersättningens utgående.

Utskottet har vidare uppmärksammat, att de belopp, om vilka nu är fråga, hänföra sig icke blott till klockarhemman utan även till lönefond som härrör av sådant hemman.

På grund av vad sålunda anförts vill utskottet förorda den ändringen av det föreslagna stadgandet, att ur kyrkofonden skall gäldas belopp, som enligt vad Konungen jämlikt av riksdagen godkända grunder förordnar skall för klockarhemman eller lönefond, vilken härrör från sådant hemman, utgöras till kyrkomusikers avlönande.

Under punkt 9) av nyssnämnda paragraf, vari stadgas om anslag ur kyrkofonden till extra utgifter, har föredraganden hemställt, att anslaget, som föreslås skola icke längre vara fixerat i själva lagtexten, tills vidare måtte få utgå med ett belopp av femtiotusen kronor för år, motsvarande oförändrad medelsanvisning. Utskottet har icke något att erinra häremot.

Vad i övrigt föreslagits i denna lag föranleder icke annat uttalande från utskottets sida än att utskottet vill erinra om vad utskottet ovan anför om maximeringen av den allmänna kyrkoavgiftens belopp.

Förslaget till ändring i lagen om kyrkomusiker.

1 a §.

Utskottet har icke något att erinra emot att kyrkomusikerlagen såsom i propositionen föreslagits göres tillämplig även å Karlsborgs församling samt de båda amiralitetsförsamlingarna.

2 § 2 mom.

Kostnaderna för kyrkomusikers verksamhet, därunder även inbegripet avgifter för pensionering, ingå, i den mån de skola bestridas av pastorat, i avräkningarna mellan pastoratet och kyrkofonden. Pastorat kan alltså enligt de allmänna reglerna om tillskottsberäkning erhålla tillskott ur kyrkofonden för dessa utlägg. I administrativ ordning har emellertid Kungl. Maj:t förordnat, att engångsavgift, som pastorat enligt 8 § 4 mom. SPA-reglementet erlagt för beredande av förbättrad pension åt kyrkomusiker, icke skall medlagas i avräkningen, varav följer att pastorat icke kan få ersättning ur kyrkofonden för sådant utlägg. Orsaken härtill är, att *er-Bihang till riksdagens protokoll 1951. 6 saml. 2 avd. Nr 2.*

läggandet av dylik avgift helt beror av pastoratets gottfinnande. I propositionen föreslås nu, att denna regel skall upptagas i kyrkomusikerlagen.

I de likalydande *motionerna I: 486* och *II: 619* har hemställts, att dylik engångsavgift i förekommande fall skall kunna bestridas ur kyrkofonden.

Utskottet har utan stöd av närmare utredning icke kunnat taga ställning till spörsmålet, huruvida det kan anses skäligt att kyrkofondens medel tagas i anspråk för det av motionärerna åsyftade ändamålet. Ej heller har det varit möjligt för utskottet att bedöma vilka belopp som härför skulle erfordras. Frågan synes icke behöva lösas i nu förevarande sammanhang. Utskottet anser sig under sådana förhållanden icke kunna förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag.

Övriga författningsförslag.

Förslagen föranleda icke någon erinran från utskottets sida.

Kostnaderna för prästlönekommitténs arbete.

I propositionen hemställes, att riksdagen måtte medgiva, att kostnaderna för den verkställda sakkunnigutredningen rörande revision av bestämmelserna om prästerskapets avlöning måtte avföras på kyrkofonden.

Utskottet har ansett sig böra biträda förslaget.

Utskottets hemställan.

Under återopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte avslå motionen II:615;

B) att riksdagen — med förklarande att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i Kungl. Maj:ts förslag — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Lag

om upphävande av lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning m. fl. författningar angående prästerskapets löne- och pensionsförhållanden.

Häri genom förordnas, att följande författningar skola upphöra att gälla med utgången av år 1951:

lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning;

lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster;

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

lagen den 21 november 1925 (nr 449) om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat;

lagen den 21 november 1925 (nr 455) angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift;

lagen den 17 december 1926 (nr 526) om vissa lönetillägg åt präster i nyreglerade pastorat i anledning av nådårsrättens upphörande m. m.;

lagen den 13 december 1929 (nr 382) om provisorisk tilläggslönen åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m.;

lagen den 23 november 1934 (nr 544) om dyrtidstillägg åt präster;

förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel; samt

reglementet den 28 november 1941 (nr 904) angående familjepension för efterlevande till präster (familjepensionsreglementet för prästerskapet).

Samtidigt härmed skola upphöra att gälla alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävida författningar innehålla eller tillägg därtill eller som tillkommit med stöd av samma författningar.

Utan hinder av vad sålunda förordnats skola de upphävida författningarna och stadgandena, i den utsträckning Konungen bestämmer, fortfarande gälla med avseende å präst, å vilken prästlönereglementet icke vunnit tillämpning, ävensom efterlevande till sådan präst.

De övergångsbestämmelser, som erfordras i anslutning till vad sålunda förordnats, meddelas av Konungen.

De övergångsbestämmelser, som härutöver, erfordras i anslutning till vad ovan förordnats meddelas av Konungen.

2) Förordning

angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (prästlönekostnadsförordning).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

1 mom. Denna förordning är tillämplig å territoriellt pastorat samt,

2) Lag

angående pastorats deltagande i kostnaderna för församlingsprästernas avlöning (prästlönekostnadslag).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

1 mom. Denna lag är tillämplig å territoriellt pastorat samt, i den mån

(Kungl. Maj:ts förslag:)

i den mån Konungen och riksdagen besluta, å icke-territoriellt pastorat inom riket.

Utgöra församlingar, vilka bilda två eller flera pastorat, för vården av angelägenhet, som i denna *förordning* avses, en kyrklig samfällighet, skall vad i *förordningen* stadgas om pastorat äga tillämpning å samfälligheten.

2 mom. Med församlingspräst avses i *förordningen dels* domprost, kyrkoherde, komminister och kyrkoadjunkt, *dels* med sådan församlingspräst likställd garnisons- och amiralitetspräst, *dels ock* annan icke-ordinarie präst, som är förordnad att såsom vikarie uppehålla annan församlingsprästtjänst, eller som utan sådant förordnande fullgör tjänstgöring i pastoratet under tid, då någon i pastoratet inrättad tjänst icke uppehålles av vare sig innehavare av tjänsten eller vikarie.

(Utskottets förslag:)

Konungen och riksdagen besluta, å icke-territoriellt pastorat inom riket.

Utgöra församlingar, vilka bilda två eller flera pastorat, för vården av angelägenhet, som i denna *lag* avses, en kyrklig samfällighet, skall vad i *lagen* stadgas om pastorat äga tillämpning å samfälligheten.

2 mom. Med församlingspräst avses i *lagen dels* domprost, kyrkoherde, komminister och kyrkoadjunkt, *dels* med sådan församlingspräst likställd garnisons- och amiralitetspräst, *dels ock* annan icke-ordinarie präst, som är förordnad att såsom vikarie uppehålla annan församlingsprästtjänst, eller som utan sådant förordnande fullgör tjänstgöring i pastoratet under tid, då någon i pastoratet inrättad tjänst icke uppehålles av vare sig innehavare av tjänsten eller vikarie.

2 §.

Om pastoratsindelning och om prästerlig tjänsteorganisation i pastorat förordnar Konungen.

3 §.

1 mom. Kostnad för tjänstebostad, som pastorat enligt prästlönereglementet tillhandahåller församlingspräst, så ock för i reglementet avsett bidrag till uppvärmningskostnad och där avsedd ersättning för skatt eller allmän tunga, som innehavare av prästgård i sådan egenskap erlagt, skall stanna å pastoratet.

2 mom. Av övriga församlingspräst enligt prästlönereglementet tillkommande avlöningsförmåner skall pastoratet bestrida lön, vikariatsersättning, tjänstedubblersarvode, reseersättning, tjänstgöringstraktamente, källortstillägg, språktillägg och arvode.

Belopp, som pastorat under visst år jämlikt detta moment haft att utgiva, utgör *pastoratets prästlönekostnad* för året.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

3 mom. Om kostnaderna för kyrkoherden i Visby pastorat tillkommande avlöningförmåner förordnar Konungen.

4 §.

Ersättning, som församlingspräst har att erlægga för av pastorat tillhandahållen tjänstebostad eller ombesörjd uppvärmning eller belysning därav, tillkommer pastoratet.

5 §.

Om anskaffande av medel till bestridande av pastorats utgifter enligt denna *förordning*, i den mån de ej täckas av avkastning från avlöningstillgångar, som i 6 § avses, eller av andra tillgängliga medel, stadgas i lagarna om församlingsstyrelse.

5 §.

Om anskaffande av medel till bestridande av pastorats utgifter enligt denna *lag*, i den mån de ej täckas av avkastning från avlöningstillgångar, som i 6 § avses, eller av andra tillgängliga medel, stadgas i lagarna om församlingsstyrelse.

Om rätt för pastorat att till gäldande av prästlönekostnad erhålla tillskott ur kyrkofonden stadgas i lagen om kyrkofond.

6 §.

Pastorats prästlönetillgångar äro

- 1) löneboställen, som avses i ecklesiastik boställsordning,
- 2) prästlönefonder, som i 7 § 2 mom. avses, samt
- 3) pastoratets andelar i stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman.

7 §.

1 mom. Till följd av expropriation eller *inlösen enligt ensittarlagen* eller av annan jämförlig anledning influten ersättning för prästgård eller löneboställe, som förvaltas av pastorat, skall av pastoratet fonderas.

7 §.

1 mom. Till följd av expropriation eller av annan jämförlig anledning influten ersättning för prästgård eller löneboställe, som förvaltas av pastorat, skall av pastoratet fonderas.

2 mom. Fond, som i 1 mom. avses,

medel, som fonderas jämlikt 6 § andra stycket lagen den 4 januari 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, samt

annan för avlöning av församlingspräst i pastoratet avsedd fond, utgöra prästlönefonder för pastoratet.

3 mom. Prästlönefond skall förvaltas av pastoratet samt göras räntebärande på sätt om omyndigs medel är stadgat. Vill pastorat placera fonds tillgångar på annat sätt, skall tillstånd därtill inhämtas av domkapitlet.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Om användning av fond till grundförbättring av löneboställe eller till förvärv av fastighet är särskilt stadgat.

8 §.

Om skyldighet för pastorat att utgöra allmän kyrkoavgift samt att avstå viss del av avkastning å prästlönetillgångar stadgas i lagen om kyrkofond.

9 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna *förordning*, meddelas av Konungen.

Denna *förordning* träder i kraft den 1 januari 1952.

9 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna *lag*, meddelas av Konungen.

Denna *lag* träder i kraft den 1 januari 1952.

3) Lag

angående ändring i lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

Häri genom förordnas, att 2—8 §§ lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

I denna lag avses med *pastorat* territoriellt pastorat samt, i den mån Konungen och riksdagen så besluta, icke-territoriellt pastorat inom riket;

med *pastorats prästlönetillgångar* och *pastorats prästlönekostnad* vad i *prästlönekostnadsförordningen* därmed förstås; samt

med *pastorats prästlönetillgångar* och *pastorats prästlönekostnad* vad i *prästlönekostnadslagen* därmed förstås; samt

med *pastorats kyrkomusikerlönetillgångar* och *pastorats kyrkomusikerlönekostnad* vad i lagen den 27 juni 1947 om kyrkomusiker sålunda betecknas.

¹ Senaste lydelse av 2 § 2 mom. samt 3, 4, 6 och 7 §§ se 1950:281.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

3 §.

Från statsverket utgår till kyrkofonden för varje år ersättning med 5 050 737 kronor för prästerskapets till statsverket indragna tionde m. m., vilken ersättning, efter avräkning av bidrag varom förmåles i 6 § andra stycket 3), skall inom januari månad för året tillföras kyrkofonden.

Ytterligare skola, utöver vad i denna lag eljest stadgas, till kyrkofonden ingå:

1) inkomst av allmänna kyrkohemman, klockarhemman och biskopshemman;

2) ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar;

3) ränta och annan vinst å andra av statskontoret förvaltade kapitaltillgångar, varav avkastningen enligt särskilt bestämmande skall tillföras kyrkofonden.

4 §.

Därest pastorats präst- och kyrkomusikerlönertillgångar lämna så stor behållen och för pastoratet disponibel avkastning, att därå uppkommer överskott, sedan pastoratets präst- och kyrkomusikerlönekostnader under året samt de i 55 § ecklesiastik boställsordning angivna virkesbehov blivit täckta, skall pastoratet till kyrkofonden inleverera hälften av sådant överskott.

5 §.

Allmän kyrkoavgift — — — till pastoratet.

Konungen bestämmer årligen det öretal för skattekrona, högst tjugu, varmed avgiften skall utgöras.

6 §.

Enligt vad särskilt är stadgat skola ur kyrkofonden gäldas

d e l s kostnad för beredande jämlikt lagen den 28 juni 1935, nr 445, av emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst,

d e l s jämlikt 5 § ecklesiastik boställsordning bestämda arvoden åt ledamöter i boställsnämnder,

d e l s belopp, som jämlikt Konungens förordnande skall för klockarhemman utgöras till kyrkomusikers avlönande,

d e l s belopp, som enligt vad Konungen jämlikt av riksdagen godkända grunder förordnar skall för klockarhemman eller lönefond, vilken härrör från sådant hemman, utgöras till kyrkomusikers avlönande.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

d e l s o c k jämlikt lagen den 21 november 1925, nr 456, beviljade anslag för uppförande av prästgårdar inom Härnösands och Luleå stift.

Ytterligare skola, utöver vad i denna lag eljest stadgas, ur kyrkofonden utgöras:

1) kostnad för avlöningsförmåner åt präster enligt prästlönereglementet, i den mån kostnaden ej jämlikt *prästlönekostnadsförordningen* skall bestridas av pastorat eller jämlikt särskilt bestämmande skall bestridas i annan ordning;

2) kostnad för pensionsförmåner åt präster eller efterlevande till dem enligt tjänste- och familjepensionsreglementena för präster;

3) bidrag, som av Konungen och riksdagen bestämmas till ersättande av anslag, som av riksdagen anvisas till avlöningar och övriga omkostnader dels för stiftsnämndernas verksamhet, dels för religionsvård åt dövstumma;

4) kostnad, som Konungen enligt av riksdagen godkända grunder bestämmer för avlöning av i särskild prästerlig verksamhet inom eller utom riket anställd präst, å vilken prästlönereglementet eller statens allmänna avlöningsreglemente icke äger tillämpning;

5) kostnad, enligt bestämmande av Konungen och riksdagen, för arvoden åt icke prästvigda tjänstebiträden åt församlingspräster;

6) anslag, som Konungen och riksdagen finna skäligt ställa till vederbörande statsdepartementets förfogande för anlåtande av biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband;

7) kostnad för förvaltningen av boställen och övriga fastigheter, varav inkomsten, jämlikt vad i 3 § sägs, skall ingå till kyrkofonden;

8) belopp, som pastorat i avlöning till kyrkomusiker för av denne bestridd fyllnadstjänstgöring såsom lärare i musik vid läroanstalt utgivit utöver vad läroanstalten haft att till avlöningen bidra;

9) anslag till extra utgifter med ett av Konungen och riksdagen bestämt belopp för år, vilket efter Konungens bestämmande må användas till bestridande av kostnad för härförut i denna paragraf icke särskilt angivet kyrkligt ändamål.

7 §.

Om för gäldande av pastorats präst- och kyrkomusikerlönekostnader under året åtgår högre belopp än som täckes dels av avkastningen av pastorats präst- och kyrkomusikerlönetillgångar och annan därtill särskilt anslagen inkomst, dels ock därutöver av ett belopp, motsvarande en utdebitering

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

för skattekrona inom pastoratet av det öretal, Konungen för året bestämmer, äger pastoratet för vad ytterligare erfordras erhålla tillskott ur kyrkofonden.

Vid bestämmande av tillskott, som nu sagts, skall avkastningen av löneboställe, som avses i ecklesiastik boställsordning, tagas i beräkning med belopp, som fastställts med tillämpning av 9 § (löneboställets normalavkastning), avkastningen av pastorats prästlönefond beräknas till den procent av fondens kapital, som Konungen med hänsyn till de allmänna ränteförhållandena bestämmer, pastorat tillkommande andel av avkastningen av stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman upptagas till det belopp, vartill denna andel för näst föregående räkenskapsår uppgått, avkastningen av fastställt boställskapital, som för pastoratet utgör kyrkomusikerlönertilgång, upptagas till belopp motsvarande å boställskapet belöpande boställsränta samt annan inkomst upptagas till sitt verkliga belopp.

8 §.

Vid bestämmande av öretal, som i 5 och 7 §§ sägs, tillses, att kyrkofondens inkomster under året såvitt möjligt bliva lika stora som dess utgifter. I 7 § avsett öretal skall bestämmas till dubbla beloppet av det öretal, som fastställs enligt 5 §, dock högst till tjugu.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952. I anledning av lagens ikraftträdande erforderliga övergångsbestämmelser meddelas av Konungen.

---

4) Lag

om ändring i lagen den 27 juni 1947 (nr 275) om kyrkomusiker.

Härigenom förordnas, dels att 2 § lagen den 27 juni 1947 om kyrkomusiker skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att i lagen skall införas en ny paragraf, betecknad 1 a §, av nedan angiven lydelse.

1 a §.

Vad i 1 § stadgas gäller, i den mån Konungen och riksdagen besluta, jämvel icke-territoriell församling.

2 §.

1. Kyrkomusiker åtnjuter — — — grunder bestämmer.

2. Kostnaderna för kyrkomusikers verksamhet gäldas, i den mån de icke skola enligt vad särskilt stadgas annorledes utgöras, av pastorat och försam-

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

ling, vardera i den utsträckning Konungen efter av riksdagen godkända grunder bestämmer. Utgifter, som sålunda skola av pastorat bestridas, utgöras — med undantag för engångsavgift för pensionering — pastoratets kyrkomusikerlönekostnad.

3. De särskilda — — — kyrkomusikers avlönande.

4. Om anskaffande av medel till bestridande av pastorats kyrkomusikerlönekostnad, i den mån den ej täckes av avkastning utav härför avsedda avlöningstillgångar (pastorats kyrkomusikerlönetillgångar) eller andra tillgängliga medel, stadgas i lagarna om församlingsstyrelse.

Om rätt — — — stadgas särskilt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952, varvid andra stycket punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lagen om kyrkomusiker upphäves i den mån lagen vinner tillämpning i icke-territoriell församling.

---

5) Lag

om upphävande av 17 och 18 §§ ekklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas, att 17 och 18 §§ ekklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skola upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.

---

6) Lag

angående ändring av 5 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse.

Härigenom förordnas, att bestämmelsen i 5 § under punkten b) lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

7) Lag

angående ändring av 13 § 3 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Härigenom förordnas, att 13 § 3 mom. sista stycket¹ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.

---

8) Lag

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 november 1925 (nr 456) angående anlåtande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 21 november 1925 angående anlåtande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

I de fall, då inom Härnösands och Luleå stift tjänlig prästgård saknas för sådan kyrkoherde eller komminister, som är stationerad å ort av utpräglad ödebygdskaraktär, må Konungen — därest lämplig bostad för befattningshavaren icke finnes att förhyra och ett fullgörande av den pastoratet åliggande skyldigheten att bygga ny prästgård måste med hänsyn till de ekonomiska förhållandena i pastoratet anses medföra oskäligt stor tunga för pastoratet och dess invånare — medgiva, att från kyrkofonden må under de villkor, Konungen äger bestämma, till vederbörande pastorat utlämnas ett räntefritt lån till belopp motsvarande hela eller en del av kostnaden för byggnadsskyldighetens fullgörande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.

---

¹ Senaste lydelse se 1948: 490.

C) att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, i hudsaklig överensstämmelse med vad föredraganden förordat ehuru med de avvikelser, som betingas av vad utskottet här ovan anført, utfärda prästlönereglamente samt tjänstepensions- och familjepensionsreglementen för präster, avsedda att tråda i kraft den 1 januari 1952;

D) att riksdagen måtte, med de avvikelser som betingas av utskottets ovan gjorda uttalanden, godkänna de särskilda grunder för löne- och pensionsregleringen och den ekonomiska regleringen i övrigt samt därmed sammanhängande detaljförslag, som föredraganden framlagt;

E) att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att, i hudsaklig överensstämmelse med vad föredraganden förordat, ehuru med de avvikelser som betingas av utskottets ovan gjorda uttalanden, utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna bliva erforderliga i anledning av nyssnämnda regleringar;

F) att riksdagen måtte medgiva, att kostnaderna för den verkställda sakkunnigutredningen rörande revision av bestämmelserna om prästerskapets avlöning må avföras på kyrkofonden;

G) att riksdagen såsom yttrande i anledning av vad föredraganden förordat i fråga om tillfällig vakanssättning av prästerliga tjänster måtte åberopa vad utskottet här ovan i denna del anført;

H) att motionerna I:480 och II:617, I:481 och II: 618, I:482 och II:616, I:483 och II:614, I:484 och II:620, I:485 samt I:486 och II: 619, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under B)—G) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 maj 1951.

På sammansatt stats- och första lagutskotts vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit

från statsutskottet: herrar Rubbestad, Axel Andersson, Andrén, Eric Ericson, Näsström¹, Jansson i Kalix och Widén;

från första lagutskottet: herrar Rylander, Lodenius, Olofsson, Ivar Nilzon, fru Lindström, herrar Lindberg, Landgren och Håstad.

¹ Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

- 1) beträffande frågan om kyrkomötets medverkan vid lönerformen m. m.
  - a) av fru *Lindström*,
  - b) av herr *Håstad*;

2) beträffande 17 § i det föreslagna prästlönerreglementet av herrar *Eric Ericson*, *Jansson* i Kalix, *Lindberg*, *Landgren*, *Näsström* och *Olofsson* samt fru *Lindström*, vilka ansett att utskottets yttrande i denna del bort erhålla följande lydelse:

17 §.

Enligt principbeslutet — — — (lika med utskottet) — — — principbeslutet öppen.

I slutbetänkandet — — — (lika med utskottet) — — — pastoralvårdens handhavande.

I de — — — (lika med utskottet) — — — prästlönekommittén föreslagit.

Enligt utskottets mening ha i propositionen anförts bärande skäl för samtliga däri förordade korrektionsregler. Såsom föredraganden närmare utvecklat kunna de av honom föreslagna korrektionerna utöver de av prästlönekommittén förordade icke anses som annat än konsekvenser av kommitténs. De skäl som i nyssnämnda motioner åberopats mot de i propositionen tillagda korrektionerna synas utskottet icke tillräckligt vägande. Uppmärksammas bör nämligen att de genom statsmakternas principbeslut fastställda inplaceringsgrunderna i verkligheten innebära en rätt för kyrkoherde att tillgodoräkna sig *arealtillägg* även för den del av pastoratet, som utgör särskilt tjänstgöringsområde för biträdande präst (komminister eller kyrkoadjunkt). Därigenom erhåller sådan kyrkoherde en enligt utskottets mening fullt tillfredsställande lönekomensation för sitt sekundäransvar för pastoralvården även inom dylikt tjänstgöringsområde. Som argument mot de tillagda korrektionerna kan näppeligen framhåvas, att de medföra en ur administrativ synpunkt tyngande inveckling av inplaceringsreglerna för kyrkoherdarna. De av statsmakterna år 1949 fastställda inplaceringsgrunderna för komministrarna förutsätta nämligen för sin tillämpning särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut om inrättande av speciella tjänstgöringsområden för biträdande präster. Ett iakttagande av de här avsedda korrektionerna innebär därför endast, att dessa beslut automatiskt få så att säga omvänd betydelse för kyrkoherdarnas inplacering i lönegrader. Någon komplicering av inplaceringsförfarandet åstadkommes sålunda icke genom dessa korrektioner. På här anförda skäl anser sig utskottet i princip böra tillstyrka även de i propositionen tillagda korrektionerna utöver de av prästlönekommittén föreslagna.

Man har på vissa håll velat göra gällande, att de i propositionen tillagda korrektionerna huvudsakligen finge betydelse i norrlandsstiften. Denna uppfattning kan utskottet icke dela. En verkställd undersökning har nämligen visat, att den nedflyttning av kyrkoherdetjänster i lönegrad, som föranledes av nämnda korrektioner, till endast något över 20 procent hänför sig till dessa stift. Även om ifrågavarande korrektioner sålunda icke få en accentuerad inverkan på norrlandstjänsterna, synes det utskottet likväl kunna av särskilda skäl ifrågasättas att härvidlag göra undantag för de båda nordligaste stiften. Vid de överväganden, som förekommit inom utskottet på denna speciella punkt har utskottet för sin del ansett de i allmänhet påfrestande yttre tjänstgöringsbetingelserna i dessa stift och rekryterings-svårigheterna beträffande prästtjänsterna där utgöra tillräcklig anledning för ett dylikt undantag. Utskottet har därför funnit sig böra förordade, att de i propositionen tillagda korrektionerna utöver de av kommittén föreslagna icke skola tillämpas med avseende å kyrkoherdetjänsterna i Härnösands och Luleå stift. Vidtages den av utskottet nu förordade ändringen av propositionen, blir kyrkoherdetjänsternas fördelning på de olika lönegraderna — i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag — följande.

	Ca 27	Ca 29	Ca 31	Ca 33	Summa
Propositionen	205	760	220	170	1 355
Utskottet	205	758	215	177	1 355

Den årliga kostnadsökningen genom denna ändring torde kunna beräknas till endast omkring 12 000 kronor.

I fråga — — — (lika med utskottet) — — — förbliva oförändrad.

I de — — — (lika med utskottet) — — — Co 21.

Även om — — — (lika med utskottet) — — — propositionens förslag.

Vad genom — — — (lika med utskottet) — — — utskottets sida.

3) beträffande 25 § i det föreslagna prästlöne-reglementet av herrar *Eric Ericson, Jansson* i Kalix, *Lindberg, Landgren, Näsström* och *Olofsson* samt fru *Lindström*, vilka ansett att utskottets yttrande i denna del bort erhålla följande lydelse:

I anslutning — — — (lika med utskottet) — — — till reglementet.

I en — — — (lika med utskottet) — — — närmare klarläggas.

På den — — — (lika med utskottet) — — — för riksdagen.

Under punkten — — — (lika med utskottet) — — — samma lönegrad.

I de — — — (lika med utskottet) — — — samma lönegrad.

Det i motionerna upptagna förslaget har i propositionen avvisats av den anledningen, att för prästerna motsvarighet saknas till de speciella skäl, som ansetts påkalla de för läroverkslärarna gällande förmånligare särreglerna om studieledighet. Enligt vad utskottet inhämtat har den för lärarna med-

givna längre tjänstledigheten tillkommit enbart i syfte att för dem möjliggöra ledighet under en *hel termin*, vilket icke skulle kunna beviljas, därest ledigheten begränsats enligt de för statstjänstemännen i allmänhet föreskrivna bestämmelserna. Då samma skäl icke kan åberopas för prästerna biträder utskottet — med avstyrkande av motionerna — Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Vid sin — — — (lika med utskottet) — — — »den anhållne».

Särskilt yttrande

beträffande biskoparnas löneställning av herrar *Andrén, Rubbestad, Lovdenius, Rylander* och *Håstad*, vilka anfört:

Biskoparnas löneställning har alltsedan början av 1860-talet med vissa jämkningar anknutits till lönesättningen för landshövdingarna. Så skedde även vid den senaste allmänna löneregleringen för biskoparna år 1936. De avvikelser från landshövdingarnas lönesättning som föreslogos i propositionen nr 204/1949 bestodo i att ärkebiskopen hänfördes till Co 21 eller en lönegrad högre än landshövding samt att biskoparnas representationsbidrag — bortsett från ärkebiskopens — föreslogos skola bliva betydligt lägre än landshövdingarnas. I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 2 anförde sammansatt stats- och första lagutskott vid 1949 års riksdag att enligt utskottets mening anledning saknades att annat än beträffande bidrag till representation frångå de tidigare omfattade grundsatserna och att de föreslagna bestämmelserna beträffande ärkebiskopens löneställning måste anses skäliga med hänsyn till dennes särskilda ställning. Utskottet tillstyrkte därför propositionen i denna del. Enligt vår mening har icke därefter förekommit anledning att i vidare mån än nyss nämnts frångå de grundsatser, som tidigare tillämpats beträffande biskoparnas lönesättning. Principbeslutet synes på grund härav och i anslutning till innevarande riksdags beslut i fråga om lönerrevision för vissa chefstjänstemän m. m. ha bort föranleda till inplacering av biskoparna i lönegrad Co 21 och av ärkebiskopen i lönegrad Co 22. Då den i propositionen föreslagna lönesättningen — ehuru icke väl förenlig med principbeslutet — emellertid synes kunna godtagas samt möjlighet att nu erhålla högre lönesättning för ärkebiskopen och biskoparna än som föreslagits i propositionen icke synes föreligga, ha vi icke velat motsätta oss bifall till propositionen i denna del, så mycket mera som frågan framdeles torde kunna bli föremål för nya överväganden.